

Konjunkturläget våren 2021

De senaste rapporterna från ÅSUB

- 2018:1 Ålands gymnasium 2011–2017. Utvärdering för utveckling
- 2018:2 Konjunkturläget våren 2018
- 2018:3 Utvärdering av LBU-programmet för Åland 2014–2020. Årsrapport med tematiska fördjupningar 2018
- 2018:4 Arbetsmarknadsbarometern 2018
- 2018:5 Tillitsstudie för Åland 2018
- 2018:6 Ekonomisk utsatthet och social trygghet 2016
- 2019:1 Tyck till om ungdomsgårdarna. En enkätundersökning för unga i Mariehamn
- 2019:2 Turismens samhällsekonomiska betydelse för Åland 2018
- 2019:3 Konjunkturläget våren 2019
- 2019:4 Utvärderarnas fördjupade årsrapport för 2018 Ålands landsbygdsutvecklingsprogram, perioden 2014–2020
- 2019:5 Arbetsmarknadsbarometern 2019
- 2019:6 Beräkningar av utfallet för ny finansieringsmodell för Ålands självstyrelse
- 2019:7 Utvärdering av genomförandet av Nordiskt samarbetsprogram för regional utveckling och planering 2017–2020
- 2019:8 Fiskerinäringens betydelse för samhällsekonomin på Åland
- 2019:9 Medborgarundersökning: Mariehamn - hösten 2019
- 2019:10 Tillväxtstudie 2019
- 2020:1 Konjunkturläget våren 2020 och coronakrisen
- 2020:2 Utvärdering av Landsbygdsutvecklingsprogrammet för Åland 2014–2020. Årsrapport för 2019, med tematiska fördjupningar
- 2020:3 Att leva och bo som inflyttad på Åland – Utomnordiska och nordiska erfarenheter av åländskt samhällsliv
- 2020:4 Arbetsmarknadsbarometern 2020 och coronakrisen
- 2020:5 Evaluering av AMS – med kunden och framtiden i fokus
- 2020:6 Medievanor på Åland 2020
- 2020:7 Upplevd diskriminering i det åländska samhället 2020
- 2021:1 Ålands befolkningsutveckling under EU-tiden

Förord

ÅSUB utarbetar på uppdrag av Ålands landskapsregering en konjunkturrapport per år för hela den åländska ekonomin. Syftet är framför allt att förse landskapsregeringen, lagtinget och andra beslutsfattare med aktuellt ekonomiskt underlag för budgetberedning och andra beslut.

Föreliggande lägesbedömning präglas i sin helhet av situationen med coronapandemin som har omfattande återverkningar på ekonomin på Åland, i Norden och globalt. Rapporten omfattar dels traditionella prognoser, dels tre olika scenarier för utvecklingen av pandemin och de restriktioner som föranleds av pandemin. Scenarierna består av ett huvudscenario, som är en form av medelscenario, ett mer optimistiskt scenario samt ett mer pessimistiskt scenario. Scenarierna har analyserats med olika slag av modeller. De flesta resultat och utsikter presenteras med utgångspunkt i huvudscenariot.

Det bör framhållas att bedömningarna omgärdas av mycket stor osäkerhet om covid-19s smittspridning, vaccinationernas framgång och den ekonomiska utvecklingen. Bedömningen sträcker sig huvudsakligen fram till och med 2022.

Helt nytt i årets konjunkturöversikt är en förtroendeindikator för de åländska hushållen. Indikatorn belyser hushållens ekonomiska situation och förväntningar som ett komplement till den information som ÅSUB har om företagen och den offentliga sektorn på Åland. Den ekonomiska krisen i spåren av pandemin har visat på behoven av en snabb indikator om hushållens syn på den ekonomiska situationen, särskilt då den ekonomiska utvecklingen för Åland avviker från omkringliggande regioner.

Bedömningen inleds med en kortfattad genomgång av det internationella läget inklusive situationen i Sverige och Finland. Analysen baseras i huvudsak på nationella och

internationella bedömningar där stor vikt lagts vid finansministeriernas och de offentliga institutens bedömningar.

Analysen bygger på förfrågningar till näringslivet, uppgifter från mervärdeskatteregistret om näringslivets omsättning och löneutbetalningar samt bokslutsdata. Övriga indikatorer såsom sysselsättning, valutakurser, räntenivåer, inflationen, bunkerpriser och index inom sjöfartssektorn har också studerats. I arbetet har företrädare för näringslivet och dess organisationer samt sakkunniga tjänstemän inom landskapsförvaltningen generellt bistått med bransch- och marknadsspecifik lägesinformation. ÅSUB vill rikta ett *stort tack till alla* som bidragit med information som underlag för våra analyser i detta svårbedömda läge.

Johan Flink har ansvarat för och koordinerat arbetet med lägesöversikten, liksom produktionen och utformningen av föreliggande rapport.

Robin Lähde har bearbetat av löne- och momsregisterdata och bistått med datainsamling och analys av den offentliga sektorns ekonomi.

Jouko Kinnunen har bidragit med grundberäkningarna för prognoserna över BNP-utveckling, arbetsmarknad samt landskapets inkomster.

Även undertecknad har deltagit i bedömningarna och bidragit med analyser av den offentliga ekonomin.

Bedömningen är i huvudsak gjord under senare delen av mars och första delen av april, och bygger på information tillgänglig fram till 23 april.

Mariehamn i april 2021

Katarina Fellman, direktör

Innehåll

Förord	3
Innehåll	4
Figurförteckning	6
Tabellförteckning	8
Sammanfattning	9
1. Ännu ett pandemiår	11
1.1 Krisen och dess hantering	11
1.2 Oljepriset	12
1.3 Finansiella förhållanden, inflation, räntor och valutakurser	13
1.4 USA	16
1.5 Euroområdet	17
1.6 Kina	18
2. Finland: Stark genom pandemin men utmanande framtid	18
3. Sverige: Återhämtning påbörjad	21
4. Åland: Fast i pandemins grepp	23
4.1 Tre scenarier för det framtida förloppet	23
4.2 BNP-tillväxten	24
4.3 Arbetsmarknaden	25
4.4 Stödåtgärder under pandemin	28
4.5 Befolkningsutvecklingen	28
4.6 Inflationen	29
4.7 Hushållen	30
4.8 Sjöfarten	32
4.9 Den offentliga sektorns ekonomi	36
5. Framtidsutsikterna inom det privata näringslivet	41
5.1 Transportsektorn	44
5.2 Hotell- och restaurang	45
5.3 Handeln	48
5.4 Företagstjänster	50
5.5 Personliga tjänster	51
5.6 Finans och försäkring	53
5.7 Byggsektorn	55
5.8 Livsmedelsindustrin	56
5.9 Övrig industri	57
5.10 Primärnäringarna	58
5.11 Vatten och el	61

5.12 Turismen.....	62
Källor och referenser	64
Bilaga 1: Totalindex för det privata näringslivet och dess branscher.....	66
Bilaga 2: Konjunkturenkäten	69
Bilaga 3: Enkäten till hushållen	73
Bilaga 4: Prognoser från andra institut	77

Figurförteckning

Figur 1. Råoljepriset (Brent) januari 2015 – januari 2023	13
Figur 2. Inflationen på Åland och inom eurozonen. 12-månaders euribor, januari 2017 – mars 2021	14
Figur 3. USA:s, euroområdets, och Sveriges huvudsakliga centralbanksräntor januari 2015 – mars 2021	14
Figur 4. Centralbankernas balansomslutningar, procent av årlig BNP	15
Figur 5. Valutakurser: EUR/SEK och EUR/USD, januari 2016 – mars 2021	16
Figur 6. Konsumentförtroendeindex för USA och eurozonen (olika skalor), januari 2017 – februari 2021.	17
Figur 7. BNP-tillväxten i USA och euroområdet. Volymindex, år 2019=100.	17
Figur 8. BNP-tillväxt för Åland, Finland och Sverige 2012–2022	19
Figur 9. Finland varu- och tjänsteexport, procentuell förändring från samma kvartal föregående år.	20
Figur 10. Konsumenternas framtidstro i Finland och Sverige, januari 2017 – mars 2021	21
Figur 11. BNP-tillväxten 2012–2022 för Åland, Finland och Sverige. Volymindex, år 2012=100	25
Figur 12. Relativ arbetslöshet, månadsvis 2019, 2020 och januari – mars 2021	26
Figur 13. Ungdomsarbetslösheten, månadsvis 2019, 2020 och januari – mars 2021	26
Figur 14. Relativ arbetslöshet 2008–2022	27
Figur 15. Antal arbetslösa efter arbetslöshetens längd, januari 2020 - mars 2021.	27
Figur 16. Utveckling av antalet lediga platser. Procentuell avvikelse från långtidsmedeltalet för den specifika månaden.	27
Figur 17. Befolkningsutveckling för Åland, Finland och Sverige 2010–2020. Antal invånare, index år 2010=100	29
Figur 18. Inflationen på Åland januari 2017 –mars 2021.	30
Figur 19. Konsumentförtroendeindex och netttotal för delfrågorna. Åland, Finland och Sverige, mars 2021.	30
Figur 20. Hushållens disponibla penninginkomst per konsumtionsenhet, median, för Åland och Finland 2001–2019. Procentuell tillväxt, 2019 års penningvärde.	31
Figur 21. Priset på lågsavlig marindiesel (LSMGO i Rotterdam) januari 2017 – januari 2023	32
Figur 22. Antal inresande till Åland. Procentuell skillnad från månadsspecifikt medeltal 2015–2019.	33
Figur 23. Passagerartrafiken mot Sverige och Estland i utvalda finska hamnar (procentuell förändring från samma månad föregående år)	33
Figur 24. Incidenstal för Covid-19 i Finland, Sverige och Estland (juni 2020-mars 2021).	34
Figur 25. <i>Baltic Dry Index</i> januari 2016 – april 2021 (Index basår 1985 = 1 000)	35
Figur 26. Index för tankerfrakter från Nordsjöhamnar till den europeiska kontinenten (<i>Worldscale TD7</i>) januari 2015 – mars 2021	35
Figur 27. Utvecklingen av klumpsumman och skattegottgörelsen enligt budgetår, (miljoner EUR, löpande priser) 2016–2022	38

Figur 28. Kommunernas samlade årsbidrag, investeringar, avskrivningar samt resultat (miljoner euro), bokslut 2012–2020*, budget 2021**	40
Figur 30. Omsättningens tillväxt för olika delar av ekonomin januari – december 2020 (löpande värden, årlig procentuell tillväxt).	42
Figur 31. Lönernas tillväxt för olika delar av ekonomin januari – december 2020 (löpande värden, årlig procentuell tillväxt).	42
Figur 32. Förväntningarna om utvecklingen under 2019–2021 inom det privata näringslivet	42
Figur 33. Näringslivets förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.	43
Figur 34. Medelvärde för förväntningarna på omsättning, lönsamhet och antal anställda 2021 jämfört med 2019, branschvis.	43
Figur 35. Lönernas och omsättningens tillväxt inom transportsektorn (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	44
Figur 36. Förväntningarna inom transport	45
Figur 37. Transportbranschens förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.	45
Figur 38. Procentuell förändring i antalet hotellövernattningar jämfört med samma månad föregående år.	46
Figur 39. Lönernas och omsättningens tillväxt inom hotell- och restaurang (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	46
Figur 40. Förväntningarna inom hotell- och restaurang	47
Figur 41. Hotell- och restaurangbranschens förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.	47
Figur 42. Omsättning för hotell- och restaurangbranschen på Åland, samt i Finland och Sverige. Procentuell förändring från samma månad föregående år.	48
Figur 43. Andelen företag som förlorat betydande delar av sin omsättning.	48
Figur 44. Lönernas och omsättningens tillväxt inom handeln (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	49
Figur 45. Förväntningarna inom handeln	49
Figur 46. Handels förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.	50
Figur 47. Lönernas och omsättningens tillväxt inom företagstjänster (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	50
Figur 48. Förväntningarna inom företagstjänster	51
Figur 49. Företagstjänsternas förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.	51
Figur 50. Lönernas och omsättningens tillväxt inom personliga tjänster (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	51
Figur 51. Förväntningarna inom personliga tjänster	52
Figur 52. Personliga tjänsternas förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.	52
Figur 54. Lönernas tillväxt inom finans- och försäkring (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	54
Figur 55. Förväntningarna inom finans- och försäkring	54
Figur 56. Finansbranschens förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.	54
Figur 57. Totalindex för finansbranschen i ÅSUBs konjunkturenkäter 2008-2021.	55

Figur 58. Lönernas och omsättningens tillväxt inom byggsektorn (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	55
Figur 59. Förväntningarna inom byggsektorn	56
Figur 60. Byggbranschens förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.	56
Figur 61. Lönernas och omsättningens tillväxt inom livsmedelsindustrin (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	57
Figur 62. Förväntningarna inom livsmedelsindustrin	57
Figur 63. Livsmedelsindustrins förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.	57
Figur 64. Lönernas och omsättningens tillväxt inom övrig industri (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	58
Figur 65. Förväntningarna inom övrig industri	58
Figur 66. Övriga industrins förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.	58
Figur 67. Lönernas och omsättningens tillväxt inom primärnäringarna (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	60
Figur 68. Förväntningarna inom primärnäringarna	61
Figur 69. Primärnäringarnas förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.	61
Figur 70. Lönernas och omsättningens tillväxt inom vatten och el (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	61
Figur 71. Förväntningarna inom vatten och el	61
Figur 72. Vatten och els förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.	62
Figur 73. Lönernas och omsättningens tillväxt inom turismen (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	62
Figur 75. Lönernas och omsättningens tillväxt inom landturismen (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020	63

Tabellförteckning

Tabell 1. Nyckeltal 2018–2022	26
Tabell 2. Det relativa arbetslöshetstalet efter kommun, årsgenomsnitt 2019 och 2020 samt arbetslöshetstalet i mars 2021.....	39

Sammanfattning

På grund av den rådande situationen har ÅSUB i vårens konjunkturrapport utgått ifrån tre olika scenarier för hur utvecklingen kring pandemin fortsätter. De resultat ÅSUB diskuterar utgår i första hand från vårt huvudscenario. I detta antar vi bland annat att årets högsäsong liknar fjolårets, med ett fokus på finska turister. Omsättning och lönsamhet denna högsäsong blir dock lite bättre än fjolårets. Antalet inresande antas i år vara mindre än hälften av 2019 års nivå och ungefär en tredjedel lägre än 2019 nästa år (2022). Jämfört med höstens konjunkturöversikt från ÅSUB är antagandena negativare. Framför allt antas återhämtningen för passagerarsjöfarten och turismen gå klart långsammare.

- Enligt preliminära beräkningar blev **BNP minskningen** ifjol 15 procent. I ÅSUBs huvudscenario räknar vi i år med en tillväxt på fem procent. Detta följs nästa år (2022) av en tillväxt på fyra procent. Det skulle innebära att Ålands BNP nästa år ligger klart under 2019 års nivå, medan prognosen för Sverige och Finland är att ländernas BNP då ligger över 2019 års nivå.

- **Till följd av hur den åländska ekonomin är uppbyggd har pandemin slagit oerhört hårt just här.** Det centrala inslaget av nöjesresande över nationsgränser och en hotell- och restaurangnäring som i stor utsträckning är beroende av utländska turister har visat sig vara förödande i en pandemi som begränsar socialt umgänge och vars bekämpning präglats av ett fokus på det egna landet snarare än internationellt samarbete och koordination.

- Den ekonomiska smäll som pandemin innebär är inte kopplad till den långsiktiga ekonomiska hållbarheten i Ålands ekonomi, utan bör ses som en tillfällig negativ chock utifrån. ÅSUBs bedömning är därför att det är motiverat att sprida ut kostnaden för pandemihanteringen över tid, oavsett om det är från egen kassa eller via låneupptagning. Arbetet med att komma tillrätta med det strukturella **underskottet i den offentliga sektorn** bör dock fortsätta, med utgångspunkten i långsiktig ekonomisk hållbarhet i en pandemifri omgivning.

- **Den ekonomiska utvecklingen framöver är helt beroende av pandemins utveckling.** Så länge restriktionerna för att bekämpa pandemin inte möjliggör för de för Åland avgörande passagerarrederierna att normalisera sin verksamhet kan inte en verklig återhämtning av den åländska ekonomin komma igång.

- **Hittills har fjolårets oro för en konkursvåg inte besannats.** Faktum är att antalet konkurser på många håll sjönk 2020, bland annat på Åland och i Finland. Faran kvarstår dock för konkurser längre fram då tillfälliga stöd och regler avvecklas.

- Även om den akuta risken för likviditetskris och konkursvåg undanröjdes förra våren **fortsätter de åländska företagens soliditet att försämrats så länge krisen pågår.** Särskilt oroande är läget för hotell- och restaurangbranschen, som redan innan pandemin kännetecknades av svag

soliditet och som ser ut att gå ännu en mycket utmanande sommar till mötes.

- Den värsta perioden på **arbetsmarknaden** inträffade under våren och den tidiga sommaren ifjol. Den återhämtning som skedde under sommaren stannade dock av, och arbetslösheten har sedan oktober legat nära nio procent. ÅSUBs bedömning är att arbetslösheten inte kommer att krypa nedanför åtta procent så länge nuvarande restriktioner och oro för smitta råder. I vårt huvudsakliga scenario är den genomsnittliga arbetslösheten åtta procent i år och sju procent nästa år (2022).

- I år har ÅSUB för första gången sammanställt ett **konsumförtroendeindex för de åländska hushållen**. De åländska hushållen är mer pessimistiska än finska och framför allt svenska hushåll. Skillnaden mellan de åländska och finska hushållen ligger främst i förväntningarna på det kommande året. De åländska hushållen har klart negativare förväntningar på både den egna och Ålands ekonomi det kommande året jämfört med finska hushåll.

- Det senaste året har vi sett kronan stärkas och dollarn försvagas gentemot euron. Båda **valutor** väntas ligga kvar ungefär på dagens nivåer under prognosperioden, vilket innebär att dollarn ligger nära sin genomsnittsnivå det senaste decenniet medan kronan fortsatt är billigare än det senaste decenniets genomsnitt.

- **Inflationen (KPI)** beräknas hamna på 1,3 procent i årsgenomsnitt för 2021 för att sedan stiga till 1,6 procent 2022.

- **Summan av avräkningsbeloppet, flitpengen, skatteavräkningen och återbetalning av lotteriskatten** som betalas ut 2021 på basen av det nya ekonomiska systemet beräknas uppgå till cirka 293 miljoner euro. För år 2022 beräknas motsvarande summering stanna på cirka 286 miljoner euro.

- **Kommunerna** ser ut att ha klarat sig bättre än vad som befarades under förra våren då pandemin slog till. Stöd från landskapet, engångshändelser och tillfälliga omstruktureringar har mildrat utfallet. Osäkerheten kring den framtida utvecklingen finns dock kvar, vissa effekter väntas bli tydliga med fördröjning och den totala kostnaden för pandemin är ännu inte känd. Andra utmaningar, exempelvis en åldrande befolkning, kvarstår också oavsett pandemins utveckling.

- **Konjunkturbarometern** som bygger på företagens egna bedömningar ger svagt positiva utslag för de flesta delfrågor. Men med tanke på det mycket svaga nuläget som företagen ombuds jämföra sina förväntningar med bör dessa utslag i själva verket tolkas som djupt pessimistiska förväntningar på 2021. Svaren skiljer sig dock mycket åt då man jämför olika branscher. Kortfattat kan man säga att de branscher som hittills drabbats hårdast av pandemin väntar sig att detta fortsätter även i år.

- Utvecklingen i passagerartalen för **passagerarrederierna** följer nära statistiken för antalet inresande till Åland som visar på att antalet inresande 2020 var 67 procent lägre än genomsnittet de fem senaste åren. De senaste månadsvisa

siffrorna har legat ungefär 80 procent lägre än genomsnittet för respektive månad. I ÅSUBs huvudscenario räknar vi med att återhämtningen av passagerartalen påbörjas under andra halvåret i år, men att processen är utdragen och att även 2022 präglas av ett mycket lågt passagerartal. Förutom att den för Åland så viktiga branschen lider mycket hårt under pandemin, finns även risker för långvariga återverkningar.

- Läget för den åländska **torrfraktsjöfarten** har förbättrats markant sedan förra våren. Den största aktören har gått från att ha stora delar av flottan upplagd till att ha alla fartyg i trafik. Tyvärr uppger rederiet att kontrakten som möjliggjort att åter få fartygen i trafik innebär att raterna är låsta på låga nivåer under relativt lång tid. Marknadsläget för den åländska **tankerverksamheten** har sett tuff ut under 2020, men de senaste månaderna har utsikterna förbättrats och den åländska aktören har under pandemin fortsatt att förnya flottan.
- Den stora nergången för sjöfarten dominerar utvecklingen för transportbranschen som helhet, men även **landbaserade transportverksamheter** har lidit under pandemin. Taxi- och bussbolag har haft en kraftigt minskad efterfrågan och vid sidan av pandemin fortsätter åländska arbetsplatser att försvinna i takt med avvecklingen av skatteundantaget för lågvärdesförsändelser.
- **Hotell- och restaurangbranschen** är den bransch som tillsammans med sjöfarten lider hårdast av den pågående pandemin. Logiverksamheten har lidit särskilt svårt, då man i praktiken tappat halva kundunderlaget då svensk turism så gott som uttraderats. Omsättningen för hotell- och restaurangbranschen störtade under förra våren, och var ungefär halverad under sommaren. Den efterföljande återhämtningen under hösten har endast en begränsad effekt på helårsresultatet, eftersom en stor del av de årliga inkomsterna intjänas under sommaren. Totalt minskade omsättningen med 34 procent ifjol och lönesumman minskade med 29 procent. I vårt huvudscenario väntas omsättning och lönesumma växa jämfört med fjolåret, men trots detta vara ungefär en fjärdedel lägre än de var 2019.
- **Handelns** omsättning minskade ifjol med 8,1 procent och lönesumman minskade med 4,8 procent. Utvecklingen skiljer sig dock åt mellan olika branschsegment. Medan partihandeln tappat mycket av sin efterfrågan, framför allt från rederierna, har försäljningen inom detaljhandeln gått bra. I vårt huvudscenario sker i år en partiell återhämtning av omsättning och lönesumma för branschen som helhet efter fjolårets tapp.
- Branschen **företagstjänster**, inklusive IKT-företag, var en av få branscher som såg omsättningen växa ifjol. Ökningen med 2,1 procent ligger i linje med branschens långtidsmedelvärde. Lönesumman ökade i sin tur med 5,2 procent. Det finns dock skillnader mellan olika branschsegment; informations- och kommunikationsverksamhet samt verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik har klarat sig hyggligt genom det första pandemiåret medan fastighetsverksamhet samt uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster hade ett tuffare 2020.

Totalt sett är branschen positiv inför det kommande året och vi räknar med att både omsättning och lönesumma i år växer med ett par procent.

- Enligt registeruppgifter minskade omsättningen för branschen **personliga tjänster** med 8,3 procent medan lönesumman minskade med 3,4 procent. Det finns dock stora skillnader inom den diversifierade branschen. Till exempel har olika verksamheter som bygger på att människor samlas, till exempel kulturella eller nöjesverksamheter, sett ett mycket stort omsättningstapp.
- **Finansbranschen** uppvisar positiva resultat för 2020. Även om pandemin inleddes med börsras så har den efterföljande återhämtningen varit snabb och stark. Historiska stimulanspaket har drivit upp tillgångspriser och gynnat finansbranschen, samtidigt som räddningsåtgärderna åtminstone hittills har undanröjt det värsta hotet om stora kreditförluster för bankerna. I vår konjunkturenkät är branschen mycket positiv inför det kommande året.
- **Byggbranschens** omsättning minskade med 5,3 procent ifjol, medan lönesumman minskade med 1,0 procent. Preliminära bygglovssiffror visar en nedgång i byggandet av affärs- och kontorslokaler och branschen är negativ om utvecklingen under innevarande år. I vårt huvudscenario hamnar årets omsättning sju procent under 2019 års nivå och lönesumman i nivå med 2019 (i nominella priser).
- **Livsmedelsindustrin** var en av få branscher som såg omsättningen öka under 2020. Omsättningstillväxten var 2,8 procent, medan lönesumman växte med 2,3 procent. Branschen är någorlunda positiv och vi räknar med en viss tillväxt även detta år.
- Omsättningen för **övrig industri** minskade med 12,3 procent, medan lönesumman minskade med 2,3 procent. Branschen är dock optimistisk och internationellt har den industriella återhämtningen kommit igång bra. Vi räknar med att omsättning och lönesumma innevarande år ligger över 2019 års nivå.
- För **primärnäringarnas** del kan det konstateras att förra vårens oro för problem med varutransporter och säsongsarbetskraft inte besannades. I förhållande till förväntningarna har därför utvecklingen för lantbruket och dess förädlingsled varit positiv. Fiskerinäringen har dragits med låga priser under det senaste året, vilket påverkat lönsamheten negativt. Under våren 2021 har man inom fiskodlingen noterat en något bättre prisbild på den odlade fisken och även efterfrågan väntas öka. Utvecklingen är dock mycket beroende av hur pandemin utvecklas.
- I vårt **positiva scenario** blir BNP-tillväxten sex procent innevarande år, och fem procent år 2022. Enligt det **negativa scenariot** blir årets BNP-tillväxt fem procent och nästa års tillväxt tre procent.
- I vårt **positiva scenario** sjunker arbetslösheten på årsnivå till sju procent under innevarande år, för att sjunka till sex procent år 2022. Enligt det **negativa scenariot** stannar årets arbetslöshet i närheten av nio procent för att sjunka till cirka åtta procent först nästa år.

1. Ännu ett pandemiår

1.1 Krisen och dess hantering

Våren 2021 ställer vi oss i många fall samma frågor som för ett år sedan; när är smittan under kontroll? Hur stor del av den kommande turistsäsongen kommer att gå förlorad? Hur bör utsatta företag och människor hjälpas på bästa möjliga sätt? Denna rapport är delvis en summering av det första pandemiårets ekonomiska konsekvenser, och delvis framåtblickade över i första hand det kommande året.

Den globala tillväxten slutade enligt Internationella Valutafondens (IMF) uppskattning förra året (2020) på -3,3 procent.¹ Detta innebär att tillväxten sjönk med ungefär sex procentenheter jämfört med 2019. Innevarande år väntas tillväxten bli sex procent och nästa år fyra procent. Sedan hösten har förväntningarna blivit positivare, till följd av ytterligare finanspolitiska stimulanser, pågående vaccineringsprogram samt fortsatt anpassning till rådande förutsättningar.²

Bakom de totala förändringarna i bruttonationalprodukten (BNP) döljer sig vitt skilda utvecklingar för olika branscher och länder. Serviceinriktade ekonomier, särskilt sådana som är beroende av internationell turism har lidit betydligt mer än till exempel industri-tunga ekonomier. Ålands beroende av passagerartrafik över landsgränser har inneburit att ekonomin tagit särskilt stor skada under pandemin. I det hänseendet har Åland mer gemensamt med medelhavsländerna än med sitt närområde.

Vid en internationell utblick kan man konstatera att den ekonomiska hanteringen av pandemin kännetecknas av storskaliga stödåtgärder. Samtliga tunga centralbanker för en extremt expansiv penningpolitik, samtidigt som regeringar runt om i världen har genomfört historiska stödpaket.

I takt med att pandemin övergått från den första akuta fasen under förra våren har behovet av att justera åtgärderna ökat. Då man nu tydligare kan se hur effekterna fördelat sig på olika grupper, bör åtgärderna gå från breda till välriktade.³ Här kommer finanspolitiken väl till pass, eftersom den med större precision kan stöda särskilt utsatta grupper, jämfört med penningpolitiken som är ett trubbigt instrument.

Både IMF och OECD varnar för riskerna med att dra undan stödåtgärderna för tidigt. IMF rekommenderar att stöden *gradvis* rullas tillbaka och blir mindre generösa i takt med att drabbade branscher återgår till mer normala förutsättningar.⁴

En möjlighet är att använda stödåtgärder för att främja långsiktiga mål som klimatanpassning och digitalisering. Detta är något som IMF rekommenderar⁵ och som det massiva EU stödpaketet med inriktning på grön omställning är ett exempel på. USA har sedan presidentbytet i januari tagit på sig ledartröjan när det kommer till att stöda ekonomin både på kort sikt och utifrån långsiktiga målsättningar.

Det finns en bred konsensus bland ekonomer och politiker om att de massiva åtgärder som genomförts i allmänhet varit nödvändiga och lindrat de ekonomiska skadorna av pandemin. För Ålands del kan ÅSUB konstatera att de stödåtgärder som satts in av i

¹ IMF (2021a) World Economic Outlook, April 2021.

² Ibid.

³ Detta framförs t.ex. i OECD (2021a), s.17.

⁴ T.ex. OECD (2021a), IMF (2021a).

⁵ IMF (2021b), s.9.

första hand landskapsregeringen och den finska staten varit synnerligen viktiga, inte minst för den hårt drabbade sjöfarten.

Landskapet Ålands bokslut för 2020 uppvisar ett historiskt stort underskott. Man kan dela upp underskottet i å ena sidan en del som är ett resultat av coronapandemin och å andra sidan ett strukturellt underskott som funnits oavsett. Den exceptionella resultatpåverkan som pandemin haft, både på intäkts- och kostnadssidan är olycklig men bör accepteras, både ifjol och för innevarande år. Den smäll som pandemin innebär är inte kopplad till den långsiktiga ekonomiska hållbarheten i Ålands ekonomi, utan bör ses som en tillfällig negativ chock utifrån. ÅSUBs bedömning är därför att det är motiverat att sprida ut kostnaden för pandemi-hantering över tid, oavsett om det är från egen kassa eller via låneupptagning. Att underskott och belåning accepteras under krisens gång innebär dock inte att ineffektivt användande av pengarna är mer befogat nu än i vanliga fall.⁶

För Ålands del finns flera argument för det offentliga att ta upp lån i nuvarande situation. Landskapets balanser är goda då man jämför med länder inom euroområdet, där den genomsnittliga statsskulden är nära 100 procent av BNP i euroområdet och nära 70 procent i Finland.⁷ Detta tillsammans med faktumet att ränteläget är historiskt lågt och att Åland hör till de värst drabbade regionerna av pandemin talar för att använda sig av lån för att genomföra väl riktade och effektiva stödåtgärder för de värst drabbade företagen och människorna, utan att

motarbeta sund strukturomvandling i både privat och offentlig sektor.

Arbetet med att komma tillrätta med det strukturella underskottet i den offentliga sektorn bör fortsätta, med utgångspunkten i långsiktig ekonomisk hållbarhet i en pandemifri omgivning.

1.2 Oljepriset

Åland påverkas jämförelsevis starkt av förändringar i energipriserna. I synnerhet olje- och bunkerpriserna är viktiga parametrar för den åländska ekonomin. Den extrema efterfrågeminskning som passagerarsjöfarten just nu genomlider överskuggar förändringar i bunkerpriser, men de har alltså en direkt påverkan på rederiernas resultat.

Oljepriset kollapsade i samband med pandemiutbrottet, men började återhämta sig under det andra halvåret ifjol (*Figur 1*). Energy Information Administration (EIA) bedömer⁸ att den globala ekonomins gradvisa återhämtningen håller kvar priserna på ungefär samma nivåer som idag, och hamnar på ett genomsnittspris på råolja på 62 USD per fat för Brentolja i år (2021). Nästa år väntas priset ligga kvar på ungefär samma nivå (*Figur 1*).⁹

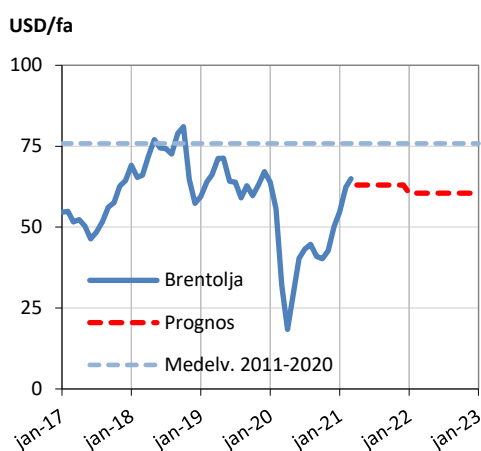
⁶ T.ex. OECD varnar för att slösa bort de historiska satsningarna, OECD (2021b), s.8. Konjunkturinstitutet välkomnade det svenska korttidsstödet, men varnar för riskerna att stödet går till företag som inte är livskraftiga långsiktigt. (Konjunkturinstitutet 2021a, "Kommentar till regeringens vårproposition 2021 och ändringsbudgetar")

⁷ Eurostat Euroindicators Quarterly data on government debt 21, januari 2021. Begreppet statsskuld innehåller förutom statens skulder även lokalförvaltning och socialförsäkringskulder och är inte direkt jämförbart med landskapets skuldnivå. Huvuddelen av den finska statsskulden innehas dock av staten.

⁸ Denna prognos är beroende av pandemiläget, och utgår ifrån 5,6% BNP-tillväxt för USA 2021 och 4,2 % 2022.

⁹ Energy Information Administration, US Government (2021).

Figur 1. Råoljepriset (Brent) januari 2015 – januari 2023

Källa: Energy Information Administration.,
Short-term Energy Outlook april 2021.

1.3 Finansiella förhållanden, inflation, räntor och valutakurser

På grund av svårigheterna att uppnå en stabil inflation kring målsättningsnivåerna har Europeiska centralbanken (ECB) och Sveriges Riksbank i dagsläget haft styrräntor nära noll i över fem år. I och med pandemiutbrottet har även den amerikanska centralbanken (FED) kapat styrräntan till så gott som noll¹⁰. För att ytterligare stimulera ekonomin då ränteverktyget i praktiken är uttömt har centralbankerna genomfört enorma obligationsköp för att pressa ner marknadsräntorna. Ökande mängder obligationsköp leder till att centralbankernas balansomslutningar ökar, vilket kan ses i *Figur 4*. Inflationstrycket väntas på många håll tillfälligt stiga under innevarande år, innan det återgår till relativt låga nivåer i nivå med tiden innan pandemin. IMF bedömer att det långsiktiga globala inflationstrycket är lågt, men i USA väntas inflationen till och med överstiga målsättningen både i år och nästa år.

Inflation och penningpolitik

Den närmsta tiden väntar sig ECB att inflationen i eurozonen tillfälligt stiger relativt kraftigt, då den årliga förändringstakten jämförs med mycket låga nivåer under 2020. Som högst väntas inflationen bli under det sista kvartalet i år, och då uppgå till 2,0 procent. Faktorer som driver på den tillfälliga uppgången i inflationen är till exempel den starka återhämtningen av oljepriset (*Figur 1*) och avslutandet av en tillfällig momssänkning i Tyskland. På årsbasis väntas inflationen bli 1,5 procent i år. På lite längre sikt väntar sig dock ECB att svag efterfrågan håller tillbaka inflationen under målsättningen "under, men nära, två procent". Nästa år (2022) väntas inflationen bli 1,2 procent och sedan 1,4 procent 2023.¹¹ ECB uppskattar att det enorma stimulanspaket som annonserades i USA endast har en liten effekt på inflationen i eurozonen (i genomsnitt 0,05 procentenheter årligen 2021–2023).¹²

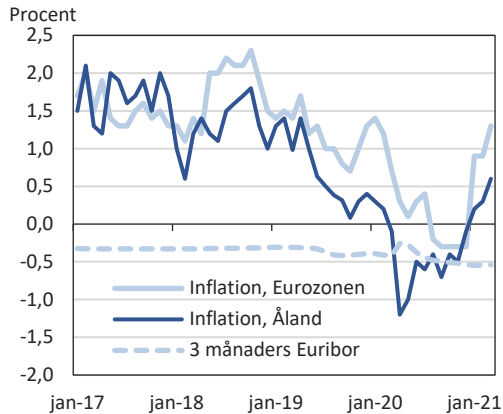
Fortsatt expansiv penningpolitik i form av nollränta och stora obligationsköp är därmed att vänta från ECB under prognosperioden.

¹⁰ Fed funds räntan är satt till intervallet 0,00-0,25.

¹¹ Europeiska centralbanken (2021) Makroekonomiska framtidsbedömningar för euroområdet av eurosysteemets experter, mars 2021.

¹² Europeiska centralbanken (2021) Makroekonomiska framtidsbedömningar för euroområdet av eurosysteemets experter, mars 2021, s.18.

Figur 2. Inflationen på Åland och inom eurozonen. 12-månaders euribor, januari 2017 – mars 2021

Källa: ÅSUB, EUROSTAT, Finlands bank

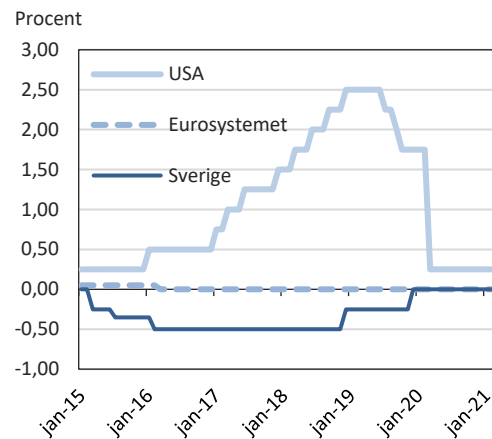
Den amerikanska centralbanken (FED) har under förra hösten och våren bränt allt sitt krut i form av styrränta och har därmed anslutit sig till den nollräntepolicy som ECB och svenska Riksbanken redan hade. Räntan väntas ligga kvar på nollstrecket under hela 2021, och kanske även under hela 2022, beroende på hur snabbt återhämtningen från pandemin framskrider. För att följa FEDs agerande den närmsta tiden får man istället följa hur uppköpen av värdepapper ser ut. Förväntningarna är att den massiva volymen obligationsköp som nu pågår ska kunna börja avvecklas under årets andra halva.

De massiva finanspolitiska stimulanser som annonserats i USA har lett till en oro för att inflationen ska öka snabbare än förväntningarna och att FED tvingas höja räntan tidigare än förväntat.

Den svenska Riksbanken bedömer att penningpolitiken behöver vara fortsatt mycket expansiv. Styrräntan bedöms vara noll

åtminstone fram till 2024. Samtidigt väntas obligationsköpen fortsätta på en hög nivå, och Riksbanken planerar att bibehålla innehavet av värdepapper åtminstone under 2022. Riksbanken signalerar tydligt sin fortsatta vilja att stimulera ekonomin och påtalar riskerna med att minska stödåtgärderna för tidigt samt konstaterar att den kan tillåta tillfälliga inflationsnivåer över två procent utan att minska stimulanserna.¹³

Figur 3. USA:s, euroområdets, och Sveriges huvudsakliga centralbanksräntor¹⁴ januari 2015 – mars 2021

Källa: www.global-rates.com

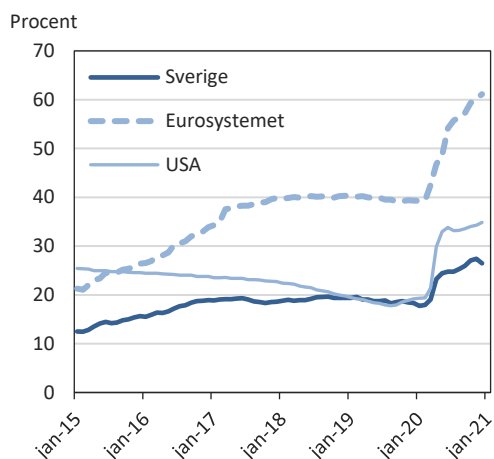
Riksbanken konstaterade i februari att inflationen var mycket volatil under 2020, och att den förväntas fortsätta vara det under innevarande år. Flera pandemirelaterade faktorer höjer inflationens volatilitet; volatila energipriser, mätproblem och ändrade konsumtionsmönster bidrar alla till ökad volatilitet.¹⁵ Riksbanken väntar sig att inflationen från och med 2022 utvecklas mer stabilt, men att den inte är i närheten av inflationsmålet på två procent förrän slutet av 2023.

¹³ Sveriges Riksbank (2021) Penningpolitisk rapport, februari 2021.

¹⁴ Figuren visar Refiräntan (euroområdet), Reporäntan (Sverige) samt Fed funds räntans intervalltak (USA).

¹⁵ Sveriges Riksbank (2021) Penningpolitisk rapport, februari 2021.

Figur 4. Centralbankernas balansomslutningar, procent av årlig BNP

Källa: Riksbanken, ECB, Eurostat, FRED

Valutakurser

Från början av 2016 och fram till förra sommaren försvagades den svenska kronan trendmässigt gentemot euron (den mörkblå linjen i *Figur 5*). I takt med att pandemin lämnat den första kaotiska fasen och centralbanker och regeringar världen över annonserat historiskt stora räddningsåtgärder har riskaptiten ökat, vilket ökar värdet på små valutor. Detta har sedan i juni ifjol drivit upp värdet på kronan, vilket innebar att en euro i början av april i år kostade 10,28 kronor.

Om vi följer den tänkta vägen mot en normalisering väntas kronan under prognosperioden ligga kvar på ungefär samma nivåer som idag. Kronan väntas därmed fortsättningsvis vara svagare än dess långtidsmedelvärde på 9,53 SEK/EUR.

I början av 2018 låg US-dollar strax över långtidsmedelvärdet för tiden 2011–2020 (1,21 USD/EUR). Under de två efterföljande åren skedde en gradvis förstärkning av dollarn, och i maj 2020 kostade en euro endast 1,09 dollar. Sedan förra sommaren har dollarn succesivt försvagats gentemot euron och låg i mars innevarande år på 1,19 USD/EUR. Utvecklingen illustreras med den ljusare kurvan i *Figur 5*.

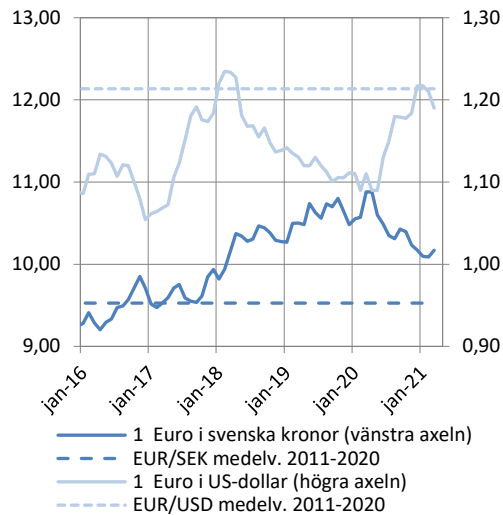
Både i år och nästa år väntas dollarn ligga kvar kring dagens nivåer – i linje med långtidsmedelvärdet (2011–2020).

Samma mekanismer som försvagar den svenska kronan vid global osäkerhet förstärker den amerikanska dollarn. Då investerare söker trygga hamnar i osäkra tider är den amerikanska dollarn i en klass för sig. Motsatt utveckling sker då global osäkerhet minskar och riskaptiten ökar. Det senaste halvåret har vi därför sett dollarvärdet sjunka parallellt med en förstärkning av kronan.

Eurons förhållande till den svenska kronan och den amerikanska dollarn är de viktigaste valutakurserna för den åländska ekonomin. Den rätt omfattande importen från Sverige till Åland skulle fördyras vid en förstärkning av kronan, men ÅSUBs bedömning är att nettoeffekten av en starkare krona i förhållande till euron är positiv. För det åländska näringslivets del är en svag kronkurs problematisk eftersom den hämmar varu- och tjänsteexporten till Sverige – inklusive den som sker genom färjesjöfarten och landturismen.

En stark dollar missgynnar passagerarrederierna som har större delen av inkomsterna i euro men betalar sin bunker i USD. Däremot är nettoeffekten av en stark dollar positiv för den åländska tankerverksamheten eftersom man har merparten av sina intäkter i USD.

Figur 5. Valutakurser: EUR/SEK och EUR/USD, januari 2016 – mars 2021

1.4 USA

Den amerikanska ekonomin minskade med 3,5 procent under 2020, vilket är hälften av eurozonens BNP-tapp. De senaste månaderna har återhämtningen gått betydligt snabbare i USA än i Europa och förväntningarna framöver är att detta fortsätter.

Den nya amerikanske presidenten Joe Biden har gått in för omfattande stimulanser. Utöver redan genomförda stimulanser beslutades i mars om stimulanser motsvarande tio procent av BNP.¹⁶ De amerikanska stimulanserna sticker ut även i den internationella pandemihantering som kännetecknats av enorma stödåtgärder. Detta tillsammans med en relativ snabb vaccineringstakt väntas driva på den amerikanska tillväxten i år i så stor utsträckning att OECDs senaste BNP-prognos ligger på hela 6,5 procent. Detta skulle innebära att årets BNP blir 2,8 procent högre än 2019 års BNP, mätt i fasta priser. Prognosen för nästkommande år är 4,0 procent (Figur 7).

Vissa bedömare¹⁷ anser att de amerikanska stimulanserna är överdimensionerade. Förutom en oro för att ytterligare bygga på den redan höga statsskulden mer än nödvändigt framhålls riskerna för överhettning då man eldar på en ekonomi som redan är på god väg att återhämta sig.

Den snabbt återhämtande ekonomin för med sig en ökad efterfrågan som pressar upp priserna. Den amerikanska inflationen väntas redan i år nå en bit över tvåprocentmålet, men flera prognosmakare gör bedömningen att FED avvaktar med en räntehöjning. Som nämntes i föregående avsnitt finns dock oro för att kombinationen av enorma stimulanser och ackumulerat sparande ska leda till en överhettning, och att FED därför behöver höja styrräntan snabbare än planerat.

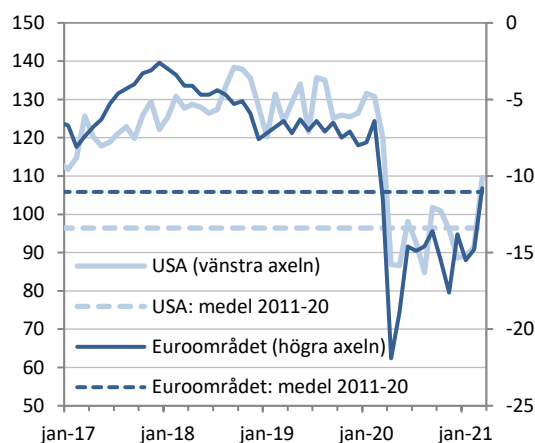
Under 2019 var den amerikanska arbetslösheten 3,7 procent. Under våren 2020 skedde en dramatisk ökning av arbetslösheten, och i april nådde den 14,8 procent. Den dramatiska ökningen följdes dock av en snabb partiell återhämtning. I slutet av året hade arbetslösheten sjunkit till 6,7 procent. Avläsning av arbetslöshetssiffror och jämförelser mellan USA och till exempel Europa är dock inte helt enkelt. I likhet med i Europa innebär ett sjunkande arbetskraftsdeltagande att den relativa arbetslösheten i USA ser bättre ut än den är. Därutöver finns skillnader i hur stöden är utformade på de olika sidorna av Atlanten. Medan man i Europa satsat på stöd som möjliggör för företag att behålla anställda har man i USA fokuserat på ekonomiskt stöd direkt till personer som förlorat sitt arbete. Skillnaden reflekterar även hur arbetsmarknaderna generellt är uppbyggda på de två kontinenterna, där den

¹⁶ Konjunkturinstitutet (2021) *Konjunkturläget mars 2021* s.7.

¹⁷ Se t.ex. "Joe Biden's stimulus is a high-stakes gamble for America and the world", <https://www.economist.com/leaders/2021/03/13/joe-bidens-stimulus-is-a-high-stakes-gamble-for-america-and-the-world>.

amerikanska kännetecknas av flexibilitet och den europeiska av rigiditet.

Figur 6. Konsumentförtroendeindex för USA och eurozonen (olika skalor), januari 2017 – februari 2021.

Källa: EUROSTAT, www.investing.com

Som framgår av kurvan i *Figur 6* har de amerikanska hushållens förtroende för ekonomin legat långt över långtidsgenomsnittet under hela Donald Trumps ämbetsperiod fram till pandemiutbrottet. Ofinansierade skattesänkningar ledde till ökad skuldsättning i ett positivt konjunkturläge, men stärkte konsumenternas förtroende. Indexet raserades dock förra våren. De stora stimulanser som efterträdaren Biden nu genomför bidrar till att återigen trycka upp hushållens förtroende för ekonomin ovanför långtidsmedelvärdet, men även denna gång framförs kritik mot en - enligt somliga - för *expansiv* finanspolitik.

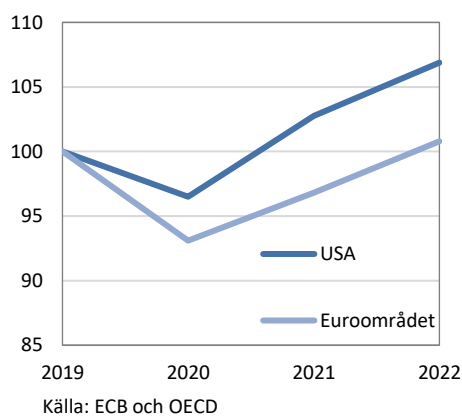
1.5 Euroområdet

Skillnaderna inom euroområdet är stora, men som helhet kan man konstatera att den ekonomiska nedgången varit större än i

USA. Återhämtningen ser även ut att gå betydligt snabbare på den andra sidan Atlanten, där ett effektivt vaccineringsprogram och offensiva stimulanser driver på den amerikanska återhämtningen och ökar avståndet mellan regionerna.

Förra året minskade BNP inom eurozonen med 6,9 procent. I år (2021) väntas endast hälften av detta tapp återtas på grund av den mycket svaga inledningen av året. Antagandet är dock att återhämtningen kommer igång på allvar under sommaren. Nästa år väntas återhämtningen fortsätta och BNP då ligga strax över 2019 års nivå.¹⁸ Den europeiska återhämtningen ser därmed ut att bli betydligt långsammare än den amerikanska (*Figur 7*).

Figur 7. BNP-tillväxten i USA och euroområdet. Volyminde, år 2019=100.

Källa: ECB och OECD

Den europeiska industrin drabbades klart hårdare än den nordiska - och framför allt den finska - under pandemins inledande skede. Då den andra vågen slog till i höstas kunde dock industrin på kontinenten hålla igång sin produktion på ett bättre sätt än under våren. Idag liknar situationen för eurozonen den på många andra platser; återhämtningen är på god väg för industrin,

¹⁸ Europeiska centralbanken (2021) Makroekonomiska framtidsbedömningar för euroområdet av eurosysteemets experter, mars 2021

medan servicesektorn har fortsatt stora problem så länge restriktionerna råder.

Inte heller industrins utveckling är emellertid odelat positiv. Industrin i Tyskland har de senaste månaderna visat en svagare utveckling än eurozonens genomsnitt, vilket är negativt för Finland eftersom insatsvaror till den tyska industrin är en viktig del av den finska varuexporten.

Inom euroområdet finns stora skillnader mellan hur hårt ekonomierna drabbats av pandemin. En tydlig "riskfaktor" är ekonomins beroende av turism. Länder som Grekland, Italien och Spanien såg sina ekonomier krympa med en tiondel under 2020, medan BNP-tappet i nordiska och baltiska länder var ungefär en tredjedel så stort. I det hänseendet har Åland mer gemensamt med medelhavsländerna än med sitt närområde.

Under 2019 var arbetslösheten i euroområdet 7,5 procent. Den steg under det första halvåret 2020 med ungefär en procentenhet, och var som högst i juli, då den låg på 8,6 procent. På årsbasis var arbetslösheten 7,8 procent 2020. Avläsningen av arbetslöshets-siffrorna försvåras dock av flera orsaker. Det relativa arbetslöshetsstalet förbättras på grund av att arbetskraftsdeltagandet minskat under pandemin, vilket i grunden är en negativ utvecklingen. Samtidigt har flera länder haft upplägg där företag kunnat undvika att säga upp anställda tack vare statliga lönesubventioner, vilket hållit nere arbetslösheten.

Hushållen inom eurozonen blir allt positivare (*Figur 6*). I mars var konsumentförtroendeindexet i nivå med långtidsmedelvärdet för första gången sedan pandemiutbrottet. Den positiva trenden visar i stort på en förväntan om att vi är på väg att lämna den värsta delen av pandemin bakom oss; förväntningarna på det kommande året jämfört med föregående år stötdök förra våren, men har sedan november haft en oavbrutet positiv riktning.

Som på många andra håll väntas just hushållens konsumtion vara den största drivkraften för tillväxt när restriktioner och rekommendationer väl kan släppas.

Efter ett bristande samarbete under förra våren lyckades Europeiska rådet i juli komma överens om ett historiskt avtal. Avtalet innebär en återhämtningsfond på 750 miljarder euro (varav 360 miljarder är lån) för att stimulera återhämtningen av den europeiska ekonomin. Dessutom innebär avtalet att EU-länderna för första gången har gemensamma skulder.

1.6 Kina

Efter att den kinesiska tillväxten ifjol endast uppgick till 2,3 procent räknar IMF i sin senaste prognos med en tillväxt på 8,4 procent i år, följt av 5,6 procent nästa år (2022). Kina var det första landet som drabbades av coronaviruset, men ligger även längre fram i den ekonomiska återhämtningen än många andra.

Eftersom Kina följer en betydligt högre tillväxttrend än USA och euroområdet kan det vara av intresse att jämföra hur förväntningarna för 2021 förändrats jämfört med före pandemin. IMF:s senaste BNP-prognos för Kina 2021 är 1,3 procent lägre än den var i januari 2020. För USA:s del är tappet 1,3 procent och för euroområdet hela 5,2 procent. Kinas och USA:s coronaåterhämtning väntas med andra ord nå ungefär lika långt i år, medan euroområdet släpar efter väsentligt.

2. Finland: Stark genom pandemin men utmanande framtid

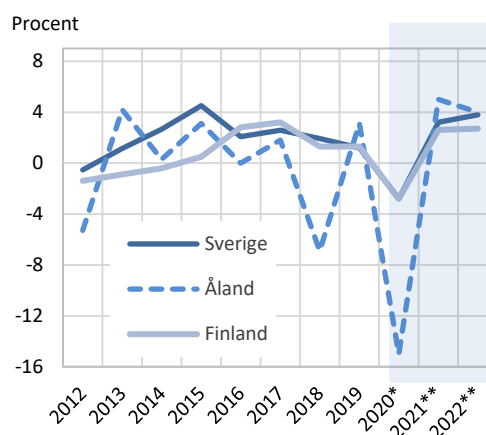
Finlands ekonomi har klarat sig igenom det första pandemiåret i bättre skick än många andra länder. Enligt internationellt mönster

har industrin och handeln klarat sig förhållandevis bra, medan tjänstesektorn lidit svårt. Om man blickar framåt efter pandemin kvarstår en rad gamla problem för den finska ekonomin.¹⁹

Den årliga tillväxten av Finlands samlade produktion (BNP) återges i *Figur 8*. Tillväxten av värdet av den samlade produktionen var god 2016 och 2017, då den uppgick till 2,8 respektive 3,2 procent. Därefter sjönk tillväxten till 1,3 procent 2018 och 2019. De senaste uppgifterna från Statistikcentralen visar på en BNP-minskning med 2,8 procent 2020.²⁰

Årets (2021) tillväxt förväntas bli 2,6 procent och nästa års tillväxt något högre, 2,7 procent, enligt Finlands banks senaste prognos. Detta skulle innebära att Finlands BNP i år är något under 2019 års nivå. Finlands bank utgår ifrån en trög start på året i och med ökad smittspridning men att smittan sedan minskar och tillåter en ordentlig tillväxt från och med andra halvåret i år.

Figur 8. BNP-tillväxt för Åland, Finland och Sverige 2012–2022

Källa: ÅSUB, SC, SCB. Egna beräkningar.

*Preliminära beräkningar.

**Prognoser från Finlands bank och svenska finansdepartementet, samt ÅSUB.

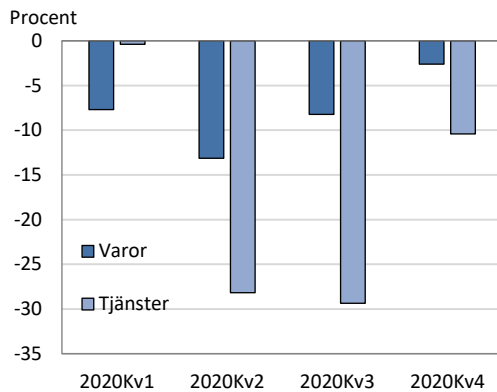
Exporten minskade kraftigt förra varen, men återhämtade sig under det andra halvåret. Varutransporten återhämtade sig snabbt och var under fjärde kvartalet endast tre procent lägre än ifjol. I år väntas varuexporten nå upp till samma nivåer som före pandemin, i takt med att den internationella återhämtningen fortsätter. Återhämtningen av tjänsteexporten dröjer dock, då de pågående restriktionerna fortsätter att hålla tillbaka den kraftigt under 2021. I år väntar sig Näringslivets forskningsinstitut (Etlä) att exporten ökar med 4,4 procent och att den nästa år (2022) växer med 7,2 procent.²¹

¹⁹ I vanliga fall läggs stor vikt vid finska Finansministeriets bedömningar av den finska ekonomin. P.g.a. utdragna regeringsförhandlingar är årets bedömningar försenade och detta kapitel är i högre utsträckning än vanligt baserat på bedömningar från Etlä och Finlands Bank.

²⁰ Statistikcentralen, nationalräkenskaper.

²¹ Etlä (2021) Suhdanne 1/2021.

Figur 9. Finland varu- och tjänsteexport, procentuell förändring från samma kvartal föregående år.

Källa: Statistikcentralen, egen beräkning

Den positiva utvecklingen i viktiga exportmarknader (till exempel Sverige och USA) har bidragit till den starka återhämtningen av varuexporten. Den senaste tiden har dock ökad virusutbredning påverkat den tyska industrin negativt, vilket är en nackdel för Finland eftersom insatsvaror till den tyska industrin är ett viktigt inslag i den finska exporten.

Efter fjolårets mycket låga inflation, väntas den i år ligga på en mer normal, om än låg, nivå. Förutom de stigande internationella energipriserna, väntar sig Etna att stigande priser på alkohol, tobak transporter och bostäder höjer inflationen 2021. Finlands bank räknar med en procentuell förändring av KPI på 1,3 procent i år och 1,3 procent 2021.²² (Inflationsprognosen för Åland återges i *Tabell 1* på s. 26).

Coronakrisen innebar att de senaste årens sjunkande arbetslöshetstrend bröts. Efter att ifjol ha närmast sig nivåerna före finanskrisen steg arbetslösheten ifjol från 6,7 procent 2019 till 7,8 procent 2020. Etna:s prognos är att arbetslösheten i år hamnar på 7,5 procent

och sedan fortsätter sjunka till 7,2 procent nästa år (2022). Sysselsättningsfrämjande åtgärder ligger högt upp på den politiska agendan och beroende på vilka överenskommelser som sluts mellan regeringspartierna kan vi komma att se effekter på arbetslösheten de kommande åren.

Förtroendeindex för alla näringslivets sektorer sjönk under våren, men har återhämtat sig snabbt för industrin, handeln och tjänsektorn. Förtroendet inom byggbranschen ser dock ut att fortsätta en nedåtgående trend som pågått sedan början av 2019.

Osäkerheten och det svaga första halvåret väntas hålla tillbaka investeringarna även under 2021, vilket innebär att återhämtningen från fjolårets låga investeringsnivå endast blir partiell.

Ifjol (2020) sjönk den privata konsumtionen med 4,9 procent. De största minskningarna skedde i konsumtionen av tjänster, som minskade med 8,3 procent, samt konsumtionen av "varor med medellång varaktighet"²³ som minskade med 10,2 procent. I år väntas en återhämtning av konsumtionen inledas. På grund av den svaga första halvan av året väntas dock konsumtionstillväxten 2021 endast uppgå till 2,3 procent, vilket är långt ifrån att kompensera fjolårets tapp. Återhämtningen väntas vara ganska liten i de två ovan nämnda grupperna, men en stark ökning av konsumtionen av varaktiga varor²⁴ bidrar till återhämtningen. Under 2022 väntas sedan en fullskalig återhämtning i konsumtionen av framförallt tjänster innebära att den privata konsumtionen ökar med 4,6 procent och därmed driva på BNP-tillväxten.

Pandemin har inneburit en kraftigt ökad sparkvot för de finländska hushållen, precis

²² Finlands Bank (2021) *Interim forecast for the Finnish economy – March 2021*.

²³ t.ex. kläder, porslin, mindre hushållsapparater.

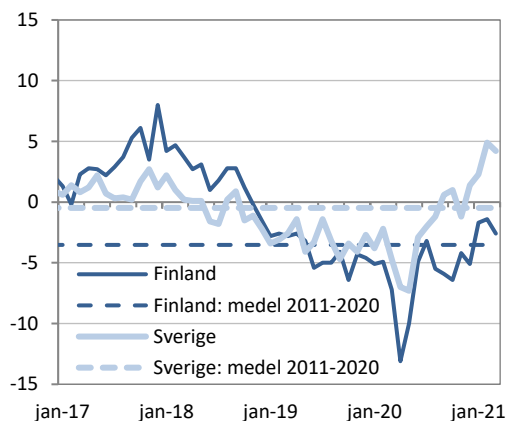
²⁴ t.ex. möbler, fordon, datorer

som för hushållen i andra länder. En kombination av frivilligt sparande på grund av ökad osäkerhet och ofrivilligt sparande på grund av att restriktioner omöjliggjort viss konsumtion, innebar 0,8 till 5,7.²⁵ Enligt Etlas senaste prognos blir sparkvoten i år 4,6 procent och sedan 1,7 procent nästa år.

Hushållens förtroendeindikator har klättrat rejält efter det stora tappet som registrerades vid pandemiutbrottet. I mars i år låg indexet lite över medelvärdet det senaste decenniet (Figur 10).

Den största orsaken till den branta förbättringen i förtroendeindex är att hushållens förväntningar på den finska ekonomins utveckling de kommande 12 månaderna förbättrats. Ökningen är på så sätt logisk med tanke på att man förra våren såg pandemin framför sig medan man nu tycker sig se den pandemifria världen hägra.

Figur 10. Konsumenternas framtidstro i Finland och Sverige, januari 2017 – mars 2021

De dramatiskt ökade kostnaderna och minskade intäkterna för den finska staten innebar ifjol (2020) en nettoupplåning på 19 miljarder euro (5,3 procent av BNP) år 2020. Den

senast publicerade budgeten för 2021 uppvisar ett fortsatt stort lånebehov även i år (12 miljarder euro, 4,9 procent av BNP). Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken anser att regeringens stödåtgärder i huvudsak varit lämpliga, men framhåller behovet av att normalisera finanspolitiken då ekonomin återigen fungerar normalt.²⁶

Avslutningsvis bör framhållas att alla de gamla problemen för den finska ekonomin kvarstår även efter pandemin. En åldrande befolkning och låg invandring begränsar arbetskraftsutbudet. Samtidigt har produktivitetstillväxten varit låg sedan finanskrisen. Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken framhåller behovet av att öka sysselsättningsgrade.²⁷

3. Sverige: Återhämtning påbörjad

Även om det svenska smittläget skilt sig från övriga nordiska länder har Sverige i likhet med övriga länder (med undantag för Island) klarat sig undan ett allt för stort BNP-tapp. En industrisektor där mycket av nedgången redan återhämtats, tillsammans med starka statsfinanser som möjliggör fortsatt stöd för återhämtningen av servicesektorn, ser ut att sätta Sverige i en bra sits inför tiden efter pandemin.

Enligt preliminära siffror från SCB minskade Sveriges BNP med 2,8 procent under 2020. Den svenska regeringens prognos i samband med vårbudgetpropositionen i april visar på en BNP-tillväxt på 3,2 procent 2021 och 3,8 procent 2022, vilket skulle göra att 2022 års BNP ligger på 2019 års nivå.²⁸

På grund av minskade intäkter och massiva stödåtgärder visar utfallet för statens budget

²⁵ Statistikcentralen, nationalräkenskaper.

²⁶ Economic Policy Council (2021) *Economic Policy Council Report 2020*, t.ex. s. 8 och s. 71.

²⁷ Economic Policy Council (2021) *Economic Policy Council Report 2020*, s.85.

²⁸ Riksbanken (2021) Penningpolitisk rapport, februari 2021.

för 2020 ett underskott om 221 miljarder kronor (4,5 procent av BNP). Även i år planerar den svenska regeringen att stöda ekonomin.²⁹ Stöden består bland annat av korttidspermitteringar, omställningsstöd och ersättning för sjuklönekostnader. Tillsammans med den djupa lågkonjunkturen innebär detta att det även i år väntas ett stort underskott (140 miljarder kronor eller 2,8 procent av BNP).

Nästa år (2022) väntas BNP vara högre än 2019, men fortfarande lägre än det varit utan pandemin. Enligt regeringens vårbudget väntas budgetsaldot då återigen vara positivt.³⁰

Den svenska industrin och varuexporten har återhämtat sig väl. Redan innan årsskiftet var varuexporten tillbaka på samma nivåer som före krisen.³¹ Efter att i april sett en minskning av ordergången med 22 procent har den svenska tillverkningsindustrins ordergång stadigt förbättrats. Att den andra vågen påverkade den internationella industriproduktionen i lägre grad än den första har gjort det möjligt för den svenska industrins återhämtning att fortsätta även under det fjärde kvartalet ifjol.

Tjänstesektorn lider givetvis betydligt mer än industrin och produktionen är fortsatt ningsvis väsentligt lägre än den var innan pandemin. Förutsättningarna för återhämtning finns dock på plats förutsatt att smittan släpper taget om samhället. Konjunkturinstitutet räknar med att tjänstesektorns produktion³² det tredje kvartalet i år kommer att vara högre än före pandemin. Utgångspunkten är då att de flesta vuxna erbjudits vaccin

under det tredje kvartalet.

Pandemins effekter på arbetslösheten har begränsats av de stöd för korttidsarbete som införts. Kortfattat innebär det tillfälliga systemet att staten betalar en del av lönekostnaden i utbyte mot att företag låter anställda gå ner i arbetstid istället för att säga upp dem.³³ Detta innebär att arbetslösheten under 2020 endast steg från 6,8 till 8,3 procent, trots att mängden arbetade timmar minskade med 4,4 procent³⁴. Arbetsmarknadseffekten av pandemin har med andra ord fördelats mellan å ena sidan en ökad arbetslöshet och å andra sidan en arbetstidsförkortning bland arbetande.

Flera olika indikatorer pekar på att den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden kommit igång. Konjunkturinstitutet rapporterade i mars att antalet varsel nu ligger under det historiska genomsnittet samtidigt som företagets anställningsplaner nu är över det historiska genomsnittet för första gången sedan pandemiutbrottet.³⁵

Under andra halvåret 2021 och nästa år väntas ökad efterfrågan på arbetskraft, särskilt inom servicebranscher, gradvis sänka arbetslösheten. På årsbasis räknar Riksbanken med 8,5 procent arbetslösa i år och 7,9 procent nästa år (2022).

Det svenska konsumentförtroendet sjönk inte lika mycket som det finska under förra våren, och uppvisar dessutom en starkare positiv trend de senaste månaderna (*Figur 10*). Konsumentförtroendeindexet var under både februari och mars på nivåer som inte registrerats sedan 2013. Den största orsaken

²⁹ Sveriges Riksdag (2021) Regeringens proposition 2020/21:100: 2021 års ekonomiska vårproposition, s.101

³⁰ Sveriges Riksdag (2021) Regeringens proposition 2020/21:100: 2021 års ekonomiska vårproposition, s.29

³¹ SCB (2021) Sveriges Ekonomi – Statistiskt perspektiv, 2/2021.

³² Säsongrensad.

³³ En beskrivning av systemet finns på <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Arbetsmarknad/Arbetsloshet/korttidspermittering/>

³⁴ SCB Statistikdatabas.

³⁵ Konjunkturinstitutet (2021) *Konjunkturläget mars 2021*, s. 25.

till det höga indexvärdet är dock en stark tro på att Sveriges ekonomi är bättre om 12 månader jämfört med idag, vilket med tanke på rådande läge förvärrar jämförelsen med historiska värden.

De svenska hushållen har i enlighet med internationellt mönster ökat sina besparingar kraftigt under pandemin. Både frivilligt försiktighetsparande och mer eller mindre påtvingat sparande på grund av restriktioner/rekommendationer har lett till att hushållen har resurser att konsumera när smittläget tillåter detta. Tyvärr ser den svenska konsumtionen på internationella resor (inklusive Åland) ut att komma igång på allvar först efter högsäsongen.

Förväntningarna är att Riksbanken fortsätter sin expansiva penningpolitik och att kronkursen ligger ungefär på dagens nivåer under både 2021 och 2022 (se *kapitel 1.3*, s. 13)

Det senaste halvårets förstärkning av kronan gentemot euron är positivt för det åländska näringslivet – i synnerhet sjöfarten och turismen – men står i rådande läge helt i skuggan av de effekter som restriktioner och oron för smitta har.

4. Åland: Fast i pandemins grepp

Till följd av den åländska ekonomins uppbyggnad har pandemin slagit oerhört hårt mot Åland. Det centrala inslaget av nöjesresande över nationsgränser och en hotell- och restaurangnäring som i stor utsträckning är beroende av utländska turister har visat sig vara förödande i en pandemi som begränsar socialt umgänge och vars bekämpning präglats av ett fokus på det egna landet snarare än internationellt samarbete och koordinat

ion. Den åländska offentliga ekonomin är beroende av den ekonomiska utvecklingen i

Finland. I och med det nya finansieringssystemet som införs från och med i år har dock Ålands egen ekonomiska utveckling större betydelse än tidigare.

Hittills har fjolårets oro för en konkursvåg inte besannats. Faktum är att antalet konkurser på många håll sjönk 2020, bland annat på Åland och i Finland. Risker för konkurser kvarstår dock längre fram då tillfälliga stöd och regler avvecklas. Representanter från åländska banker uppger att de i nuläget inte ser någon ökning av betalningssvårigheter från företagen, men att de fortsätter övervaka situationen.

Faktum är att även om den akuta risken för likviditetskris och konkursvåg undanröjdes förra våren så fortsätter de åländska företagens soliditet att försämrats så länge krisen pågår. Särskilt oroande är läget för hotell- och restaurangbranschen, som redan innan pandemin kännetecknades av svag soliditet och som ser ut att gå ännu en mycket utmanande sommar till mötes.

Fördröjda effekter kan även ha positiv inverkan framöver. En del av de stimulanser som nått hushållen har inte kunnat spridas vidare i ekonomin på grund av att vissa tjänster inte varit möjliga att konsumera eller försiktigheten dämpat efterfrågan. När smittläget normaliseras väntas därför tidigare stimulanser få effekt.

Avslutningsvis kan man konstatera att den ekonomiska utvecklingen framöver är helt beroende av pandemins utveckling. Så länge pandemin inte tillåter de för Åland avgörande passagerarrederierna att normalisera sin verksamhet kan inte en verklig återhämtning av den åländska ekonomin komma igång.

4.1 Tre scenarier för det framtida förloppet

På grund av den rådande situationen har

ÅSUB för vårens konjunkturrapport skapat tre olika scenarier för utvecklingen de kommande två åren. Rapporten i stort utgår ifrån ÅSUBs huvudscenario, men några centrala nyckeltal som till exempel BNP, arbetslöshet och avräkningsbelopp redovisas även för två alternativa scenarier – ett som är positivare än huvudscenariot och ett som är negativare.

ÅSUBs huvudscenario

I detta scenario har följande antaganden gjorts:

- Årets högsäsong liknar fjolårets, med ett fokus på finska turister. Omsättning och lönsamhet denna högsäsong blir dock lite högre än fjolårets, tack vare bättre förutsättningar under juni samt bättre möjligheter att planera alternativa arrangemang. Antalet inresande antas i år vara under hälften av 2019 års nivå och ungefär en tredjedel lägre än 2019 nästa år (2022).

- Återgången till normalt konsumtionsbeteende sker gradvis från och med andra halvan av 2021. Ett helt normalt konsumtionsbeteende nås under 2023.

- Inget stort tryck på sjukvården på grund av stor sjukdomsspridning.

- Offentliga stöd från statens och landskapsregeringens andra tilläggsbudgetar ingår i BNP-beräkningen för 2021. Stödåtgärderna fasas ut under pågående året.

- Lägre efterfrågan på arbetskraft, särskilt inom transportsektorn, fortgår till och med 2023–2024.

- Ett antal företag läggs ner och arbetsplatser försvinner permanent, men en större konkursvåg undviks.

ÅSUBs positiva scenario

Detta scenario antar en snabbare återgång till normala förhållande. Det skiljer sig från

huvudscenariot genom att återgången till normal efterfrågan inom transport och turism är mer eller mindre avslutad tills början av 2023. Vaccineringen antas fortlöpa smidigt, vilket stöder en snabbare normalisering av konsumtionsbeteendet både hos oss som i grannregioner.

ÅSUBs negativa scenario

Jämfört med huvudscenariot innebär vårt negativare scenario att restriktionerna pågår en längre tid och att sommarsäsongen inte blir nämnvärt bättre än fjolåret. Transport- och turismefterfrågan når en normalnivå först under 2024. Hushållens försiktighet med konsumtion med höga sparkvoter klingar inte heller ut lika snabbt som under huvudscenariot. Det är därmed inte ett katastrofscenario i vilket efterfrågan för kryssningar totalt försvinner under en längre tid, men passagerarförsjöfartens flotta antas minska med dryga 10 procent under 2021–2022. Även den internationella lågkonjunkturen antas bli djupare än i huvudscenariot.

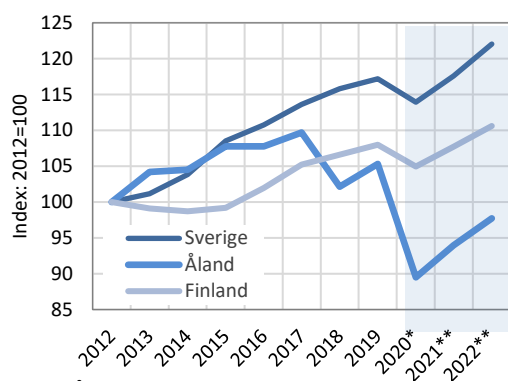
4.2 BNP-tillväxten

Den åländska BNP-tillväxten uppvisar större variationer från år till år än för större ekonomier, som Sverige och Finland. Enskilda branschers och företags utveckling får lättare genomslag i den lilla åländska ekonomin, än i större och mer diversifierade ekonomier. *Figur 8* visar den åländska BNP-tillväxten i förhållande till Finland och Sverige och *Figur 11* nedan visar utvecklingen i indexform från år 2012. Efter att förändringar inom sjöfarten ledde till stora minskningar i BNP 2008–2012 har som synes trenden i den åländska volymtillväxten legat mellan den svenska och den finska fram till och med 2017. Under 2018 sjönk sedan förädlingsvärdet och volymindexet ligger där efter något under det finska under 2018 och 2019.

Mellan 2012 och 2017 ökade förädlingsvärdet mest inom finans- och

försäkringsbranschen, men även för andra stora branscher, som till exempel fastighetsverksamhet och tillverkningsindustrin. Förädlingsvärdet för den viktiga sjöfarten var dock relativt stillastående under perioden, vilket tynger den samlade tillväxten. Förädlingsvärdet sjönk 2018, vilket huvudsakligen berodde på ett minskat driftöverskott då ett särskilt olönsamt år inom transportsektorn sammanföll med att finansbranschens driftöverskott föll tillbaka efter några synnerligen starka år.

Figur 11. BNP-tillväxten 2012–2022 för Åland, Finland och Sverige. Volymindex, år 2012=100

Källa: ÅSUB, SC, SCB. Egna beräkningar.

*Preliminära beräkningar.

**Prognoser från Finlands bank och svenska finansdepartementet, samt ÅSUB.

Preliminära kalkyler för 2019 visar att ungefär hälften av nedgången 2018 återhämtades då det tillfälligt låga driftöverskott återställdes.

Under fjolåret föll BNP dramatiskt, enligt preliminära beräkningar med 15 procent. Den enskilt största orsaken till fallet i förädlingsvärdet var transportsektorns nedgång. Branschen står normala år för en femtedel av det åländska förädlingsvärdet.

I vårt huvudsakliga scenario beräknas BNP-

tillväxten 2021 ligga på fem procent och fyra procent 2022. Detta innebär att 2022 års förädlingsvärde skulle vara åtta procent lägre än förädlingsvärdet 2019.

I vårt positiva scenario blir BNP-tillväxten sex procent innevarande år, och fem procent år 2022. Enligt det negativa scenariot blir årets BNP-tillväxt fem procent och nästa års tillväxt tre procent.

4.3 Arbetsmarknaden

Det månadsvisa relativa arbetslöshetstalet på Åland framgår nedan av *Figur 12*. Där ser man att den värsta perioden på arbetsmarknaden var under våren och den tidiga sommaren ifjol. Den återhämtningen som skedde under sommaren stannade dock av, och arbetslösheten har sedan oktober legat nära nio procent. ÅSUBs bedömning är att arbetslösheten inte kommer att understiga åtta procent så länge nuvarande restriktioner och oro för smitta råder.³⁶

Arbetslöshetstalet hade i februari minskat till 8,9 procent, men i samband med hårdare restriktioner steg arbetslösheten i mars och uppgick då till 9,5 procent.

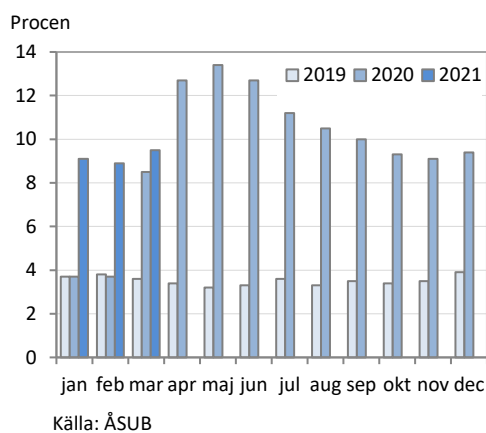
³⁶ Med reservation för att förändrade regler, t.ex. slopande av de utökade möjligheterna för företagare att söka arbetslöshetsersättning kan påverka arbetslösheten.

Tabell 1. Nyckeltal 2018–2022

	2018	2019*	2020*	2021 ^P	2022 ^P
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	-6,9	3,1	-15	5	4
Befolkningsförändring (antal personer)	300	95	245	100–140	100–160
Relativt arbetslöshetstal (%)	3,5	3,5	9,5	8,0	7,0
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	1,3	0,7	-0,4	1,3	1,6
Kort ränta (Euribor 3 mån, %)	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,5
Växelkurs EUR/SEK	10,26	10,59	10,48	10,20	10,20
Råolja (Brent, USD/fat)	71	64	42	62	61
Bunker (LSMGO, Rotterdam, USD/ton)	619	558	372	534	533

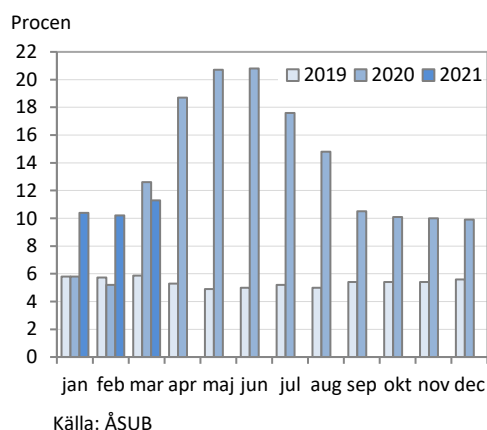
*) Preliminära uppgifter för BNP-tillväxten **) Slutliga uppgifter ^P) Prognoser

Källa: ÅSUB, egna beräkningar för BNP, ÅSUB (Befolkning, Arbetsmarknad, Priser); Statistikcentralen; Finlands bank; US Energy Information Administration; Konjunkturinstitutet; Ship & Bunker (<http://shipandbunker.com/>); OECD; ECB.

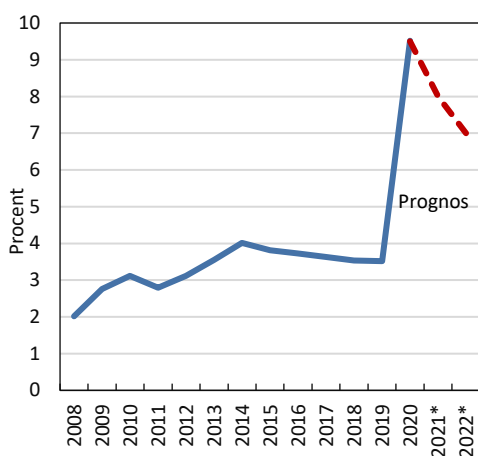
Figur 12. Relativ arbetslöshet, månadsvis 2019, 2020 och januari – mars 2021

Ungdomsarbetslösheten har ett oregelbundet mönster (Figur 13), beroende på det ringa antalet individer i gruppen, men låg innan pandemin rätt stabilt kring fem procent på årsbasis. Pandemin innebar att arbetslösheten bland unga steg till över 20 procent. Sedan sommaren har ungdomsarbetslösheten minskat snabbt och ligger sedan september på ungefär samma nivå som den totala arbetslösheten. I år ligger antalet lediga sommarjobb på en klart lägre nivå än under ett normalår, men på samma gång har landskapsregeringen lanserat offentligt

finansierade sommarjobb, vilket förbättrar utsikterna för ungdomarna. ÅSUB förväntar sig att ungdomsarbetslösheten stiger under sommaren, men långt ifrån lika högt som ifjol.

Figur 13. Ungdomsarbetslösheten, månadsvis 2019, 2020 och januari – mars 2021

Från och med finanskrisen 2008 steg arbetslösheten nästan utan avbrott fram till 2014, då den nådde 4,0 procent (Figur 14). Sedan 2014 rörde sig arbetslösheten försiktigt neråt och låg 2019 på 3,5 procent. Pandemin innebar att arbetslösheten 2020 låg på historiskt höga 9,5 procent.

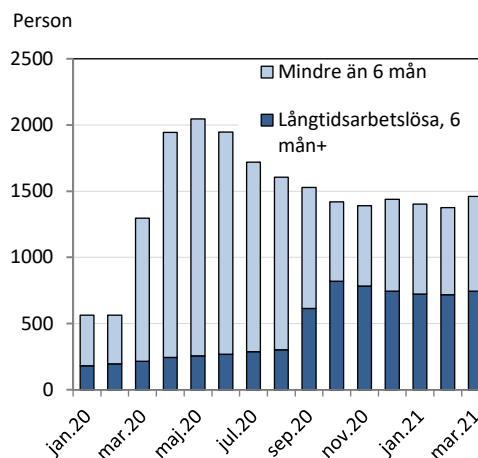
Figur 14. Relativ arbetslöshet 2008–2022

Källa: ÅSUB

Vår prognos säger att den relativa arbetslösheten kommer att hamna på åtta procent på årsbasis 2021, och sedan sjunka till cirka sju procent 2022.³⁷

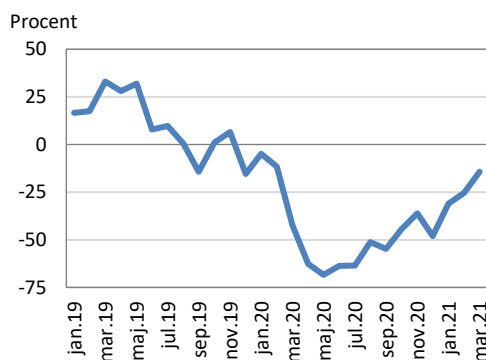
I vårt positiva scenario sjunker arbetslösheten på årsnivå till sju procent under innevarande år, för att sjunka till sex procent år 2022. Enligt det negativa scenariot stannar årets arbetslöshet i närheten av nio procent för att sjunka till ca 8 procent först nästa år.

Långtidsarbetslösheten³⁸ ökade i snabb takt under hösten, då ett halvår förflutit sedan pandemiutbrottet (Figur 15). Sedan dess har långtidsarbetslösheten i likhet med den totala arbetslösheten varit relativt konstant. Med tanke på att det totala antalet arbetslösa legat kring 1400 eller högre sedan april ifjol skulle man kunna förvänta sig att antalet långtidsarbetslösa skulle fortsatt att växa, men eftersom arbetslöshetens längd nollställs även vid kortare återgång till arbete hålls långtidsarbetslösheten nere. Man kan därför utgå ifrån att antalet personer som varit utan arbete under en stor del av det senaste halvåret är betydligt större än antalet långtidsarbetslösa.

Figur 15. Antal arbetslösa efter arbetslöshetens längd, januari 2020 - mars 2021.

Källa: ÅSUB

Redan de sista månaderna innan pandemin hade antalet lediga platser sjunkit kraftigt, mycket på grund av minskningar i lediga sommarjobb. Pandemin innebar sedan att antalet lediga jobb under våren 2020 var nästan 90 procent färre än föregående år. Sedan maj 2020 har en gradvis förbättring skett, men antalet är fortfarande en bra bit under långtidsmedelvärdet (Figur 16).

Figur 16. Utveckling av antalet lediga platser. Procentuell avvikelse från långtidsmedeltalet för den specifika månaden.

Not.: Långtidsmedelvärdet beräknat på 2015-19
Källa: ÅSUB

³⁷ En utförlig prognos för arbetsmarknaden publiceras i Arbetsmarknadsbarometern 2021 som offentliggörs i början av juni.

³⁸ En person klassificeras här som långtidsarbetslös då den varit arbetslös oavbrutet de senaste sex månaderna.

4.4 Stödåtgärder under pandemin

Under pandemin har en rad stödåtgärder riktats mot åländska företag och privatpersoner. ÅSUB har inte analyserat de enskilda stödernas effektivitet, men bedömer att stöden som helhet varit synnerligen viktiga för att undvika en långt värre utveckling än den vi sett. Nedan följer en kort - och icke-fullständig - sammanfattning av de olika typerna av stöd.

Vid pandemiutbrottet infördes snabbt åtgärder för att undvika likviditetsproblem bland företag vars efterfrågan minskat dramatiskt. Likviditetsstödet är fortfarande i kraft och baserar sig på ett likviditetsbehov som näringsavdelningen vid Ålands landskapsregering bedömer, samt att företaget upptar banklån fem gånger större än stödbeloppet. Stöden innebar både direkta överföringar och lånegarantier.

Utöver det ursprungliga likviditetsstöden har logiverksamhet sedan februari i år möjlighet att få ett utökat stöd, som innebär att stödandelen i förhållande till lånebeloppet fördubblas. Stöd har även beviljats till enskilda utövare av konst och kultur.

Åländska företag har även kunnat ta del av de tre olika kostnadsstöd som finska staten betalar ut till företag som förlorat minst 30 procent av sin omsättning på grund av pandemin samt ersättning till restauranger som tvingats hålla stängt till följd av myndighetsbeslut. Till primärproducenter inom fiskerisektorn och jordbruk samt små livsmedelsföretag har även beviljats statliga stöd för kraftigt minskad omsättning samt därtill 2 000 euro till enmansföretag.

Rederinäringen har fått betydande stöd från i första hand den finska staten via

Försörjningsberedskapscentralen och Traficom, som upphandlat fartygstrafik mellan Finland och Sverige/Estland. Stöd till rederierna har även inkommit från Ålands landskapsregering, Sverige och Estland.

Arbetslösa personer har stötts genom tillfälliga regeländringar som till exempel tillåter egenföretagare att anmäla sig som arbetslösa utan att lägga ner sitt företag och förkortade tider för varsel om permitteringar. Tillfälligt tilläggsstöd till personer med arbetsmarknadsstöd har finansierats av landskapsregeringen, liksom förhöjt sysselsättningsstöd till företag som anställer en arbetslös person eller till arbetslösa personer som startar företag. Ensamföretagare har också haft ett eget stöd finansierat av staten. Ungas sysselsättning har stötts genom offentligt finansierade sommarjobbssatsningar både 2020 och 2021.

Utbildningsmöjligheter för arbetslösa är ett sätt att motverka den förlust av humankapital som krisen riskerar föra med sig och öka möjligheterna för varaktig produktivitetshöjning.³⁹ Ju längre tid som går med dagens förhöjda arbetslöshetsnivåer, desto mer motiverat är stöd i form av utbildningsåtgärder för arbetslösa. På Åland köper Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet sysselsättningsfrämjande utbildningar av varierande utformning från i första hand Ålands gymnasium.⁴⁰

4.5 Befolkningsutvecklingen

Den åländska befolkningsutvecklingen har varit god under 2000-talet. Sedan 1991 har själva *ökningstakten* dessutom ökat trendmässigt.

Befolkningstillväxten är emellertid ojämn. Det senaste decenniet har den årliga

³⁹ Se t.ex. IMF (2021b).

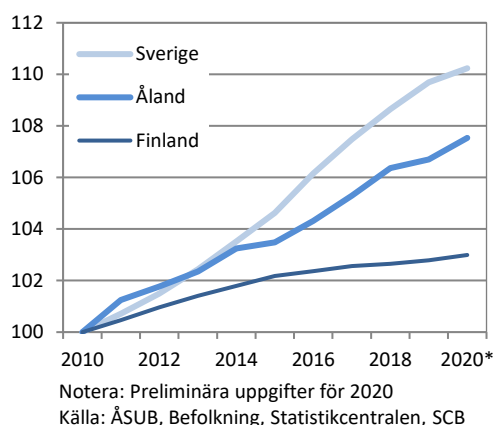
⁴⁰ AMS (2021), Verksamhetsberättelse 2020, s.8.

ökningen pendlat mellan 67 personer (2015) och 348 personer (2011).

Hittills syns inte någon effekt av pandemin på befolkningstillväxten. Ifjol (2020) ökade befolkningen med 245 personer; en notering som är något högre än det senaste decenniets genomsnitt (215 personer).⁴¹ Oron kvarstår dock för att en långsammare återhämtning på den åländska arbetsmarknaden jämfört med närområdet kan få negativa konsekvenser för nettoinflyttningen. I ÅSUBS huvudscenario är befolkningsökningen fortsatt positiv, men ligger både 2021 och 2022 ungefär 100 personer lägre än det senaste decenniets genomsnitt.

Befolkningen på Åland har sedan 2010 ökat med 7,5 procent, vilket är mer än dubbelt så mycket som Finlands ökning på 3,0 procent (Figur 17), men mindre än i Sverige (10,2 procent) där en stor invandring spätt på befolkningstillväxten.⁴²

Figur 17. Befolkningsutveckling för Åland, Finland och Sverige 2010–2020. Antal invånare, index år 2010=100

⁴¹ ÅSUB, Befolkning.

⁴² SCB, Befolkning.

4.6 Inflationen

Spridningen av coronaviruset har medfört att regeringarna både i Finland och på Åland infört omfattande begränsande åtgärder för att förhindra spridningen av viruset. Detta har till vissa delar påverkat Statistikcentralens samt ÅSUBs möjligheter att beräkna och publicera tillförlitliga mått på inflationen.⁴³

Inflationen (KPI) på Åland har legat under den finländska sedan mars 2019. Skillnaden ökade under fjolåret, från 0,3 procentenheter 2019 till 0,7 procentenheter 2020. Förra året sjönk de åländska priserna med i genomsnitt 0,4 procent. Detta innebar att 2020 var det första året i våra tidsserier för åländsk KPI där deflation uppmättes på årsbas.

Prisfallet var som störst i april ifjol, då KPI sjönk med 1,2 procent. I maj var den årliga förändringen -1,0 procent. Efter detta låg den årliga förändringen runt en prisminskning på en halv procent ända till och med november. Sedan dess har den åländska inflationen följt den internationella positiva utvecklingen och låg i mars på +0,6 procent.

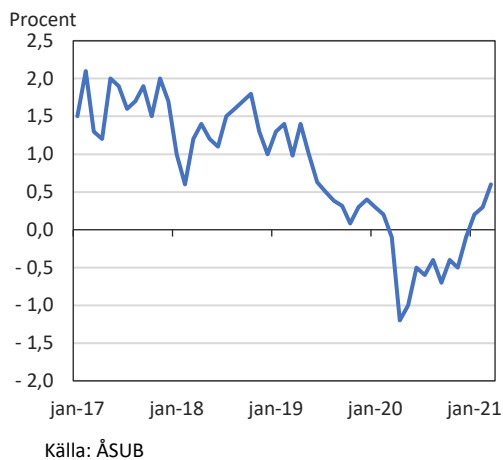
Innevarande år väntas inflationen tillfälligt höjas eftersom jämförelsenivån för ett år sedan är mycket låg – särskilt i april och maj. Ökande energipriser och en normalisering av ekonomin efter pandemin innebär ett pristryck uppåt. Det underliggande inflationstrycket på längre sikt är dock fortsättningsvis lågt. ÅSUB räknar med en inflation på 1,3 procent 2021 och sedan 1,6 procent nästa år (2022).

Det finns faktorer som kan innebära att inflationen blir högre än vi räknat med,

⁴³ En sammanfattning av problematiken finns på följande länk: https://www.asub.ax/sites/www.asub.ax/files/attachments/term/hantering_av_effekter_av_corona_v2.pdf.

särskilt på kort och medellång sikt. Effekten av stimulanser och föregående års sparande kan innebära större efterfrågeökning än väntat då läget normaliseras, samtidigt som varubrist på grund av störningar i den internationella handeln kan innebära högre produktionskostnader.

Figur 18. Inflationen på Åland januari 2017 – mars 2021.

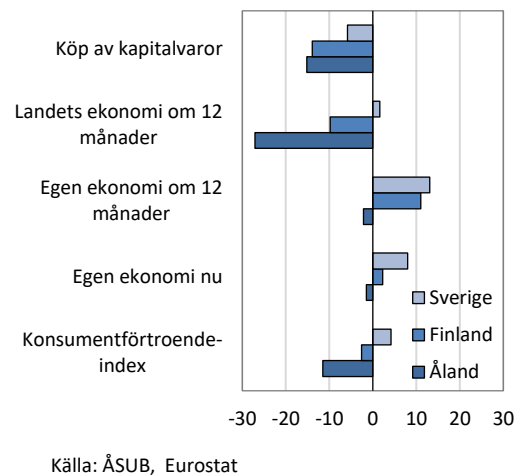

4.7 Hushållen

I år har ÅSUB för första gången sammanställt ett konsumentförtroendeindex för de åländska hushållen. Indexet är uppbyggt utifrån samma uppsättning frågor som till exempel Eurostat och Statistikcentralen använder, nämligen: "Hur är ditt hushålls ekonomiska situation för närvarande jämfört med för 12 månader sedan?", "Hur tror du att ditt hushålls ekonomiska situation kommer att vara om 12 månader, jämfört med situationen nu?", "Hur tror du att den ekonomiska situationen på Åland kommer att vara om 12 månader, jämfört med situationen nu?", samt "Hur mycket pengar tror du att ditt hushåll kommer att använda till stora inköp under de närmaste 12 månaderna jämfört med de senaste 12 månaderna?"

Resultaten visar att de åländska hushållen är negativare än både svenska och finska, särskilt vad gäller landets (Ålands) ekonomi om 12 månader och sin egen ekonomi om 12 månader.⁴⁴

Figur 19. Konsumentförtroendeindex och nettotal för delfrågorna. Åland, Finland och Sverige, mars 2021.

Figur 19 visar att de åländska hushållen är mer pessimistiska än de finska och framför allt de svenska hushållen. Skillnaden mellan de åländska och finska hushållen ligger främst i förväntningarna på det kommande året. De åländska hushållen har klart negativare förväntningar på både sin egen och Ålands ekonomi det kommande året jämfört med finska hushåll.

Bedömningen av den egna ekonomin i nuläget jämfört med för ett år sedan är svagt negativ bland åländska hushåll och svagt positiv för finska hushåll. Planerna på större inköp det närmsta året skiljer sig inte mellan åländska och finska hushåll.

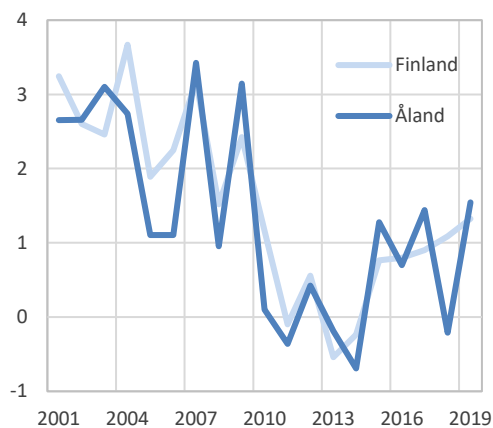
När hushållen ombads bedöma hur svårt det är att förutse deras ekonomiska situation om 12 månader uppger ungefär var fjärde

⁴⁴ Hela frågeformuläret, samt en kort metodbeskrivning finns i bilaga 3.

respondent att detta är ganska eller mycket svårt, medan tre fjärdedelar anser att det är ganska eller mycket lätt.

Figur 20 visar tillväxten av de finländska respektive åländska hushållens disponibla inkomst. Siffrorna bygger på skattemyndigheternas beskattningsuppgifter och de färskaste siffrorna är från 2019. Tillväxten av de åländska hushållens disponibla penninginkomst har varit klart lägre under decenniet sedan finanskrisen, än den var under 2000-talets första decennium. Medianen för disponibel penninginkomst per konsumtionsenhet växte i genomsnitt 2,4 procent årligen under 2000–2009, men endast 0,4 procent under 2010–2019.

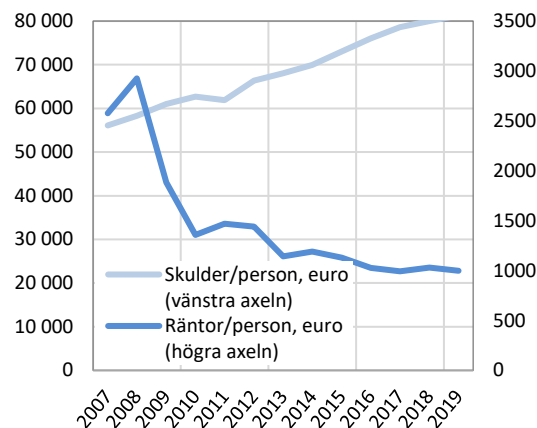
Figur 20. Hushållens disponibla penninginkomst per konsumtionsenhet, median, för Åland och Finland 2001–2019. Procentuell tillväxt, 2019 års penningvärde.

Källa: Statistikcentralen, egen beräkning.

Sammantaget visar kurvorna i Figur 20 två viktiga saker. För det första att de åländska hushållens välfärdsutveckling mycket nära följer de finländska och för det andra att den reella inkomstutvecklingen varit svag under tiden sedan finanskrisen 2008 (0,7 procent i medeltal per år mätt i fast penningvärde, att jämföra med hela Finlands 0,8 procent).

Figur 21. Genomsnittlig skuldsättning och räntekostnader bland personer med skulder. 2019 års penningvärde.

Källa: Statistikcentralen, statistik över skuldsättning. Egen bearbetning.

Skuldsättningen fortsätter att öka på Åland, och har det senaste decenniet ökat i högre takt än på fastlandet. De exceptionellt låga räntorna har dock inneburit att räntekostnaderna samtidigt sjunkit markant för de åländska hushållen.

Representanter från banksektorn uppger för ÅSUB att de inte hittills ser några oroande betalningssvårigheter hos de åländska hushållen. Förutom det låga ränteläget har hushållens situation underlättats av att de kunnat ansöka om tillfälliga uppskov eller sänkningar av amorteringstakten. Ju längre pandemin pågår kvarstår dock risken för att en del hushåll hamnar i svårigheter.

Även om den ökade arbetslösheten påverkar konsumtionen negativt, är det ändå rådande restriktioner och rekommendationer som har den största negativa påverkan på hushållens konsumtion. Man kan anta att den åländska sparkvoten ökat markant under det senaste året, i enlighet med internationellt mönster. Svaren från de åländska hushållen i ÅSUBs konsumentbarometer pekar även på att andelen hushåll som i nuläget behöver använda sig av besparingar eller låna pengar är ungefär samma på Åland som i Finland (cirka 10 procent). Även om

många hushåll lider bör det därför finnas både resurser och uppdämt konsumtionsbehov som snabbt förväntas öka hushållens konsumtion när smittläget tillåter.

ÅSUBs hushållsbarometer pekar på att de hushåll som i dagsläget kan spara även tror att de kommer att kunna spara under det kommande året, och att de som i dagsläget inte sparar något inte tror att de kommer att kunna spara under det kommande året.

4.8 Sjöfarten

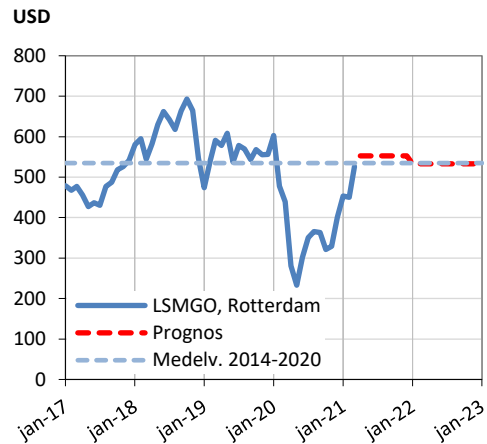
Bunkerpriser

Bunkerkostnader är en väsentlig del av rederiernas kostnader, och förändringar i bunkerpriser påverkar direkt lönsamheten. Priset på den lågsvavliga marindiesel som används i Östersjön följer nära oljepriset, som diskuteras i *kapitel 1.2*.

Priset på lågsvavlig marindiesel, LSMGO (*Low Sulphur Marine Gas Oil*), sjönk kraftigt under förra våren, men har sedan dess återhämtat sig snabbt (*Figur 21*).

I enlighet med EIAs oljeprisprognos väntar vi oss att priset på LSMGO (i Rotterdam) hålls kvar nära dagens nivåer under både 2021 och 2022 (*Figur 21*). Detta är i nivå med medelvärdet sedan 2014.

Figur 21. Priset på lågsvavlig marindiesel (LSMGO i Rotterdam) januari 2017 – januari 2023

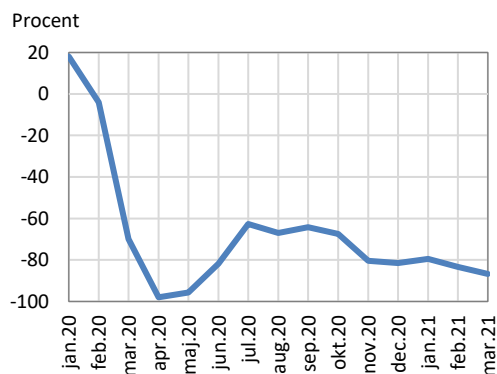
Källa: Energy Information Administration.
Egen prognos baserad på EIAs oljeprisprognos.

Passagerarsjöfarten

Passagerarrederierna är centrala för den åländska ekonomin. Så länge rederiernas verksamhet begränsas av restriktioner och rekommendationer kommer inte den åländska ekonomin kunna påbörja någon väsentlig återhämtning.

Under fjolåret tappade de två stora åländska passagerarrederierna 69 respektive 58 procent av passagerantalet från 2019. Dessa redan dystra siffror ska läsas med beaktande av att de två inledande månaderna under 2020 dessutom var normala "pandemifria" månader. Utvecklingen i passagerartalen för rederierna följer nära statistiken för antalet inresande till Åland (*Figur 22*), som visar på att antalet inresande 2020 var 67 procent lägre än långtidsmedeltalet, och som fortsättningsvis visar på siffror kring 80 procent nedgång per månad (senaste uppgifterna gäller mars 2021).

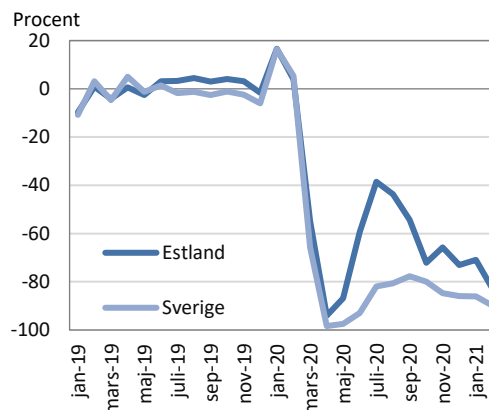
Figur 22. Antal inresande till Åland. Procentuell skillnad från månads specifikt medeltal 2015–2019.

Not.: Långtidsmedelvärde beräknat på 2015-19
Källa: ÅSUB

I *Figur 23* kan vi se den procentuella förändringen i antalet passagerare mellan några utvalda finska hamnar och Estland respektive Sverige. Trafiken mot Sverige har legat på ungefär 10–20 procent av 2019 års nivåer ända sen fartygen efter ett närmast totalstopp under förra våren återupptog passagerartrafiken i juni ifjol. Som framgår av den mörkblå kurvan i *Figur 23* hade trafiken mot Estland inledningsvis en helt annan utveckling än den mot Sverige. Det förhållandevis goda smittläget i Finland och Estland under pandemins första halvår innebar att resandet snabbt kom upp i nivåer kring hälften av 2019 års nivåer.

Figur 23. Passagerartrafiken mot Sverige och Estland i utvalda finska hamnar⁴⁵ (procentuell förändring från samma månad föregående år)

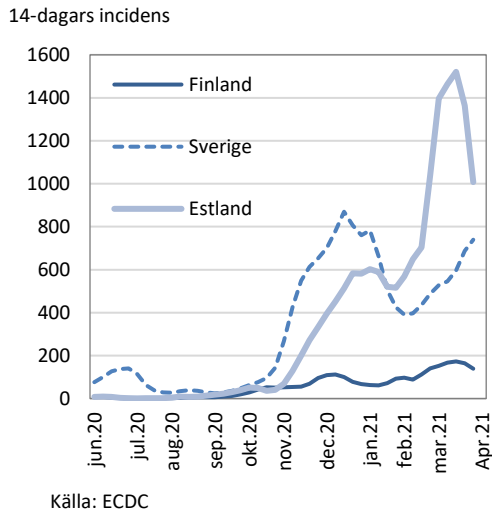

Källa: Statistikcentralen. Egenberäkning.

Under hösten försämrades dock smittläget i Estland (*Figur 24*), vilket föranledde finska staten att införa reserestriktioner även mot Estland från och med oktober. Detta förde omedelbart trafiken mot Estland till liknande nivåer som den mot Sverige. Även om det är resandet mellan Finland och Sverige som utgör de huvudsakliga intäkterna för de åländska rederierna innebar det estniska avbräcket att ännu en av de små intäktströmmar som rederierna haft under pandemin ströps. Detta är en av många illustrationer av hur pandemins utveckling fullständigt åsidosätter normala spelregler.

⁴⁵ Mariehamn, Eckerö, Långnäs, Åbo och Helsingfors. Dessa hamnar har en hög närvaro bland de åländska rederierna.

Figur 24. Incidenstal för Covid-19 i Finland, Sverige och Estland (juni 2020-mars 2021).

De åländska passagerarederierna verkar i olika länder och har tagit del av diverse stödåtgärder från landskapsregeringen, Finland, Sverige och Estland. Totalt redovisar de två stora rederikoncernerna offentliga stöd på 36 miljoner euro 2020 (exklusive den statliga restitutionen). Det betydande stöd som betalats till rederierna, främst från Försörjningsberedskapscentralen och Traficom, har varit avgörande för att hålla fartygen i trafik under året. Stöden har därmed haft en synnerligen viktig effekt på den åländska sysselsättningen, på trafikförsörjningen och på rederiernas finanser. I nuläget har Traficom upphandlat trafik från rederierna fram till sista juni, och ÅSUB räknar med att upplägget fortsätter så länge rådande restriktioner gäller.

Det finns en rad frågetecken kring hur passagerarederiernas framtid ser ut under prognosperioden. Förutom oklarheten kring hur snabbt smittan kommer att minska är det i dagsläget omöjligt att säga hur beteendemönstret kommer att se ut framöver. I ÅSUBs huvudscenari räknar vi med att återhämtningen av passagerartalen påbörjas

under andra halvåret i år, men att processen är utdragen och att även 2022 präglas av ett mycket lågt passagerartal.

Förutom att den för Åland så viktiga branschen lider mycket hårt under pandemin, finns även risker för långvariga återverkningar.

Ett konkret exempel är nedläggningen av kryssningstrafiken mellan Mariehamn och Stockholm. Beroende på hur länge covid 19-smittan dröjer sig kvar och beteendemönster som missgynnar rederiernas produkter kvarstår kan man inte anta att tonnage och sysselsättning kommer att återgå till nivåerna innan pandemin ens på flera års sikt.

En risk som påverkar produktiviteten på längre sikt, och som påtalas från rederihåll⁴⁶ är att de permitteringar och uppsägningar som pandemin medfört har ökat risken för att förlora nyckelpersoner samt försvåra möjligheterna att attrahera och rekrytera nya medarbetare.

Fraktsjöfarten

Efter att läget för den internationella handeln såg mycket oklar ut förra våren har situationen för fraktsjöfarten förbättrats klart snabbare än den har för passagerarsjöfarten.

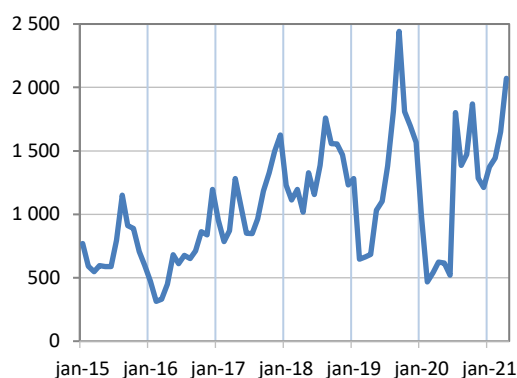
Baltic Dry Index (BDI) är ett sammansatt shipping- och handelsindex skapat av det London-baserade *Baltic Exchange* som mäter förändringar i kostnaderna för att transportera råvaror som järnmalm, kol och vete till sjöss (Figur 25). Informationen kommer direkt från skeppsmäklare.

Förändringar i BDI speglar transportkostnaderna för råvaror som är ett område där spekulationsnivån är väldigt låg och ger därigenom insikter i globala trender i utbud och efterfrågan.

⁴⁶ Viking Line bokslutskommuniké för perioden 1 januari – 31 december 2020.

Av Figur 25 nedan framgår att index (BDI) under de senaste åren präglats av stor volatilitet, med tvära kast mellan rekordnivåer över 2 400 till lågpunkter kring 500. Detta hänger ihop med den tilltagande osäkerhet vi sett i världshandeln de senaste åren. Den lamslagning av världsekonomin som pandemiutbrottet innebar ledde till att index låg på mycket låga nivåer fram till juni ifjol. Sedan dess har vi sett en stark återhämtning av BDI, då ekonomin, särskilt industrin, har påbörjat sin återhämtning (Figur 25).

Figur 25. Baltic Dry Index januari 2016 – april 2021 (Index basår 1985 = 1 000)

Källa : Capital Link (<http://www.capitallink.com/>)

För de åländska torrlastrederiernas del kan man konstatera att den största aktören har gått från att ha fem av sju fartyg upplagda till att ha alla fartyg i trafik och all tidigare permitterad personal i arbete. Utöver detta har man även köpt in ett begagnat fartyg. Tyvärr uppger rederiet att kontrakten som möjliggjort att åter få fartygen i trafik innebär att raterna är låsta på låga nivåer under "relativt lång tid".⁴⁷

Kontraktet för det nya fartyg som nämndes i föregående stycke innehades tidigare av en annan åländsk aktör, vilket innebär att effekten av affären på den åländska fraktsjöfarten

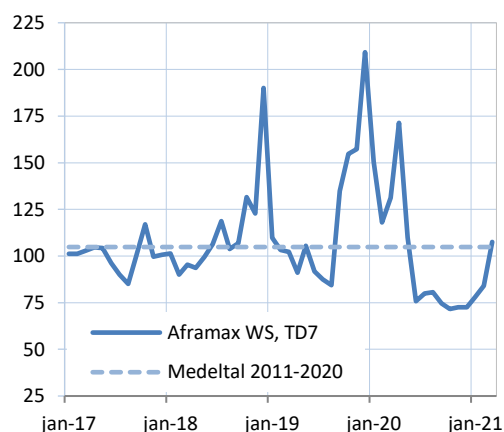
som helhet är tvetydig.

Den ledande internationella indikatorn för tankertrafik (Worldscale) har sedan april 2020 sjunkit kraftigt för frakter på Nordsjö- och Östersjöhamnar. Den genomsnittliga indikatornivån för verksamhetsåret april 2020-mars 2021 var lägre än under det svåra verksamhetsåret april 2017-mars 2018 (Figur 26).

Indikatorn har haft en positiv trend sedan december, och indexet låg i mars på 108, vilket är över den teoretiska lönsamhetsgränsen.⁴⁸ När världsekonomin nu gradvis väntas återgå till ett mer normalt läge bör även transportbehovet öka och återhämtningen av tankerfrakternas lönsamhet fortsätta.

Det åländska tankerredariet har betydande finansiella muskler, och har under pandemin visat sig villigt att satsa trots det osäkra läget för världsekonomin. Under pandemin har rederiet beställt två nya tankers, vilket innebär att flottan fortsätter att förnyas efter en rad nybyggen de senaste åren.

Figur 26. Index för tankerfrakter från Nordsjöhamnar till den europeiska kontinenten (Worldscale TD7) januari 2015 – mars 2021

Källa: <http://www.capitallink.com>. Egna beräkningar.

⁴⁷ <https://alandsradio.ax/nyheter/ljusare-igen-fraktrafiken>.

⁴⁸ Worldscale Index = 100 kan avläsas som den teoretiska lönsamhetsnivå som räknas fram i början av varje år.

Det senaste halvårets försvagning av den amerikanska dollarn missgynnar den åländska tankerverksamheten, eftersom rederiets försäljning huvudsakligen är i dollar.⁴⁹

4.9 Den offentliga sektorns ekonomi

År 2020 var ett utmanande år för den offentliga sektorn och pandemin lämnade efter sig ett tydligt avtryck i de offentliga finanserna. Landskapets bokslut för 2020 uppvisade ett underskott på nästan 50 miljoner euro. Arbetslöshetsvägen som pandemin medförde innebar förlorade skatteintäkter för såväl landskapet som den kommunala sektorn och vidtagna stödåtgärder för att mildra pandemins negativa effekter ökade på landskapets kostnader under det gångna året. Icke-corona relaterade händelser, som att konkurrenskraftsavtalet upphörde, bidrog också till ökade kostnader. Inbesparingar kommer bli aktuella inom de kommande åren i strävan att på sikt balansera budgetekonomin. År 2021 är det första året med det nya finansieringssystemet för landskapet vilket medför ett antal ändringar i avräkningsbeloppets beräkning. Samtidigt försvinner flitpengen i och med att landskapet med det nya finansieringssystemet erhåller de på Åland debiterade inkomstskatterna.

Innevarande år är även det första verksamhetsåret för det nygrundade Kommunernas socialtjänst (KST). KSTs första verksamhetsår blir viktigt eftersom det kommer ge en uppfattning om hur mycket resurser som faktiskt krävs för att driva den samordnade socialvården. Analysen av KSTs räkenskaper får således vänta till senare år då jämförelser är möjliga.

Vid årsskiftet trädde det nya finansieringssystemet i kraft, vilket medför ett antal strukturella ändringar i hur Landskapet Ålands budget finansieras. Avräkningsbeloppet höjs till 0,47 procent av avräkningsbasen (tidigare "klumpsumman": 0,45 procent av statens inkomster, exklusive upplåning). Samtidigt kommer inkomstskatter att exkluderas från avräkningsbasen, vilket gör att avräkningsbasen minskar. En annan förnyelse är att förändringar i den åländska befolkningens andel av Finlands totala befolkning nu fått en betydelse när det gäller avräkningen: ökar Ålands andel av den totala befolkningen så ökar även andelen av avräkningsbasen som tillfaller landskapet och omvänt.

Även systemet för skattegottgörelsen till landskapet har reformerats fr.o.m. år 2021. I det tidigare systemet blev skattegottgörelsen aktuell då de i landskapet debiterade inkomst- och förmögenhetsskatterna överstiger 0,5 procent av motsvarande skatt för hela Finland. I det nya systemet behåller Ålands landskapsregering samtliga på Åland debiterade inkomstskatter (förvärvs-, kapitalinkomst- och samfundsskatter, inklusive tonnageskatt). Detta belopp (inklusive lotteriskatter) kallas för skatteravräkning i det nya systemet. Det sista skatteåret för vilket skattegottgörelsen (enligt det nuvarande systemet) utbetalas blir 2020, vilket upptas som inkomst i landskapsregeringens budget år 2022.

Systemet för återbäring av lotteriskatten kommer inte att ändras. Även under det nya finansieringssystemet får Åland behålla den lotteriskatt som uppbärs på Åland, på samma sätt som det har varit under tidigare system. Tidtabellen för återbäringen kommer dock att förändras. Under

⁴⁹ Nettoeffekten av en förstärkning av US-dollar gentemot euron för den åländska tankerverksamhetens resultat är positiv eftersom denna har största delen av sina intäkter i dollar.

övergångsåret 2021 kommer Åland att få både 2020- och 2021-års lotteriskatter återburna under samma budgetår. Framöver återbärs det aktuella årets lotteriskatt, först som ett estimerat förskott, vilket sedan regleras när de slutliga beloppen är kända.

I det nya systemet ingår även en säkerhetsmekanism. Om utfallet av samfundsskattens, tonnageskattens och kapitalinkomstskattens sammanlagda belopp, med mer än 10 procent, understiger det belopp som Åland genom avräkning skulle ha erhållit (enligt det gamla systemet) på basen av motsvarande skatter i Finland, erhåller Åland mellanskillnaden. Med andra ord får Åland alltid åtminstone 90 procent av det belopp som skulle ha betalats ut om dessa skatter fortfarande skulle ingå i avräkningsbasen såsom i det tidigare systemet. Framhållas bör att förvärvsinkomstskatterna inte ingår i säkerhetsmekanismen.

För år 2019 uppgick klumpsumman enligt Ålandsdelegationens beslut till knappt 240 miljoner euro. Detta innebar en minskning på nästan tre procent jämfört med 2018. Enligt förslaget till statsboksutslut 2020 kommer den slutliga klumpsumman för fjolåret uppgå till knappt 220 miljoner euro, en minskning på 8,3 procent jämfört med 2019.

I statens första tilläggsbudget beräknas avräkningsbeloppet för 2021 bli drygt 191 miljoner euro, vilket innebär en justering uppåt med knappt en miljon euro från budgetpropositionen för 2021. En förklaring till att avräkningsbeloppet minskar betydligt 2021 jämfört med 2020 är att det nya finansieringssystemet trätt i kraft och grunden för avräkningsbeloppet ändras. Minskningen i avräkningsbeloppet återspeglar även förväntningar om minskade skatteintäkter i Finland på grund av coronaviruset.

Enligt ÅSUBs huvudscenariö väntas avräkningsbeloppet öka med knappt en miljon euro, till cirka 192 miljoner euro, år 2022.

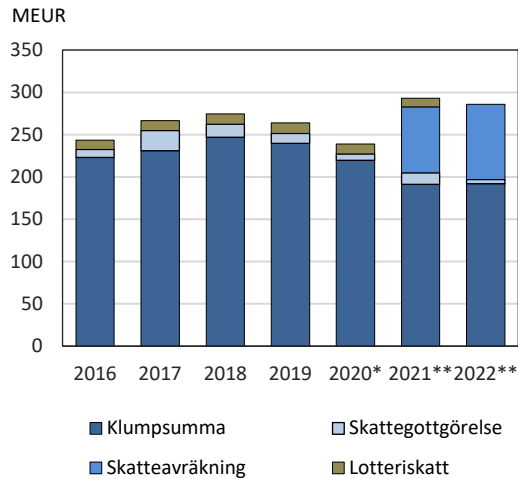
Skattegottgörelsen, eller flitpengen, till landskapet uppgick till cirka 7,3 miljoner euro år 2018, medan den år 2019, som är det senaste år som flitpengen fastställts för, ökade till cirka 13,6 miljoner euro. Som läget ser ut nu tyder huvudscenariots prognos på att en liten flitpeng trots coronakrisen kommer att genereras för år 2020, vilket innebär att Ålands andel av de debiterade inkomstskatterna under 2020 väntas knappt överstiga gränsen på 0,5 procent. Enligt prognosen rör det sig om ett belopp på cirka fem miljoner euro.

I *Figur 27* illustreras utvecklingen av avräkningsbeloppet, skattegottgörelsen och lotteriskatten enligt budgetår. Figuren inkluderar även en uppskattning för 2021 och 2022 enligt huvudscenariot, där även beloppet för den nya skatteavräkningen uppskattas. Summan av klumpsumman, flitpengen och lotteriskatten uppgick 2019 till cirka 264 miljoner euro. Enligt preliminära uppgifter för 2020 minskade summan till cirka 239 miljoner euro, vilket motsvarar en minskning på hela 9,4 procent.

Eftersom landskapet i år övergår till det nya finansieringssystemet utbetalas såväl 2020 som 2021 års lotteriskatt innevarande år. Lotteriskatten för 2021 och 2022 ingår i stapeln för skatteavräkningen enligt det nya systemet, vilket är orsaken till att stapeln med lotteriskatten i *Figur 27* försvinner 2022. Enligt huvudscenariot skulle den totala summan av avräkningsbeloppet, flitpengen, skatteavräkningen och lotteriskatten uppgå till cirka 293 miljoner euro under 2021. För år 2022, som även är det sista året som flitpengen utbetalas, väntas den totala summan minska och då utgöra knappt 286 miljoner euro.

Enligt det värre scenariot skulle summan av avräkningsbeloppet, flitpengen, lotteriskatten och den nya skatteavräkningen vara cirka 290 miljoner euro 2021. Därpå följande år skulle summan stanna på cirka 281 miljoner euro år 2022.

Figur 27. Utvecklingen av klumpsumman och skattegottgörelsen enligt budgetår, (miljoner EUR, löpande priser) 2016–2022

*Preliminära uppgifter

**Prognoser

Pandemiåret 2020 har ansträngt landskapets ekonomi på ett betydande sätt. Bokslutet för landskapet Åland uppvisade ett underskott på nästan 50 miljoner euro för år 2020. De totala intäkterna uppgick till cirka 336 miljoner euro medan de totala kostnaderna uppgick till cirka 361 miljoner euro. En upplösning av totalt cirka 40 miljoner euro av PAF-medel användes även.

Under 2020 har landskapssektorn genom tilläggsbudgeter bidragit med ekonomiskt stöd till både näringslivet och kommunsektorn i syfte att mildra de negativa effekterna av krisen. I stödet till kommunerna ingick temporära stöd för bortfall i skatteintäkter (sammanlagt 3,5 miljoner euro), och en temporär höjning av landskapsandelarna för socialvården (cirka 1,5 miljoner euro). Till kommunerna överfördes totalt 41,2 miljoner euro år 2020 inklusive gängse landskapsandelar samt skattekompensationer.

Enligt den senaste tilläggsbudgeten för landskapet Åland beräknas de sammantagna inkomsterna för landskapet i år uppgå till 349 miljoner euro. Jämfört med bokslutet 2020 skulle det innebära en ökning på knappt fyra procent eller cirka 13 miljoner euro.

Landskapets totala utgifter för 2021 beräknas enligt budgeten uppgå till knappt 369 miljoner euro, vilket är ungefär sju miljoner eller två procent högre än bokslutet för 2020.

Landskapsregeringens budgetramar för perioden 2022–2024 inkluderar sparåtgärder inom den allmänna förvaltningen och myndigheterna. Den långsiktiga målsättningen är att årsbidraget ska täcka avskrivningarna, något som landskapsregeringen bedömer kommer att kräva flera mandatperioder att uppnå. Sparåtgärderna är inriktade på verksamhets- och överföringskostnader och bundna till en årlig procentsats. Inbesparingarna i verksamhetskostnaderna ska motsvara två procent under 2022 och en procent per år under de två följande åren, vilket beräknas resultera i en inbesparing på totalt åtta miljoner euro. Överföringskostnader planeras minska med 0,5 procent årligen under tidsperioden, vilket sammanlagt väntas spara 1,5 miljoner euro.

Kommunerna ser ut att ha klarat sig bättre än vad som befarades under förra våren då pandemin slog till. Stöd från landskapet, engångshändelser och tillfälliga omstruktureringar har mildrat utfallet. Osäkerheten kring den framtida utvecklingen finns dock kvar, vissa effekter väntas bli tydliga med fördröjning och den totala kostnaden för pandemin är ännu inte känd. Andra utmaningar, exempelvis en åldrande befolkning, kvarstår också oavsett pandemins utveckling.

Arbetslöshetstalet kan betraktas som en indikator för i vilken utsträckning en kommun har drabbats av coronapandemin. En ökad arbetslöshet innebär ett direkt bortfall i de kommunala skatteintäkterna. Utöver det kan ökad arbetslöshet också innebära stigande kostnader inom de tjänste- och serviceområden som kommunen har ansvarar över, exempelvis utkomststöd och bostadsbidrag. Effekterna av en stigande arbetslöshet väntas ändå enligt flera sakkunniga komma med viss fördröjning.

I tabellen nedan presenteras årsgenomsnittet för det relativa arbetslöshetstalet i kommunerna under år 2020 och 2019. En kolumn för arbetslösheten i mars 2021, vilket är den senaste månaden som arbetsmarknadsstatistik finns tillgänglig, inkluderas också. Uppgifterna inkluderar även heltidspermitteringar.

Utifrån arbetslöshetstalen kan det konstateras att coronakrisen har drabbat kommunerna i olika grad. Årsgenomsnittet i arbetslöshetstalet 2020 låg på en märkbart högre nivå i samtliga åländska kommuner jämfört med genomsnittet för 2019. De största förändringarna i det relativa arbetslöshetstalet mellan åren noterades i Mariehamn, Eckerö, Vårdö och Kökar, medan de minsta förändringarna förekom i skärgårdskommunerna Sottunga, Brändö och Kumlinge.

I mars 2021, som är den senaste månaden där arbetslöshetsstatistik finns tillgänglig, låg arbetslösheten i både Mariehamn och Eckerö under fjolårets årsmedeltal. Sottunga hade ingen arbetslöshet i mars. Samtidigt låg arbetslösheten i kommuner som Kökar och Geta på en betydligt högre nivå än årsgenomsnittet för 2020, cirka 14,3 procent respektive 9,6 procent.

Tabell 2. Det relativa arbetslöshetstalet efter kommun, årsgenomsnitt 2019 och 2020 samt arbetslöshetstalet i mars 2021

	Genomsnitt 2019	Genomsnitt 2020	Förändring i genomsnittet 2019–2020, %-enh.	mars. 2021
Brändö	2,9	5,4	2,5	5,2
Eckerö	3,9	11,6	7,7	11,1
Finström	3,8	7,9	4,1	8,1
Föglö	1,6	4,6	3,0	3,5
Geta	4,5	7,6	3,1	9,6
Hammarland	4,2	8,8	4,6	8,1
Jomala	1,8	7,7	5,8	7,6
Kumlinge	2,2	5,0	2,8	6,5
Kökar	2,8	8,8	6,0	14,3
Lemland	1,8	7,7	5,9	8,2
Lumparland	1,4	6,4	5,0	7,9
Saltvik	1,9	6,2	4,3	5,8
Sottunga	1,0	3,3	2,4	-
Sund	4,1	7,8	3,7	8,3
Vårdö	2,8	9,0	6,2	9,5
Mariehamn	4,8	12,3	7,5	12,0
Landskomm.	2,7	7,7	5,0	7,8
-Landsbygden	2,7	7,9	5,1	7,9
-Skärgården	2,3	6,2	3,8	6,6
Hela Åland	3,5	9,5	6,0	9,5

Källa: ÅSUB arbetsmarknadsstatistik

ÅSUBs prognos för 2020 är att kommunerna uppvisar ett positivt årsbidrag och resultat för 2020. Prognosen för utfallet 2020 bygger på preliminära beräkningar av bokslutsuppgifter och kommer att revideras då slutliga siffror är tillgängliga. Att räkenskaperna för 2020 ser ut att bli bättre än befarat beror på flera orsaker. Inkomsterna påverkas positivt av de nämnda bidragen från landskapssektorn som har hjälpt till att mildra pandemins negativa effekter. En del av skatteintäkterna kommer från redovisningar som härrör från 2019, vilket också har en positiv inverkan på räkenskaperna. De förvärvsinkomster som hör till skatteåret 2020 sjönk däremot för Åland enligt preliminära uppgifter från skatteförvaltningen. Det finns även ett antal engångshändelser som påverkar utfallet på ett positivt sätt. Kommunerna ser även ut att ha minskat på sina verksamhetskostnader.

Coronapandemin har tillsvidare haft relativt små effekter när det gäller utkomststöd. Ett tilläggsstöd som beviljades arbetslösa och permitterade som inte var anslutna till a-kassa sommaren 2020 ledde till att i synnerhet antalet ensamboende som mottagare av

utkomststöd minskade i flera kommuner.⁵⁰

Enligt kommunernas budgeter⁵¹ för 2021 väntades verksamhetsintäkterna uppgå till 65,7 miljoner euro och verksamhetskostnaderna till 211,5 miljoner euro. Verksamhetsbidraget, det vill säga nettodriftskostnaderna, beräknades därmed bli 145,8 miljoner euro. Jämfört med de preliminära beräkningarna för 2020 är de budgeterade verksamhetsbidraget drygt 7 miljoner euro högre.

Enligt budgetuppgifterna förväntas skattefinansieringen, det vill säga skatteintäkterna och landskapsandelarna tillsammans, vara 141,3 miljoner euro. Skatteintäkterna bedöms utgöra drygt 107,6 miljoner euro medan landskapsandelarna beräknas utgöra cirka 33,7 miljoner euro. Jämfört med de preliminära beräkningarna för 2020 är de budgeterade skattefinansieringen cirka 11,7 miljoner euro lägre.

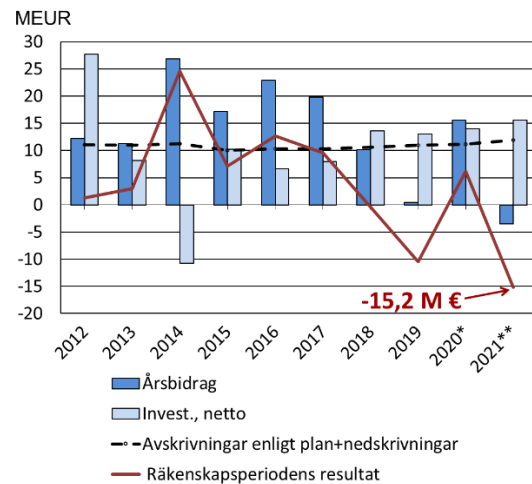
Årsbidraget, som visar hur mycket som finns kvar för amorteringar och avskrivningar efter att de löpande kostnaderna täckts, beräknas enligt kommunernas budgeter vara negativt år 2021. Årsbidraget beräknas vara cirka -3,5 miljoner euro 2021. Inga kommuner har budgetar där årsbidraget täcker kommunens avskrivningar och nedskrivningar. Prognosen för 2020 tyder på att årsbidraget i fjol uppgick till cirka 15,5 miljoner.

Samtliga kommuner budgeterar ett negativt resultat för 2021. Räkenskapsperiodens resultat bedöms sammantaget vara cirka -15,6 miljoner euro. Jämfört med prognosen för 2020 rör det sig om en minskning med cirka 21 miljoner euro.

De totala bruttoinvesteringarna beräknas vara 19,7 miljoner euro 2021. Beloppet är

nästan en halv miljon euro lägre jämfört med det prognostiserade utfallet för 2020. Utvecklingen av kommunernas årsbidrag, avskrivningar och nedskrivningar, nettoinvesteringar och resultat, åren 2011–2021 sammanfattas i *Figur 28* Uppgifterna grundar sig på kommunernas bokslutsuppgifter, med undantag för 2020, som är en prognos över utfallet, och 2021 som grundar sig på budgetuppgifter.

Figur 28. Kommunernas samlade årsbidrag, investeringar, avskrivningar samt resultat (miljoner euro), bokslut 2012–2020*, budget 2021**

*Prognos för 2020

**Budget uppg. för 2021

Under de senaste åren har det budgeterade årsbidragen och resultaten tenderat att ligga på en lägre nivå än det verkliga utfallen. Både år 2016 och 2017 översteg årsbidraget och resultatet i bokslutet det budgeterade beloppen med över tio miljoner euro, vilket även är fallet 2020 där de preliminärt beräknade uppgifterna jämförs med budgeten. Utfallet 2018 överträffade de budgeterade beloppen med cirka två miljoner euro. Undantaget var 2019 då både årsbidraget och resultatet i boksluten var mer än åtta miljoner under de budgeterade beloppen. I och med att

⁵⁰ ÅSUB Ö2021:3, De särskilt utsatta och utkomststödet i kommunerna på Åland

⁵¹ ÅSUB, Offentlig ekonomi

budgeten för 2021 upprättats under osäkra förhållanden orsakade av pandemin finns det även skäl till försiktighet. Utfallet för 2021 kan således komma att se annorlunda ut än vad som budgeterats. Hur pandemin utvecklas och arbetsmarknaden återhämtar sig spelar en väsentlig roll.

Sammantaget ökade den beräknade genomsnittliga skattesatsen med 0,17 procentenheter, från 17,43 år 2020 till 17,60 procent år 2021. Ökningen beror på att Brändö och Finström tar ut 1,00 procentenheter högre procentsats för 2021 och nu har 17,75 samt 19,50 procent i kommunalskatt, att Hammarland tar ut 0,75 procentenheter högre och slutar på 18,00 procent samt att Eckerö och Saltvik tar ut 0,50 procentenheter högre procentsats och slutar på 19,00 respektive 18,50 procent. De övriga åländska kommunerna har oförändrade inkomstskattesatser. Tre kommuner beskattar stadigvarande bostäder, Mariehamn, Kumlinge och Sottunga. Samtliga kommuner tillämpar den högsta tillåtna skattesatsen på fritidsboende, det vill säga 0,90 procent.

På basen av preliminära uppgifter från skatteförvaltningen ser kommunalskatterna på förvärvsinkomster ut att minska något för de åländska kommunerna år 2020. För hela Finland beräknas en ökning 2020. För innevarande år beräknas kommunalskatterna på förvärvsinkomsterna öka något både för de åländska kommunerna och för Finland som helhet.

Kommunernas andel av samfundsskatterna höjdes för år 2020 med motsvarande tio procentenheter för att stöda kommunerna. Trots denna höjning förväntas samfundsskatterna för de åländska kommunerna minska för skatteåret 2020. Liksom för förvärvsinkomstskatterna är ÅSUBs bedömning att samfundsskatterna kommer att öka något under år 2021.

5. Framtidsutsikterna inom det privata näringslivet

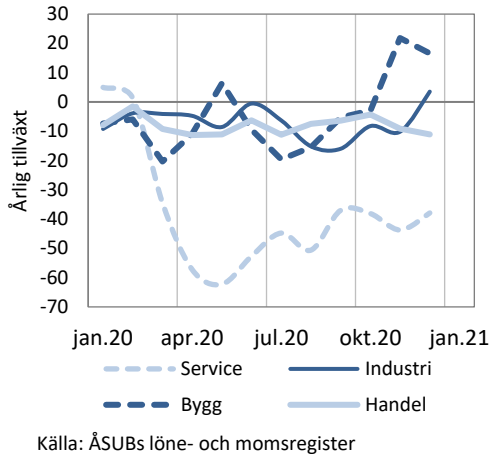
Den del av ÅSUB:s konjunkturanalys som behandlar det privata näringslivet bygger på i huvudsak två källor och två urval. För det första använder vi två register över omsättningen respektive löneinbetalningarna som cirka 2 500 arbetsgivare månatligen rapporterar in till skattemyndigheten.

Dessa register ger oss möjlighet att följa intäkts- och kostnadsutvecklingen och få en uppfattning om i vilken riktning utvecklingen går för enskilda branscher, med en relativt kort eftersläpning.

För det andra använder vi de uppgifter som samlas in via vår årliga konjunkturenkät (se Bilaga 2). I år besvarades enkäten av 278 företag. Svarefrekvensen var 84 procent. Frågorna vi ställer till företagen rör dels utvecklingen under det senaste året, dels förväntningarna ett år framåt i tiden. Svaren viktas efter företagets storlek.

Pandemin har slagit mycket olika på olika sektorer, och de olika branscherna på Åland följer det internationella mönstret. Den mycket tuffa effekt vi ser på den åländska ekonomin ligger med andra ord i linje med vad man kan förvänta sig av en servicetung ekonomi som i stor utsträckning bygger på resor över nationsgränser.

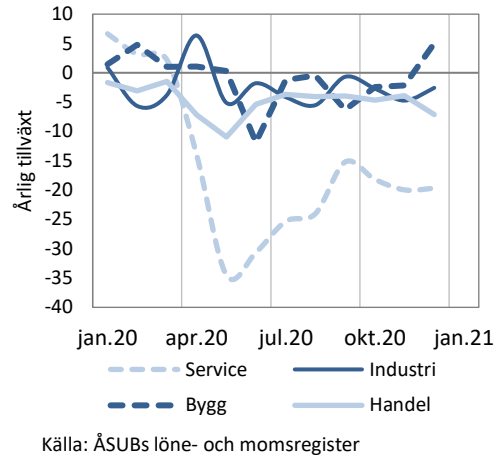
Figur 29. Omsättningens tillväxt för olika delar av ekonomin januari – december 2020 (löpande värden, årlig procentuell tillväxt).

Pandemins vitt skilda effekter på olika delar av ekonomin framkommer tydligt i *Figur 29* ovan, där fyra huvudsakliga sektorer av ekonomin jämförs. Som vi kan se har alla dessa delar drabbats negativt, men för tre av fyra har omsättningsminskningen på årsbasis legat under tio procent. Kurvan för servicesektorn har däremot endast långsamt krupit upp efter vårens dramatiska fall, och har en minskning med hela 38 procent på årsbasis, trots att året inleddes med två normala månader. Den finansiella sektorn finns inte med i denna uppdelning, då verksamheten inte bygger på omsättning i traditionell mening. Finanssektorns synnerligen goda 2020 förstärker bilden av den mycket ojämna fördelningen av pandemins negativa effekter.

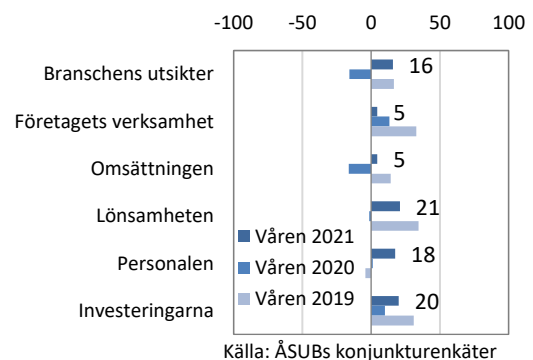
Den sammanlagda årliga procentuella tillväxten av lönerna framgår av tidsserierna baserade på registerdata i *Figur 30*. Figuren visar på samma mönster som föregående figur, med den skillnaden att lönesumman minskade i en klart lägre grad än omsättningen. Förklaringar till detta är dels att företagen inte har möjlighet att anpassa personalstyrkan i lika hög grad som omsättnings tappet, dels att vissa företagsstöd bidragit till möjligheterna att hålla personal anställd.

Figur 30. Lönerna tillväxt för olika delar av ekonomin januari – december 2020 (löpande värden, årlig procentuell tillväxt).

Oavsett om man ser på ovanstående aggregerade branschindelning, eller den något mer finfördelade branschindelning som ÅSUB huvudsakligen använder sig av och där varje bransch tillägnas ett avsnitt nedan, så döljer sig många branschsegment och enskilda företag som drabbats betydligt hårdare än de sammanlagda branschciffrorna visar. I delkapitlen kommer exempel på dessa att lyftas fram, men det är i praktiken omöjligt att påtala samtliga.

Figur 31. Förväntningarna om utvecklingen under 2019–2021 inom det privata näringslivet

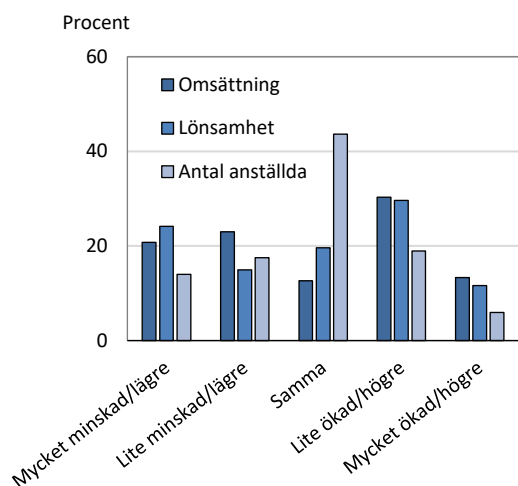

Konjunkturbarometern som bygger på företagens egna bedömningar ger svagt positiva utslag för de flesta delfrågor (*Figur 31*). Men med tanke på det mycket svaga nuvarande

läget som företagen ombeds jämföra sina förväntningar med bör dessa utslag i själva verket tolkas som djupt pessimistiska förväntningar på 2021.

Med tanke på att utvecklingen från dagsläget i många fall är positiv, trots att det ser fortsatt tufft ut, bad vi i år företagen att även jämföra förväntningarna på 2021 med 2019, som var det senaste pandemifria året. *Figur 32* nedan visar en sammanfattning av resultaten för den frågan.

Figur 32. Näringslivets förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.

Lika stora delar av näringslivet (drygt 40 procent) väntar sig att omsättningen under 2021 kommer att vara lägre respektive högre än 2019. Det finns emellertid en tyngdpunkt mot det negativa hållet då 21 procent valt alternativet "mycket minskad omsättning", medan endast 13 procent valt den positiva motsvarigheten "mycket ökad omsättning". Tretton procent av näringslivet väntar sig en oförändrad omsättning mellan 2019 och 2021.

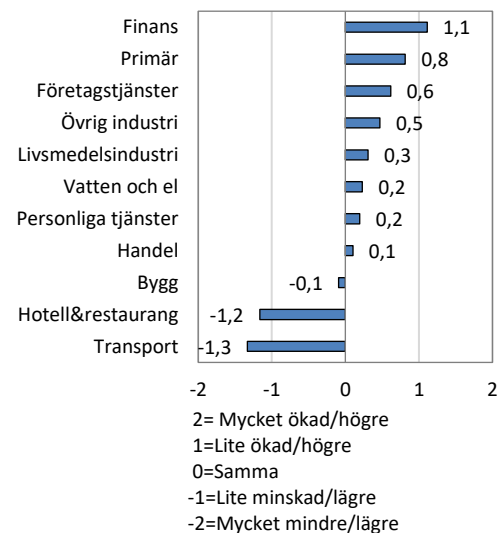
Förväntningarna på lönsamheten följer ungefär samma mönster som för omsättningen.

Figur 32 visar även på det faktum att många företag inte kan eller vill säga upp personal i samma utsträckning som inkomsterna

minskar. Över 40 procent av näringslivet förväntar sig en oförändrad personalstyrka 2021 jämfört med 2019, vilket kan jämföras med endast 13 procent vad gäller omsättningen. Förväntningarna lutar dock även här totalt sett åt det negativa hållet. En tredjedel av näringslivet tror på ett mindre antal anställda 2021 än 2019, medan en fjärdedel tror på en ökning.

Genom att räkna medelvärdet för de tre olika aspekterna omsättning, lönsamhet och antal anställda, får man ett totalvärde för hur 2021 förväntas vara gentemot 2019. I *Figur 33* jämförs detta totalvärde för de olika branscherna. Föga förvånande har transportbranschen samt hotell- och restaurangbranschen de lägsta förväntningarna på 2021 jämfört med 2019.

Figur 33. Medelvärde för förväntningarna på omsättning, lönsamhet och antal anställda 2021 jämfört med 2019, branschvis.

Byggbranschen har ett medelvärde som är något negativt, medan handeln uppvisar ett lika svagt utslag, men åt det positiva hållet. Branscherna *vatten och el* samt *personliga tjänster* har bägge värde på +0,2. Dessa fyra branscher väntar sig alltså sammantaget ett år som ligger nära 2019.

Livsmedelsindustrin har ett värde på +0,3 medan övrig industri har något starkare värde (+0,5). Industrin väntar sig med andra ord att 2021 kommer att vara positivare, men nära 2019.

Tre branscher uppvisar värden som lutar mer mot att 2021 blir ett bättre år än 2019, snarare än ett lika bra år (värde över 0,5). Dessa branscher är företagstjänster (+0,6), primärnäringarna (+0,8) och framför allt finansbranschen (+1,1).

5.1 Transportsektorn

Transportsektorn domineras av sjöfarten. Förutom rederierna ingår exempelvis taxi- och åkeriverksamhet och som en tung del posttjänsterna, packning, distribution och logistik inom det landskapsägda Åland Post. Sektorn är den största med cirka 1 600 anställda inklusive de sjoanställda som arbetar på åländskflaggade fartyg. Till det tillkommer ett okänt antal utpendlare till bland annat svenska fartyg och inpendlare från regioner utanför Åland.

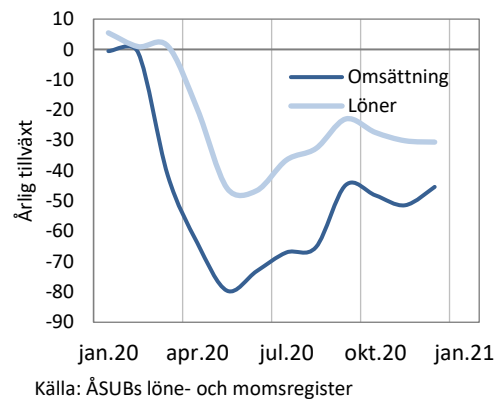
Den åländska transportsektorn är den största och mest betydelsefulla för den åländska ekonomin. Pandemins negativa effekt på passagerarrederierna är det enskilt hårdaste slaget, både för transportsektorn och för ekonomin i stort och utvecklingen på denna front avgör i stor utsträckning hur återhämtningen kommer att se ut. Detta avsnitt handlar om transportsektorn som helhet, medan en närmare titt på sjöfarten finns i *kapitel 14.8*.

Pandemiutbrottet ledde till att cirka 80 procent av omsättningen gick förlorad under maj. Efter det skedde en försiktig förbättring där det relativa omsättningstappet minskade fram till september. Sedan dess har dock

förnyad smittspridning inneburit att omsättningstappet stannat på cirka 50 procent sedan dess. Enligt våra registeruppgifter halverades omsättningen för branschen ifjol (-48,9 procent)

I vårt huvudscenari beräknas omsättningen växa med nio procent, och därmed fortsättningsvis ligga nära hälften av omsättningen 2019.

Figur 34. Lönerna och omsättningens tillväxt inom transportsektorn (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

Transportbranschen är tillsammans med hotell- och restaurangbranschen den hårdast drabbade branschen. Möjligheterna att skära ner personalkostnaderna är dock mer begränsade inom transportbranschen. Lönesumman följer ett liknande mönster som omsättningen, men lönesummans minskning är endast hälften så stor som omsättningen. Personalkostnaderna är emellertid en större del av kostnaderna inom hotell- och restaurangbranschen.⁵² Lönerna minskade 2020 med 23,9 procent, vilket är hälften av omsättningsminskningen.

Utöver passagerarsjöfarten har även landbaserad passagerartransport – taxi- och bussbolag – lidit av pandemin.

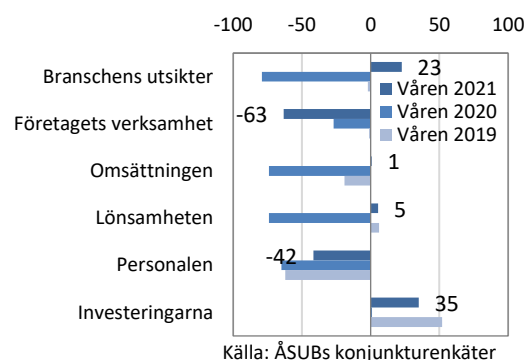
⁵² ÅSUB, Bokslutsstatistik. Cirka 20 procent för transport, cirka 35 för hotell- och restaurangbranschen.

Vid sidan av pandemin fortsätter åländska arbetsplatser att försvinna i takt med avvecklingen av skatteundantaget för lågvärdesförsändelser.

I vårt huvudscenari beräknas lönesumman växa med fem procent, och skulle därmed ligga 20 procent under 2019 års lönesumma.

I årets barometer förväntar sig transportbranschen att konjunkturen allmänt i branschen under den kommande 12-månadersperioden kommer att förbättras (barometerutslag högst upp i *Figur 35* = +23). Det någorlunda positiva barometerutslaget måste dock läsas som djupt pessimistiska förväntningar för branschen, med tanke på det aktuella läget.

Figur 35. Förväntningarna inom transport

Både företagets verksamhet och personalstyrka visar starkt negativa barometerutslag. Den utveckling som företagen ser framför sig det kommande året förväntas med andra ord leda till minskningar i verksamheten, med konsekvenser för personalstyrkan.

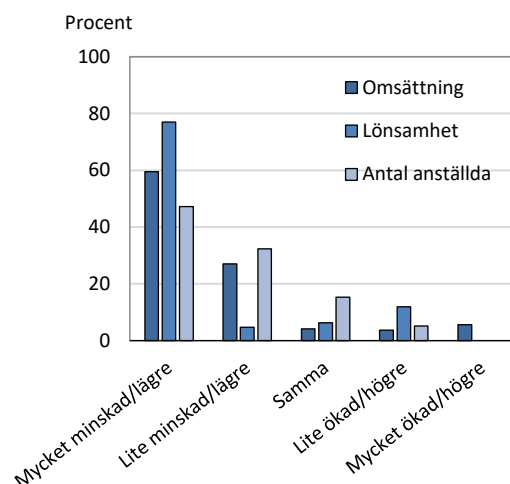
Omsättningen visar totalt sett ett så gott som neutralt utslag (+1), men här kan man återigen påminna om den aktuella omsättningen för branschen ligger på ungefär hälften av normalnivån.

Det positivaste utslaget kan ses då företagen tar ställning till kommande investeringar. En

klar (vägd) majoritet av företagen fortsätter att satsa på framtiden.

Slutligen visar *Figur 36* att en klar (vägd) majoritet av branschen bedömer att årets omsättning och lönsamhet kommer att vara mycket lägre än de var 2019.

Figur 36. Transportbranschens förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.

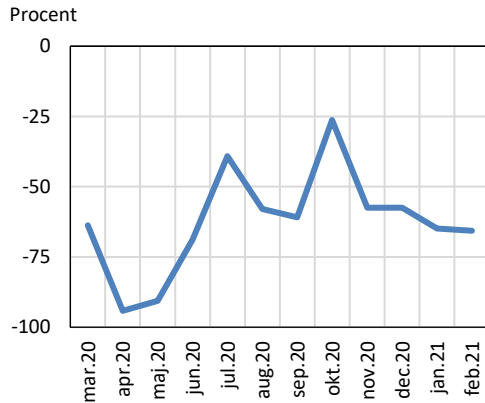

5.2 Hotell- och restaurang

Hotell- och restaurangbranschen sysselsätter närmare 600 personer, men om säsongspersonal räknas in stiger denna siffra till cirka 800. Hotell- och restaurangbranschen är den bransch som tillsammans med sjöfarten lider hårdast av den pågående pandemin. Hotellen har i praktiken tappat hälften av sitt kundunderlag då svensk turism så gott som uttraderats.

Hotellövernattningarna minskade med 56 procent under 2020. Under den första 12-månadersperioden som helt präglades av covid-19, mars 2020 - februari 2021, minskade övernattningarna med 60 procent. Figuren nedan visar utvecklingen under året, där man kan se att stora inflöden av finska turister minskade nedgången i juli och oktober, men att nedgången i övrigt legat ganska nära 60 procent varje pandemimånad.

Figur 37. Procentuell förändring i antalet hotell-övernattnings jämfört med samma månad föregående år.

Källa: ÅSUB, turismstatistik

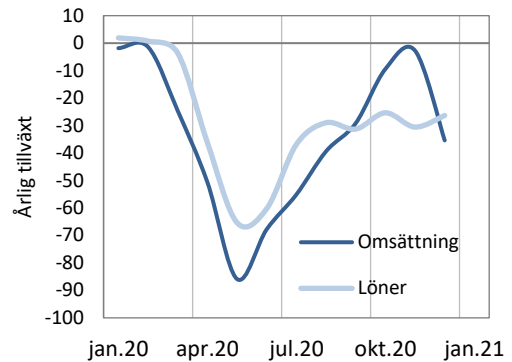
Omsättningen störtade under förra våren, och var ungefär halverad under sommaren. Den efterföljande återhämtningen under hösten har endast en begränsad effekt på helårsresultatet, eftersom en stor del av de årliga inkomsterna intjänas under sommaren. Förra året minskade omsättningen med 34,1 procent, *Figur 38*.

I vårt huvudscenario beräknas omsättningen växa med tio procent 2021, vilket innebär att den är 27 procent lägre än 2019.

Branschen har sänkt sina lönekostnader i nästan lika stor utsträckning som omsättningen minskat. Detta är en fördel för företagen som kan minska sina utgifter, men har även resulterat i att ett stort antal personer, ofta utan större ekonomiska marginaler, har förlorat delar av eller hela sitt arbete. Lönesumman minskade med 28,6 procent under 2020.

I vårt huvudscenario beräknas lönesumman växa med sju procent, och skulle därmed ligga 24 procent under 2019 års lönesumma.

Figur 38. Lönerna och omsättningens tillväxt inom hotell- och restaurang (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

Även om hela branschen lider under pandemin, så är det ännu dystrare för hotellen än för restaurangerna.⁵³ Om man jämför omsättningsminskningarna så har hotellen tappat nära hälften av sin omsättning medan restaurangerna tappat ungefär en femtedel av sin omsättning.

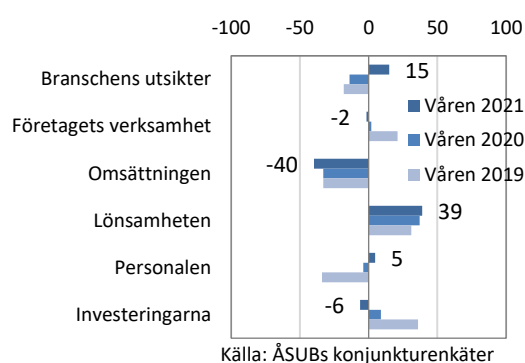
Hela hotell- och restaurangbranschen har ett starkt säsongberoende. Utifrån ÅSUBs antaganden om ännu en mycket svag sommar turistmässigt så ser framtiden mycket utmanande ut för branschen. Risken för att i grunden livskraftiga företag försvinner finns därmed kvar även framöver. Att landskapsregeringen i början av innevarande år annonserade nya stöd för logibranschen är positivt för branschen.

Då man tolkar årets barometersvar måste man ha med sig att frågorna i de flesta fall handlar om jämförelser med det synnerligen problematiska läge företagen nu befinner sig i (*Figur 39*). Med denna utgångspunkt är det svagt positiva barometervärdet för branschens utsikter (+15) föga optimistiskt. Branschen väntar att utvecklingen för

⁵³ Här bör påpekas att många företag bedriver verksamhet i bägge segment, men är endast inkluderade i ett av dem. I "hotell" inkluderas dessutom all logiverksamhet och i "restaurang" all restaurang-, catering- och barverksamhet.

omsättningen kommer att vara negativ (-40), medan lönsamheten ökar (+39). En förklaring till dessa motstridiga barometervärden kan vara att företagen nu genomfört inbesparingar och därför har en verksamhet bättre anpassad för väsentligt lägre omsättningen än vad man hade under den första delen av pandemin.

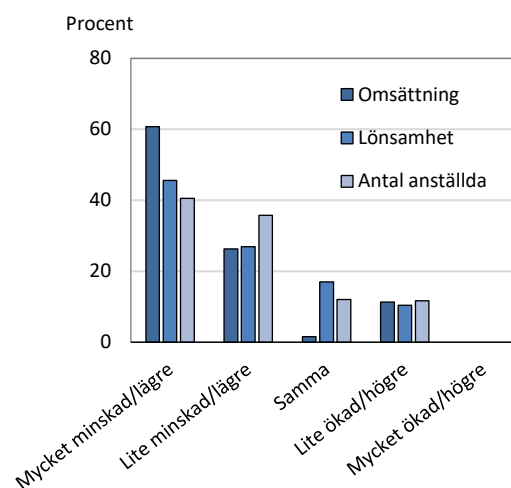
Figur 39. Förväntningarna inom hotell- och restaurang

Barometervärden för företagets verksamhet, personalstyrka och investeringar är i det närmsta neutrala (Figur 39).

Då företagen ombads jämföra förväntningarna på 2021 med hur läget var 2019 uppger de allra flesta att 2021 kommer att vara mycket, eller åtminstone lite, sämre (Figur 40). Detta liknar transportsektorns förväntningar, men särskilt förväntningarna på lönsamheten är inte fullt lika pessimistiska bland hotell- och restaurangföretagen.

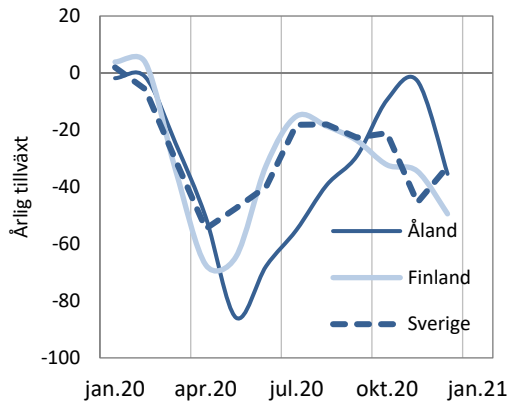
Figur 40. Hotell- och restaurangbranschens förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.

Den åländska hotell- och restaurangbranschen har lidit ett större omsättningstapp än de finska och svenska motsvarigheterna. De lättare svenska restriktionerna avspeglar sig i ett betydligt mindre omsättningstapp under vår och tidig sommar (Figur 41). Den åländska hotell- och restaurangbranschen är mer säsongsberoende än den finska, och har dessutom tappat cirka 15 procentenheter mer än den finska under månaderna maj-september. Totalt minskade omsättningen i branschen med 34 procent på Åland ifjol, vilket är ungefär fem procent mer än i Finland och Sverige, om man exkluderar enskilda extraordinära intäkter⁵⁴ som registrerades i november ökar skillnaden med ytterligare ett par procentenheter.

⁵⁴ Den stora förbättringen i november på Åland beror på en enskild extraordinär händelse.

Figur 41. Omsättning för hotell- och restaurangbranschen på Åland, samt i Finland och Sverige. Procentuell förändring från samma månad föregående år.

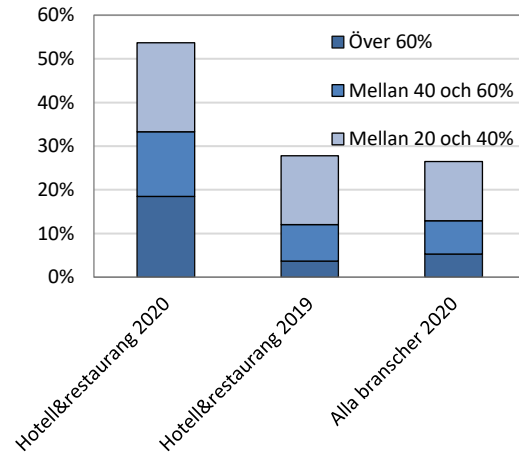

Källa: ÅSUB, Statistikcentralen, SCB

Not.: Kalenderkorr. för Sverige, säsongskorr. för övriga.

Antalet företag inom hotell och restaurangbranschen som har förlorat en väsentlig del av sin omsättning har ökat markant.⁵⁵ Över hälften av företagen såg sin omsättning minska med över 20 procent och över en tredjedel har en omsättningsminskning på över 40 procent. Den största förändringen ser man dock då man ser andelen företag som förlorat över 60 procent av omsättningen. Denna steg från åtta till 19 procent. I *Figur 42* jämförs utvecklingen för hotell- och restaurangbranschen 2020 med branschens utveckling föregående år (2019), samt med hela näringslivets utveckling 2020.

Figur 42. Andelen företag som förlorat betydande delar av sin omsättning.

Källa: ÅSUBS moms- och löneregister

5.3 Handeln

Handeln sysselsätter cirka 1 400 personer på Åland och är den bransch som vanligen snabbast reagerar på förändringar i det allmänna konjunkturläget. Branschen kan delas upp i två huvudsakliga segment: partihandel och detaljhandel. Dessa består i sin tur av en rad olika typer av handelsinriktningar, till exempel partihandel med fisk, försäljning av dataprodukt, apotek och handel med olja och drivmedel.

Ofta motverkar omsättningsutvecklingen i olika undersegment i branschen varandra. Man måste med andra ord vara på det klara med att när man redovisar det samlade resultatet för denna bransch så kan det döljas distinkta, varandra motverkande trender under den övergripande bilden. Så är fallet även då vi nu analyserar effekterna av coronakrisen.

Detaljhandeln har sett sin försäljning öka under pandemin⁵⁶ De fyra största segmenten är *Detaljhandel med brett sortiment* (t.ex.

⁵⁵ Endast företag som registrerat omsättning i december båda jämförelseåren, samt hade en omsättning på minst 10000 euro under basåret i jämförelserna har tagits med.

⁵⁶ I detta stycke refereras endast till momsbelagd försäljning.

stormarknader), *Specialiserad butikshandel med heminredningsartiklar och husgeråd*, *Övrig specialiserad butikshandel med hushållsvaror* samt *Specialiserad detaljhandel med drivmedel*. Samtliga utom den sistnämnda har sett en ökad försäljningsvolym under 2020. Totalt ökade detaljhandelns momsbelagda försäljning med tre procent 2020, men om man bortser från handeln med drivmedel som påverkades negativt av det extremt låga oljepriset var ökningen sex procent. Pandemin har i många länder flyttat konsumtion från servicesektor till detaljhandeln. På Åland har bortfallet av sverigeresor dessutom inneburit ett förändrat köpmönster där detaljhandeln får ökade intäkter från ålänningar samtidigt som man tappar intäkter från utelivna svenska turister.

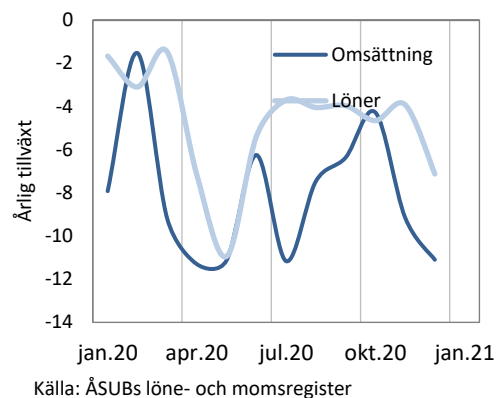
Partihandeln har i sin tur fått ta en hårdare smäll än detaljhandeln. Drastiskt minskad efterfrågan från passagerarrederierna och även från hotell- och restaurangbranschen har en starkt negativ påverkan på partihandeln.

Efter den utvecklingen om detalj- och partihandeln övergår vi nedan till att studera branschen som helhet utifrån våra registeruppgifter och enkätsvar.

Omsättningen inom handelsbranschen minskade enligt registerstatistiken med 8,1 procent under 2020.

I vårt huvudscenario beräknas omsättningen växa med två procent, vilket innebär att den är sex procent lägre än 2019.

Figur 43. Lönernas och omsättningens tillväxt inom handeln (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

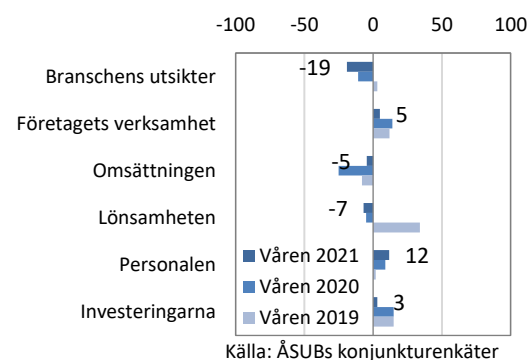

Förra året (2020) minskade lönesumman med 4,8 procent.

I vårt huvudscenario beräknas lönesumman växa med tre procent, och skulle därmed ligga två procent under 2019 års lönesumma.

Företagen inom handelsbranschen förväntar sig att branschen utvecklas i negativ riktning det kommande året (*Figur 44* barometervärde = -19).

Figur 44. Förväntningarna inom handeln

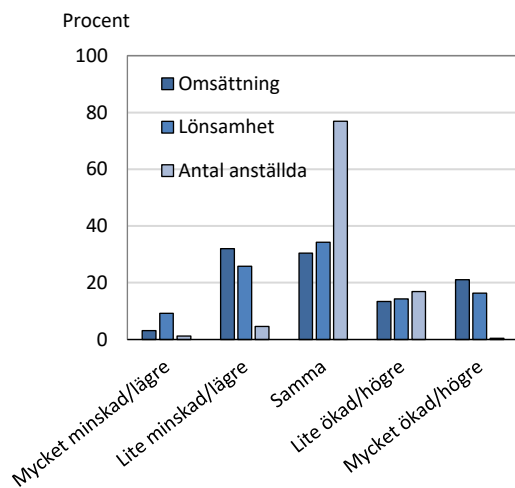

De flesta barometervärden ligger nära noll. Omfattningen av företagets egen verksamhet och omsättning ligger nära noll (plus, respektive minus 5). Lönsamheten har ett något mer negativt utslag (-7) medan storleken på personalstyrkan har en lite tydligare

positiv tyngdpunkt (+12). Avslutningsvis är barometervärdet rörande investeringar så gott som neutralt, vilket innebär att investeringar görs i takt med det årliga slitaget.

Då företagen jämför förväntningarna på 2021 med 2019 ligger tyngdpunkten kring alternativen "samma" eller "lite sämre" vad gäller omsättning och lönsamhet. Personalstyrkan väntas för de flesta vara oförändrad (Figur 45).

Figur 45. Handelns förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.

5.4 Företagstjänster

Branschen företagstjänster har cirka 1 200 personer anställda och är därmed den tredje största branschen inom det privata näringslivet. Branschen rymmer ett flertal It-företag och ett flertal företag som ägnar sig åt uthyrning och förvaltning av fastigheter.

Därtill kommer annan kvalificerad tjänsteproduktion som reklam- och advokatbyråer och tidningsutgivning, men också mer arbetsintensiv verksamhet som fastighetservice och städbolag.

Den mörkare linjen i Figur 46 visar den samlade omsättningstillväxten inom branschen.

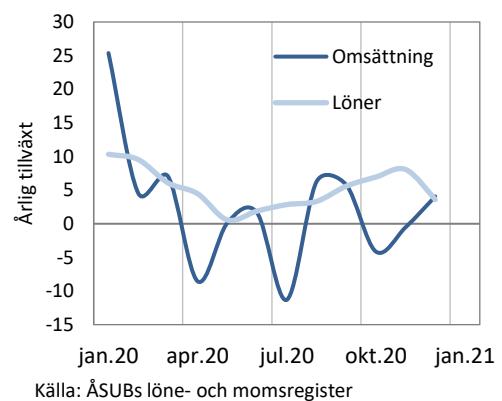
Branschen har ett ojämnt omsättningsflöde, men totalt sett höll sig den årliga förändringstakten positiv under det första pandemiåret. Företagstjänster var en av få branscher som uppvisar en omsättningsökning 2020; omsättningen växte ifjol med 2,1 procent jämfört med 2019. Detta var i linje med branschens långtidsmedelvärde (2010–2019) på 2,2 procent.

I vårt huvudscenari beräknas omsättningen även i år växa med två procent.

I likhet med omsättningen ökade även lönesumman för branschen. Lönesumman ökade med 5,2 procent. Detta är något över långtidsmedelvärdet (2010–2019) på 4,3 procent.

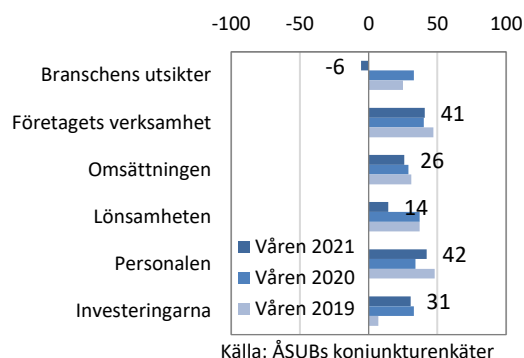
I vårt huvudscenari beräknas lönesumman växa med två procent.

Figur 46. Lönerna och omsättningens tillväxt inom företagstjänster (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

Branschen är vanligtvis optimistisk i våra konjunkturenkäter. Även i år är branschen över lag positiv, och har ett totalindex strax över långtidsmedelvärdet (bilaga X). Alla barometerindikatorer utom den för branschens utsikter pekar åt höger i figuren (Figur 47). Barometern visar en tydlig övervikt för dem som tror på en expansion av det egna företagets verksamhet (+41), trots att vi ser ett negativt värde för förväntningarna på branschens utsikter (-6).

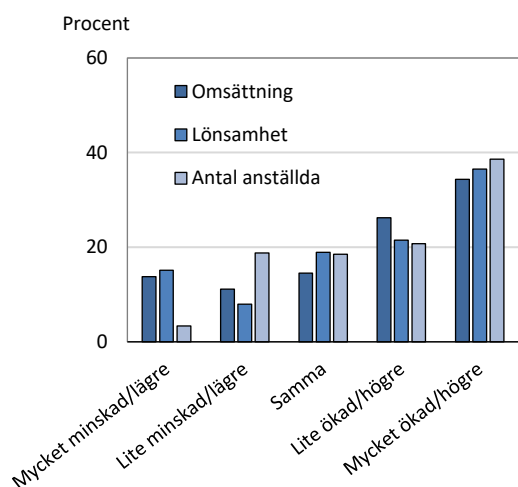
Figur 47. Förväntningarna inom företagstjänster

Branschen är positiv även när det gäller omsättning (+26), lönsamhet (+14) och framför allt personalstyrkan (+42) under den kommande 12-månadersperioden. Vi ser även att företagen i branschen förväntar sig kunna fortsätta satsa genom investeringar (barometerutslag = 31, långst ner i Figur 47).

Ungefär 60 procent av branschen tror på en ökad omsättning, lönsamhet och personalstyrka i år jämfört med 2021. En majoritet av dessa bedömer dessutom att det rör sig om "mycket" snarare än "lite" ökning (Figur 48).

Figur 48. Företagstjänsternas förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.

Eftersom gruppen företagstjänster inkluderar flera skilda segment, skiljer sig också

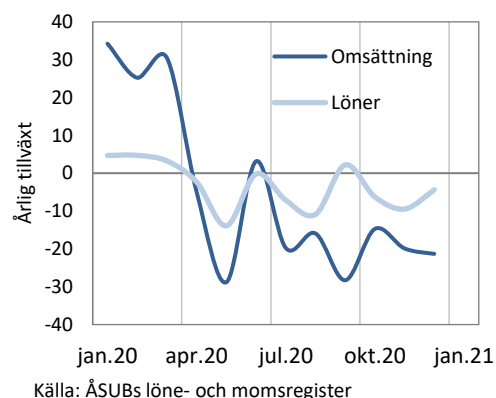
deras påverkan av coronalaget åt. Omsättningsmässigt består två tredjedelar av branschen av segmenten *informations- och kommunikationsverksamhet* samt *verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik*. Enligt momsregistret har dessa delar på det hela taget klarat sig hyggligt igenom krisen. Den sista tredjedelen av branschen består av segmenten *fastighetsverksamhet* samt *uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster*, dessa hade i sin tur ett tuffare 2020.

5.5 Personliga tjänster

Tjänsteföretagen i kategorin personliga tjänster har som namnet antyder främst personer och hushåll som kunder. Branschen sysselsätter cirka 1400 personer. Verksamheten omfattar tvätterier, frisörer, diverse privat hälso- och sjukvårdsverksamhet, bland annat.

En stor del av branschen består av enskilda näringsidkare. De allra flesta företagen har 0–20 anställda, det enda storföretaget i branschen är det landskapsägda spelbolaget, vilket får stort genomslag i vår barometer.

Figur 49. Lönerna och omsättningens tillväxt inom personliga tjänster (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

Enligt registeruppgifter minskade branschens omsättning med 7,3 procent under 2020. Här bör man dock läsa registeruppgifterna med beaktande av att endast en del av

intäkterna från spel är momspliktiga och rapporteras i registret.

Lönesumman minskade med 3,4 procent ifjol. I vårt huvudscenario beräknas lönesumman växa med tre procent, och därmed återgå till samma (nominella) nivå som 2019.

Det finns orsak att uppmärksamma utvecklingen i olika segment av den mycket diversifierade branschen "personliga tjänster". Den positiva utvecklingen i momspliktiga spelintäkter döljer betydande minskningar i andra segment.

Verksamheter som innebär att människor samlas har av förklarliga skäl lidit hårt under pandemin. Vi kan se att ungefär en tredjedel av omsättningen försvunnit för aktörer som bedriver sport-, fritids-, kulturell verksamhet och nöjesverksamhet.

Inom personliga tjänster ingår även tvätteriverksamheter. Den minskade turismen innebär ett mindre behov av tvätteritjänster.

Det stora segmentet av "kundnära" verksamheter är "Hår- och skönhetsvård". Registeruppgifterna pekar på att frisörsalongerna inte lidit av pandemin på sådant sätt som bland annat ÅSUB befarade under fjolåret. Omsättningsminskningen var tre procent för 2020. Segmentet antas dock fortsättningsvis vara känsligt för ökad lokal smittspridning, som den vi såg i februari och mars.

Avslutningsvis finns utöver detta flera enskilda verksamheter med stora omsättnings-tapp, i branschsegment som är för små för att redovisa enskilt.

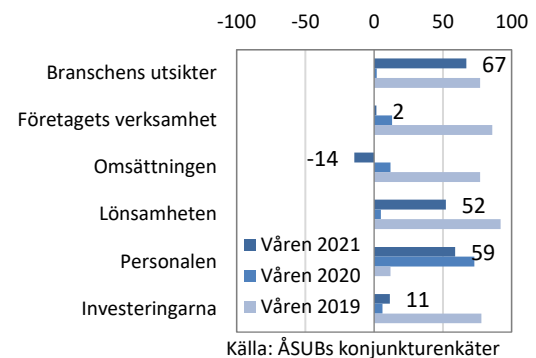
De olika aspekterna av förväntningarna om den kommande 12-månadersperioden inom branschen framgår av *Figur 50*. Ofta hör branschen personliga tjänster till de mest positiva av alla i våra barometermätningar.

Figur 50 visar att förväntningarna på den egna branschens utsikter är positiva (+67),

men att företagen ändå tror att den egna verksamheten kommer att vara tämligen oförändrad under året (+2).

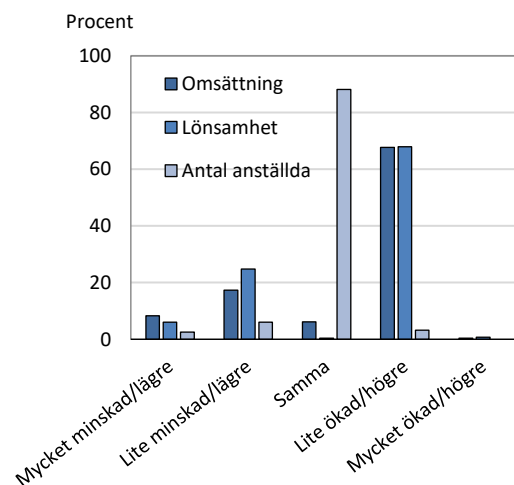
Förväntningarna på omsättningsutvecklingen är negativ (-14) medan både lönsamhet (+52) och personalstyrkan (+59) är positiva. Avslutningsvis väntar sig branscher även en viss ökning av investeringarna framöver.

Figur 50. Förväntningarna inom personliga tjänster

Sammantaget väntar sig branschen att 2021 blir lite bättre än 2019 vad gäller omsättning och lönsamhet, och att antalet anställda kommer att vara detsamma.

Figur 51. Personliga tjänsternas förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.

5.6 Finans och försäkring

Branschen finans- och försäkring på Åland domineras av banker och försäkringsbolag. Till dessa kommer ett fåtal investerings- och holdingföretag av vilka de flesta är enmansföretag. Branschen sysselsätter cirka 500 personer och påverkas starkt av förändringar i den externa, internationella marknadsmiljön.

De positiva resultat som finansbranschen uppvisar förstärker bilden av att den aktuella krisen slagit mycket olika mot olika branscher. Även om pandemin inleddes med börsras så har den efterföljande återhämtningen varit snabb och stark. Historiska stimulanspaket har drivit upp tillgångspriser och gynnat finansbranschen, samtidigt som räddningsåtgärderna åtminstone hittills har undanröjt det värsta hotet om stora kreditförluster för bankerna.

Den åländska banksektorn sammantaget har ett gott år bakom sig. Man har haft en positiv resultatökning och en god ökning av provisionsnettot. Ökningarna sker från redan höga nivåer. De fortsatt historiskt låga marknadsräntorna dämpar utvecklingen av bankernas räntenetton. Den negativa effekten av låga marknadsräntor har dock mer än kompenseras genom ökat nettoinflöde och ökade marknadsvärden (se *Fel! Hittar inte referensälla.*)⁵⁷

Den åländska sjöförsäkringsverksamheten är beroende av den globala handelns omfattning som i sin tur påverkar fraktrater och fartygspriser vilket ger avtryck i försäkringspremienivåerna. För 2020 rapporteras ökande premieinkomster, både tack vare fler kunder och stigande premienivåer. Förväntningen är även att tillväxten ska fortsätta under det kommande året och att Covid-19 inte

väsentligt påverka resultatbildningen det närmaste året.⁵⁸

Under våren köpte ett nybildat åländskt bolag 25 procent av aktierna i sjöförsäkringsbolaget. Detta innebär att den största icke-åländska ägaren sålt sitt innehav och att det åländska ägandet ytterligare förstärks. Med tanke på att de åländska aktörerna i större utsträckning än icke-åländska drar nytta av synergieffekter av att försäkringsverksamheten fortsättningsvis bedrivs på Åland kan förändringen förväntas bidra till stabilitet för den åländska finansbranschen.

I likhet med banksektorn har de senaste årens expansiva penningpolitik gynnat försäkringsbranschen genom stigande tillgångspriser. Den starka återhämtningen efter initiala börsfall under våren 2020 innebär att avkastningen på försäkringsbranschens investerade kapital var god även under det första pandemiåret.

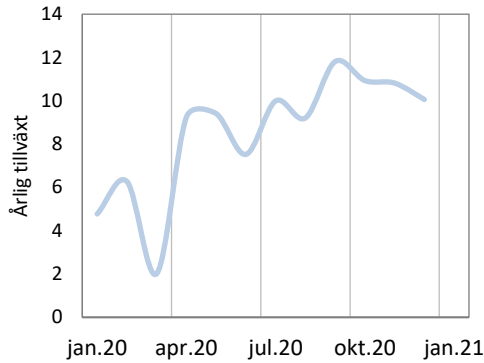
I ett längre perspektiv är finansbranschen, tillsammans med den sammankopplade delen av IT-sektorn, en för Åland viktig tillväxtbransch. Både inom bank och inom försäkring sker expansion utanför Åland, både genom etablering av verksamheter utanför Åland och genom regelrätt tjänsteexport från åländska kontor.

Om vi då övergår till en analys av våra registeruppgifter för branschen bör först konstateras att eftersom begreppet omsättning inte förekommer på samma sätt inom finansbranschen som inom övriga branscher redovisar vi här enbart lönesummans utveckling. År 2020 var lönesummans tillväxt för branschen hela 8,5 procent. I vårt huvudscenario beräknas lönesumman fortsätta att växa, med fem procent.

⁵⁷ Mer om de låga räntornas påverkan på bankernas lönsamhet i Sveriges Riksbank (2016) Penningpolitisk Rapport, April 2016, s.18-20.

⁵⁸ Alandia (2021), pressmeddelande 16.2.2021 (<https://alandia.com/sv/Nyheter/alandia-resultatoversikt-2020-alandias-resultat-for-2020-ar-starkt-bolagets-substans-varde-okar-med-10/>)

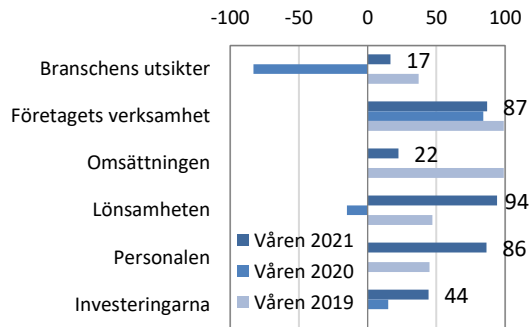
Figur 52. Lönernas tillväxt inom finans- och försäkring (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

Alla barometerindikatorer för branschen ligger på den positiva sidan (Figur 53). Företagen bedömer att förutsättningarna för den egna branschen kommer att förbättras under året (barometerutslag +17).

Figur 53. Förväntningarna inom finans- och försäkring

Källa: ÅSUBs konjunkturenkäter

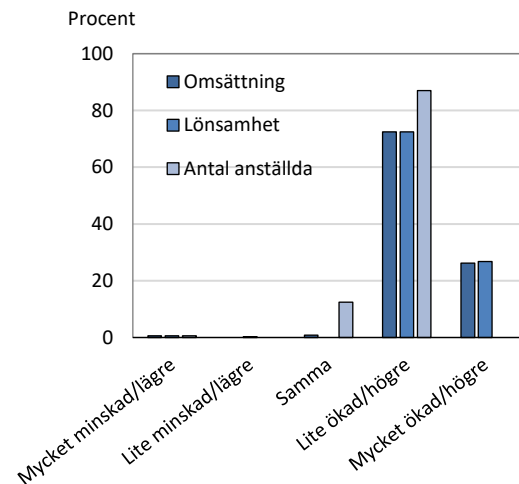
Vi ser mycket starka positiva utslag för företagets egen verksamhet (+87), lönsamhet (+94) samt personalstyrka (+86).

Slutligen är även utslagen för omsättning och investeringar positiva (barometervärde +22 respektive +44), om än inte fullt lika starka som för indikatorerna som nämndes i föregående stycke.

Då företagen jämför sina förväntningar på

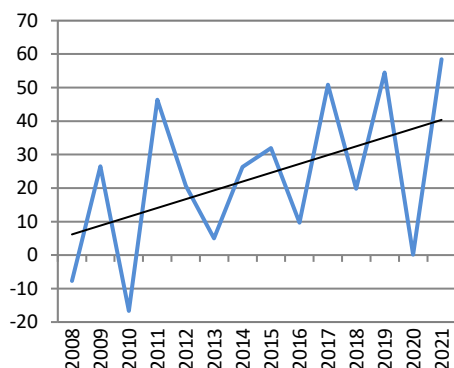
2021 med 2019 är det idel positiva resultat (Figur 54). Cirka 70 procent av branschen väntar sig en lite ökad/högre omsättning och lönsamhet 2021, medan nästan samtliga övriga 30 procent väntar sig mycket ökad/högre. Vad gäller antalet anställda väntar sig nästan 90 procent av branschen att det kommer att ligga lite högre än 2019, medan tio procent väntar sig en oförändrad personalstyrka.

Figur 54. Finansbranschens förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.

Avslutningsvis kan konstateras att årets barometerutslag är det starkaste som vi uppmätt för branschen, och att det fortsätter en långsiktigt positiv trend som vi sett sedan finanskrisen (Figur 55).

Figur 55. Totalindex för finansbranschen i ÅSUBs konjunkturenkäter 2008-2021.

5.7 Byggsektorn

Företagen inom byggsektorn arbetar med uppförande av byggnader, men också med elinstallationer, anläggning av vägar, VVS-arbeten, och måleriarbeten. Antalet sysselsatta i branschen växlar starkt med konjunkturen, men är enligt senast tillgängliga siffror kring 970 personer.

Den åländska byggmarknaden är liten och ryckig, vilket stundtals kan leda till problem för branschföretagen. Byggbranschen arbetar i regel med projekt med lång löptid. Projekt som inletts innan pandemin slog till innebär därför att intäkter fortsatte löpa in för byggföretagen. Det finns dock frågetecken om den kommande tiden, både på kort och på lite längre sikt.

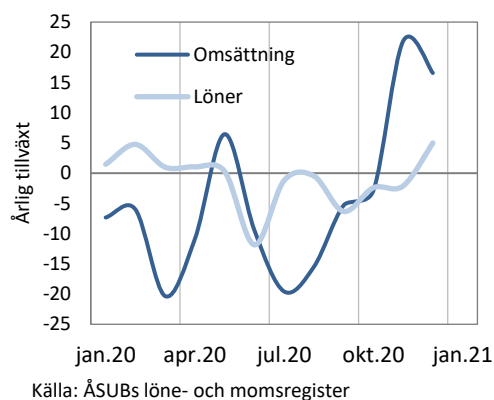
Mängden beviljade bygglov var under 2020 på ungefär samma nivå som 2019. För segmentet affärs- och kontorslokaler ser dock mängden bygglov ut att ha varit mycket lågt 2020.⁵⁹ Detta är prelimära siffror, men en minskning i byggandet av affärs- och kontorslokaler ifjol är rimlig med tanke på det drastiskt minskade behovet under

pandemin, samt den ökade osäkerheten. Byggnationen av kontors- och affärslokaler kan även hållas tillbaka på längre sikt på grund av den skjuts för distansarbete och näthandlande som pandemin burit med sig.

Under fjolåret minskade omsättningen med 5,3 procent.

I vårt huvudscenario beräknas omsättningen minska med två procent, vilket innebär att den är sju procent lägre än 2019.

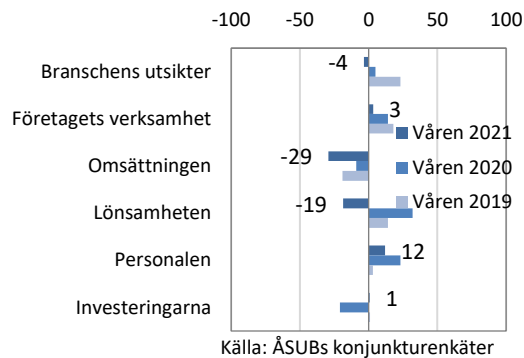
Figur 56. Lönernas och omsättningens tillväxt inom byggsektorn (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

Ifjol minskade lönesumman med 1,0 procent. I vårt huvudscenario beräknas lönesumman växa med en procent.

Vi ser i *Figur 57* att barometern för byggsektorn ger mestadels negativa eller neutrala utslag. Synen på hur branschen i allmänhet utvecklas under året väger över svagt åt det negativa hållet (-4).

⁵⁹ Mängden bygglov för affärs- och kontorslokaler är de lägsta i tidsserien fr.o.m. 1995. Men kompletteringar för särskilt de senaste månaderna är att vänta, och den årliga variationen är stor, som figuren visar.

Figur 57. Förväntningarna inom byggsektorn

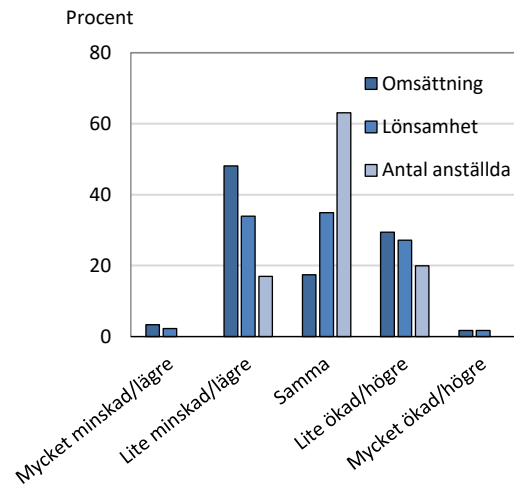
Företagen är särskilt negativa när det kommer till omsättningen och lönsamheten (barometervärde -29 respektive -19).

Förväntningarna på omfattningen av företagens verksamhet (+3), samt deras personalstyrka (+12) väger dock över åt det positiva hållet.

Slutligen väntar sig företagen totalt sett att investeringarna motsvarar det årliga slitaget.

Förutom de extremt hårt drabbade transportbranschen och hotell- och restaurangbranschen är det endast bygg vars medelvärde på förväntningarna på omsättning, lönsamhet och antal anställda 2021 jämfört med 2019 är negativa (Figur 33, s. 43).

Det är särskilt omsättningen som ser ut att bli lägre 2021 jämfört 2019. Men även förväntningarna på lönsamheten väger över på den negativa sidan. Förväntningarna på antalet anställda ligger på ungefär samma nivå 2021 som 2019 (Figur 58).

Figur 58. Byggbranschens förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.

5.8 Livsmedelsindustrin

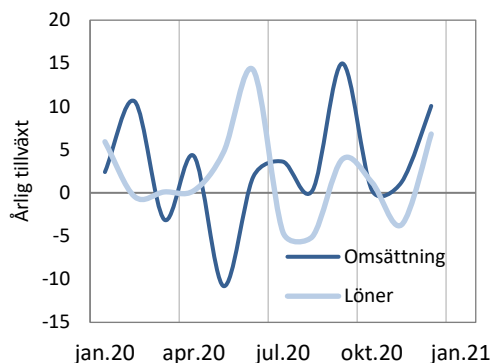
I den åländska livsmedelsindustrin ingår företag som ägnar sig åt förädling av potatis, bageri, charkuteri- och köttvarutillverkning samt tillverkning av mejerivaror. Där ingår också företag med en avsevärd exportandel i sin avsättning. Branschen sysselsätter kring 300 personer på Åland.

Omsättningen ökade med 2,8 procent under 2020, vilket är i linje med branschens utveckling de senaste fem åren. Detta innebär att livsmedelsindustrin vid sidan om företagstjänster är den enda av branscherna som såg en ökad omsättning 2020.

I vårt huvudscenario beräknas omsättningen växa med en procent, något lägre än fjolårets ökning.

Lönesummans ökade med 1,8 procent ifjol. Detta är lägre än 2019, men högre än branschens utveckling de senaste fem åren. I vårt huvudscenario beräknas lönesumman innevarande år växa med en procent.

Figur 59. Lönernas och omsättningens tillväxt inom livsmedelsindustrin (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

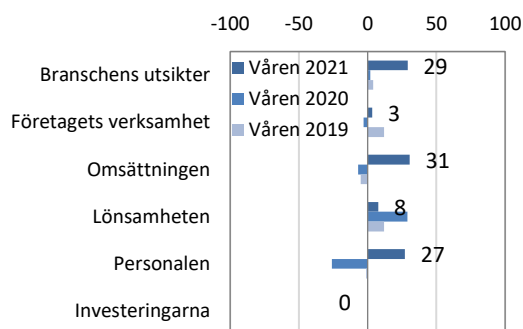
Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

De sammanvägda förväntningarna inom livsmedelsindustrin, som bygger på uppgifter från företagen insamlade med vår konjunkturenkät, är överlag positiva.

Man är positiv när det gäller branschens utsikter på kort sikt (+29, högst upp i *Figur 60*). Även om barometervärdet för "företagets verksamhet" är i det närmsta neutralt så är utslagen klart positiva både vad gäller omsättning (+31) och personal (+27).

Branschen är försiktigt positiv vad gäller lönsamhet (+8), medan investeringarna väntas vara återhållsamma (barometervärde 0, innebär att investeringarna täcker det årliga slitaget).

Figur 60. Förväntningarna inom livsmedelsindustrin

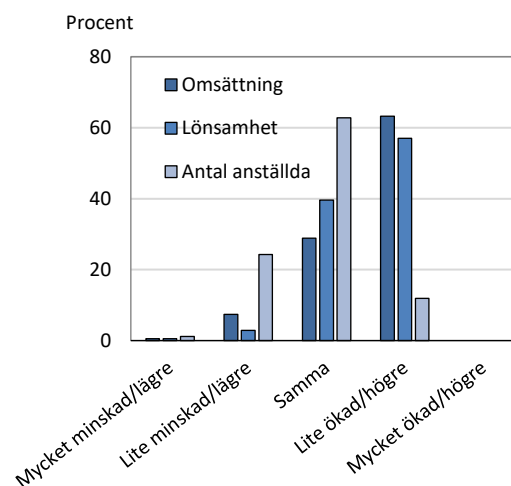

Källa: ÅSUBs konjunkturenkäter

Då branschen jämför sina förväntningar på 2021 med 2019 tror en vägd majoritet på en lite ökad omsättning och högre lönsamhet (*Figur 61*). Nästan alla de övriga tror på oförändrad omsättning och lönsamhet.

Vad gäller antalet anställda tror en majoritet (knappt två tredjedelar) på ett oförändrat antal 2021 jämfört med 2019. Av den sista tredjedelen tror så gott som samtliga på små avvikelser åt endera håll, med en övervikt på det negativa (*Figur 61*).

Figur 61. Livsmedelsindustrins förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.

5.9 Övrig industri

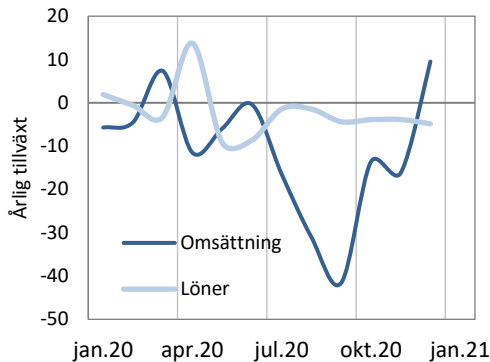
Branschen *övrig industri* omfattar bland annat företag som tillverkar färgämnen, spel och leksaker, underleverantörindustri som tillverkar plastslangar för högteknologiinstrument, medicinska industrin och bilindustrin, instrument och apparater för mätning, betongvaror för byggändamål, verkstadsföretag inom metall och miljöteknik, och även snickerier och tryckerier. Branschen sysselsätter drygt 600 personer.

Omsättningen minskade med 12,3 procent 2020.

I vårt huvudscenari beräknas omsättningen

växa med 16 procent, vilket innebär att den är två procent högre än 2019.

Figur 62. Lönerna och omsättningens tillväxt inom övrig industri (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

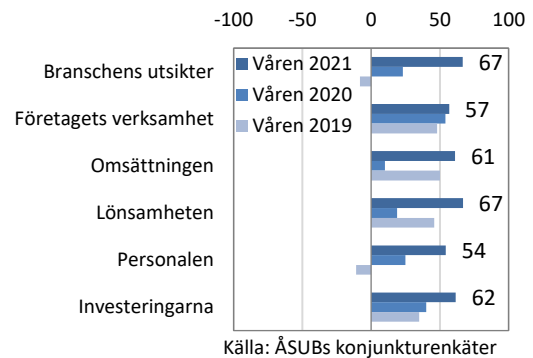
Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

Lönesumman minskade med 2,3 procent ifjol. I vårt huvudscenario beräknas lönesumman innevarande år växa med fyra procent, vilket skulle innebära att den blir två procent högre än 2019.

Enkätsvaren från branschföretagen inom övrig industri gällande konjunkturutvecklingen brukar ofta vara mer positiva än andra branschers. Som framgår av *Figur 63* ligger man även detta år på den positiva (högra) sidan på alla indikatorer.

Ser man på förväntningarna mer i detalj, finner man att företagen inom övrig industri bedömer att deras bransch har starka utsikter inför det kommande året (översta stapeln i *Figur 63*). Även förväntningarna på det egna företags verksamhet är klart positiva (+57). Slutligen väntas även investeringarna öka under året.

Figur 63. Förväntningarna inom övrig industri

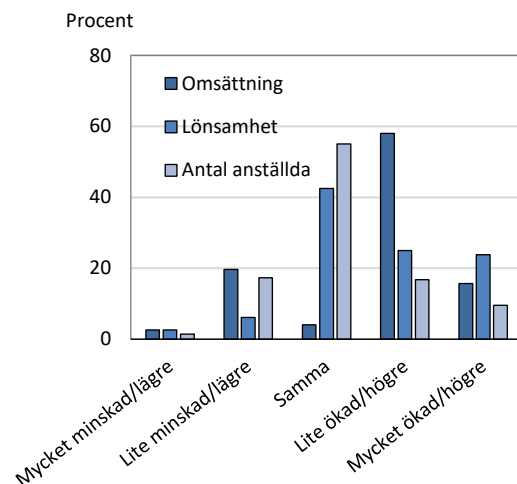

Källa: ÅSUBs konjunkturenkäter

Optimismen är ungefär lika stark vilken aspekt man än tittar på och samtliga delfrågor ligger högre än (deras i sig positiva) långtidsmedelvärden 2008–2020.

Figur 64 visar förväntningarna på 2021 jämfört med 2019. Fördelningen ger en hyfsat hälsosam bild av branschen, där lönsamhet och personalstyrka ligger på ungefär samma nivå som 2019, medan omsättningen ökar något.

Figur 64. Övriga industrins förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.

5.10 Primärnäringarna

De åländska primärnäringarna representeras i ÅSUB:s konjunkturenkät i första hand av företrädare för fiskodlingen och

trädgårdsnäringen. Det som komplicerar bilden är att några större fiskodlingsföretag ligger i handelsbranschen med verksamhetsbe-teckningen partihandel med fisk.

När vi längre fram i detta kapitel redogör för den samlade omsättningens och lönesum-mans utveckling, och för förväntningarna in-för den kommande 12-månadersperioden, är det med andra ord i första hand utveckl-ingen för en bransch med mycket blandade näringsverksamheter det handlar om. Jord-bruksbyrån och Fiskeribyran vid Ålands landskapsregering har bistått med informat-ion om det aktuella läget för lantbruket och fiskerisektorn, vilket ger en bättre förståelse av primärnäringarnas situation, givet de svårtolkade omsättnings- och lönesiffrorna.

Lantbruket och dess förädling⁶⁰

Pandemiutbrottet ledde till många fråge-tecken för det åländska lantbruket och livs-medelsproduktionen i stort. Effekterna på varutransporter, arbetskraftsutbud och efter-frågan var alla oklara förra våren.

Efter att ha levt ett år i pandemin kan kon-stateras att situationen utvecklats relativt väl i förhållande till förväntningarna. Livsme-delsföretagen rapporterar om en generellt stigande efterfrågan av åländska livsmedels-produkter. Livsmedelsföretagen bedömer att efterfrågan av lokala produkter har ökat då försäljningen av produkterna till viss del flyttat från restauranger till livsmedelshan-deln då konsumenten själv får avgöra valet av produkt. En stark efterfrågan av lokalt producerade livsmedel gynnar också efter-frågan av råvaror producerade på Åland då det handlar huvudsakligen om lokal råvara som förädlas inom livsmedelsindustriföreta-gen.

Livsmedelsföretagen ser en fortsatt positiv utveckling (se *kapitel 5.8*) även efter att

samhället öppnat upp men med förhopp-ningen om ytterligare förstärkningar då be-söksnäringen åter får fart. Inom livsmedels-förädlingsföretagen rapporteras också att ef-terfrågan på deras produkter utanför Åland stiger efter flera års marknadsarbete vilket ger betydligt större potential för volymut-veckling.

Primärproduktionen och livsmedelsföreta-garna konstaterar dock att man har flera om-råden att investera och arbeta med för att bi-behålla förtroende för den lokala produkt-ionen och här ingår till exempel certifie-ringssystem för att garantera kvalitet och hållbarhet men också i energilösningar och i produktion för att utveckla konkurrenskraf-ten. Förhoppningen är också att EU:s ini-tiativ kring förbättrade handelsmönster som utformats som ett direktiv som skall imple-menteras i medlemsstaterna skall stödja ef-terfrågan av lokalt producerade livsmedels-produkter och stärka livsmedelsproducen-terna gentemot de stora handelskedjorna.

En viktig faktor för landsbygdsföretagandet och livsmedelsproduktionen är naturligtvis CAP⁶¹-reformen och framtagandet av den nya CAP-strategin. CAP-strategins genom-förande har flyttats framåt två år och beräk-nas starta 2023 istället för 2021. 2021 och 2022 kommer att fungera som övergångsår där nuvarande program och stödsystem för-längs men finansieras ur den nya periodens finansiering som presenterades i samband med EU:s långtidsbudget i juni 2020. Lands-byggsfondens som finansierar åtgärderna inom det åländska behörighetsområdet har i samband med långtidsbudgeten och åter-hämtningspaketet förstärkts vilket innebär att EU-finansieringstilldelningen för peri-oden 2021–2027 stiger med cirka 16 procent jämfört med tidigare period vilket ger förut-sättningar för finansiering för utvecklingsin-satser både under övergångsperioden och

⁶⁰ Tack till Jordbruksbyrån vid Ålands landskapsregering för detta avsnitt. ÅSUB har endast gjort mindre redigeringar.

⁶¹ Common Agricultural Policy, Svenska: (EUs) Gemensamma jordbrukspolitik.

under den ordinarie perioden.

*Fiskerinäringen*⁶²

Fiskerinäringen har lämnat ett förhållandevis svårt år bakom sig. Trots att fiskodlingens produktion minskade med endast cirka sju procent under år 2020 sjönk produktionens värde till följd av minskade fisk- och rompriser med nästan 26 procent. För fiskets del minskade fångsterna med ca 3,5 miljoner kg och det ekonomiska värdet med en miljon euro.

För fiskodlingens del berodde nergången på den rådande pandemin med många restriktioner i samhället, men även på ett stort utbud av norsk lax vilket påverkade prisbildningen. Inom havsfisket av strömming och vassbuk var det främst minskningen av de årliga kvoterna som ledde till det sämre resultatet medan det kustnära fisket har lidit av förbudet mot ett riktat torskfiske, en mycket liten laxkvot, samt bortfallet av fiskuppköpare.

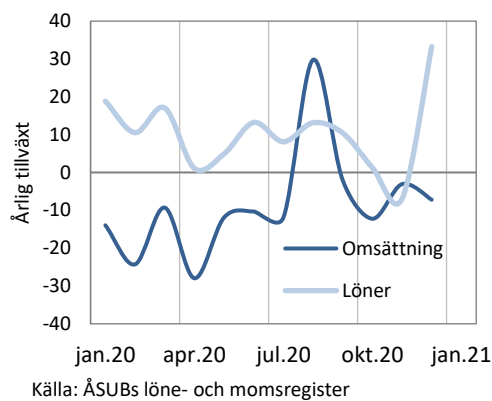
Under våren 2021 har man inom fiskodlingen noterat en något bättre prisbild på den odlade fisken och även efterfrågan väntas öka. Utvecklingen är dock mycket beroende av hur pandemin utvecklas. Havsfisket påverkas av ytterligare minskade kvoter av strömming i Östersjön medan det kustnära fisket har tillgång till en något bättre laxkvot. Däremot kvarstår förbudet mot ett riktat torskfiske och situationen på uppköparsidan är fortsatt osäker.

Registeruppgifter och enkät svar

Omsättningen inom branschen där fiskodlingssegmentet och trädgårdsodlingen utgör starka inslag, har under det senaste decenniet uppvisat en mycket stark nominell tillväxt – den starkaste av alla branscher i det åländska näringslivet. I genomsnitt har omsättningen inom primärnäringarna som

utövas i bolagsform ökat med cirka tio procent per år i nominella termer under decenniet innan pandemin.

Figur 65. Lönernas och omsättningens tillväxt inom primärnäringarna (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

Figur 65 visar hur tillväxten av löner och omsättning inom primärnäringarna ser ut utgående från våra registeruppgifter. Förra året (2020) minskade omsättningen med 9,7 procent, medan tillväxten av lönesumman fortsatte och uppgick till 9,8 procent (räknat i löpande penningvärde).

I vårt huvudscenario beräknas omsättningen växa med 12 procent, vilket innebär att den är en procent högre än 2019. Lönesumman ökar med två procent.

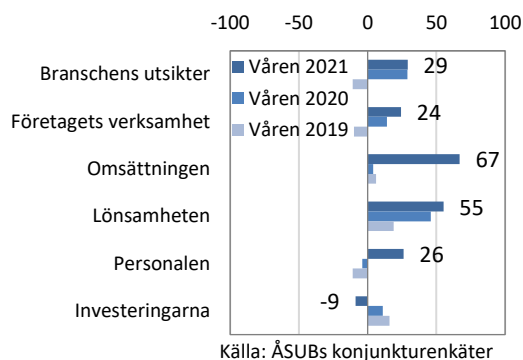
Företagen inom primärnäringarna bedömer sammanvägda att branschens utsikter kommer att förbättras under året (utslaget högst upp går åt höger (+29) i Figur 66). Bedömningen av omfattningen av det egna företags verksamhet (+24) och personalstyrkan (+26) är snarlika.

De positivaste utslagen ser vi på omsättning (+67) och lönsamhet (+55). Som nämndes tidigare har fiskerinäringen haft ett särskilt

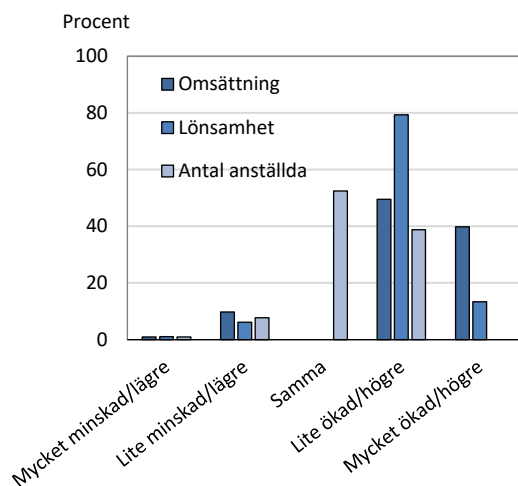
⁶² Tack till Fiskeribrådan vid Ålands Landskapsregering för detta avsnitt. ÅSUB har endast gjort mindre redigeringar.

tufft år med låga priser på sina varor. Förväntningarna på att läget nu ska förbättras för fiskerinäringen syns i dessa starka utslag för omsättning och lönsamhet.

Figur 66. Förväntningarna inom primärnäringarna

Figur 67. Primärnäringarnas förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.

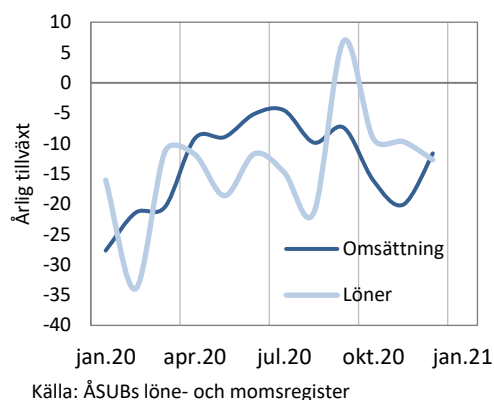

5.11 Vatten och el

Företagen inom energiförsörjning (vatten och el) är få på Åland och branschen sysselsätter drygt 100 personer. De ägnar sig åt el-distribution, distribution av fjärrvärme, produktion av el och fjärrvärme samt vattenrening och -distribution.

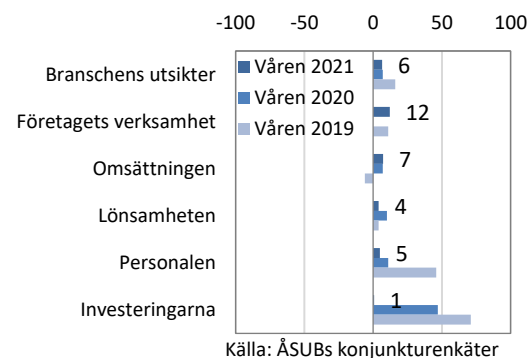
Branschen fungerar under speciella marknadsvillkor och dess utveckling styrs av många andra faktorer än den ekonomiska konjunkturen i sig, i synnerhet av bränsle- och energipriserna i vår omvärld och vårt närområde samt därtill av det lokala vädret.

Figur 68. Lönernas och omsättningens tillväxt inom vatten och el (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

Både lönesumman och omsättningen minskade med 14 procent under 2020, men minskningarna verkar i hög grad bero på eftersläpningar i inrapportering, vilket gör att vi räknar med ganska stabil utveckling av omsättning och lönesumma under både 2020 och 2021.

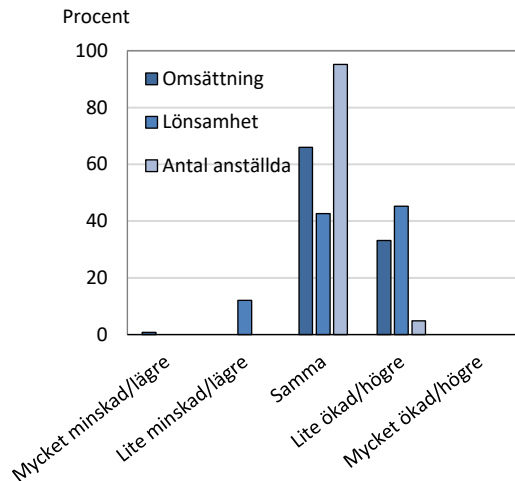
Figur 69. Förväntningarna inom vatten och el

Förväntningarna inom branschen handlar liksom de flesta år om små förändringar (Figur 69 ovan). De försiktigt positiva förväntningarna, ligger i linje med

långtidsmedelvärde för de senaste 10 åren (se s. Fel! Bokmärket är inte definierat.).

Figur 70. Vatten och els förväntningar på 2021 jämfört med 2019, viktade andelar.

5.12 Turismen

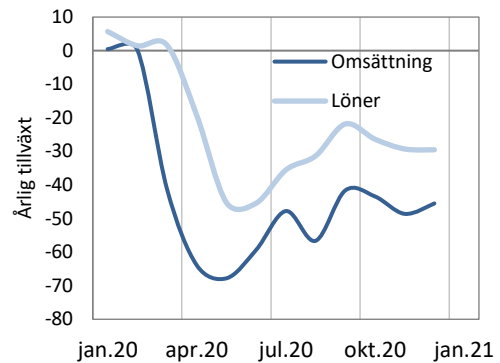
Turism är en verksamhet som bedrivs inom flera av de elva grundläggande branscherna som ingår i denna konjunkturstudie. Vi skiljer på den totala turismen som består av såväl den verksamhet som bedrivs till sjöss på passagerarfärjorna och den som bedrivs i olika former på land. Den tyngsta komponenten i den totala turismen utgörs av passagerarsjöfarten, medan den tyngsta komponenten i landturismen är hotell- och restaurangbranschen.⁶³

Lönesummans och omsättningens tillväxt för den totala turismen följer därför nära transportbranschens, eftersom passagerarsjöfarten är dominerande även där.

Turismens samlade omsättning minskade

under fjolåret med 43 procent. Lönesumman i sin tur minskade med 23 procent. De kraftiga nergångarna är naturligtvis ett direkt resultat av pandemin, i synnerhet de stora effekter på sjöfarten som diskuteras i *kapitel 4.8*.

Figur 71. Lönernas och omsättningens tillväxt inom turismen (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

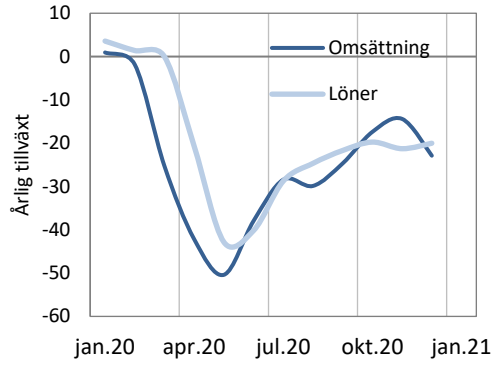
Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

Om vi begränsar analysen till den turism som bedrivs på land (*Figur 72*) följer utvecklingen av omsättning och lönesumma nära utvecklingen av hotell- och restaurangbranschen. Omsättningen minskade ifjol med 25 procent, medan lönesumman minskade med 20 procent.

De stora konsekvenser som pandemin inneburit för hotell- och restaurangbranschen diskuteras i *kapitel 5.2*.

⁶³ Dessa två avgränsningar av turismen finns inte som färdiga statistiska kategorier i våra register, utan måste indirekt räknas fram som andelar i olika branscher utgående från enkätbaserade undersökningar som vi gjort med några års mellanrum.¹³ Den senaste av dessa är ÅSUB R2019:2, *Turismens samhällsekonomiska betydelse för Åland 2018*.

Figur 72. Lönerna och omsättningens tillväxt inom landturismen (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari – december 2020

Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

Källor och referenser

- Alandia försäkring (2021) Pressmeddelande 16.02.2021
- AMS (2021), *Verksamhetsberättelse 2020*.
- Andelsbanken på Åland, årsredovisningar, diverse år
- Braemar ACM* (<http://braemaracm.com/research/>)
- Capital Link Shipping* (<http://marine-transportation.capitallink.com/>).
- The Conference Board, *Consumer Confidence Survey* (<http://www.conferenceboard.org/>)
- ECB (<http://www.ecb.int/>)
- ECDCs databas (<http://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data>)
- Economic Policy Council (2021) Economic Policy Council Report 2020
- The Economist*, flera nummer
- Energy Information Administration, US Government
- Etla (2021) *Suhdanne 2021/1*
- EUROSTAT (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>)
- Europeiska centralbanken (2021) Makroekonomiska framtidsbedömningar för euroområdet av eurosystemets experter, mars 2021
- FED (<https://www.federalreserve.gov/>)
- FRED (<https://fred.stlouisfed.org/>)
- Finlands Bank (<https://www.suomenpankki.fi/sv/>)
- Finlands Bank (2021) *Interim forecast for the finnish economy – March 2021*.
- IMF (2021a) *World Economic Outlook*, April 2021.
- IMF (2021b) *World Economic Outlook Update*, January 2021.
- Investment Tools* (http://www.investmenttools.com/futures/bdi_baltic_dry_index.htm)
- Konjunkturinstitutet (2021a) "Kommentar till regeringens vårproposition 2021 och ändringsbudgetar"
- Konjunkturinstitutet (2021) *Konjunkturläget mars 2021*
- Nordea Economic Outlook 1/2021
- Nya Åland, diverse upplagor
- OECD (2021a) *OECD Economic Outlook, Interim Report – Strengthening the recovery: The need for speed*
- OECD (2021b) *OECD Economic Outlook, December 2020*
- Rederi Ab Eckerö, årsredovisningar, diverse år
- Riksbanken (2021) *Penningpolitisk rapport*, februari 2021
- SCB, Befolkning
- SCB (2021) *Sveriges Ekonomi – Statistiskt Perspektiv, 2/2021*.
- SEB (2021) *Nordic Outlook*, februari 2021
- Sjöfartstidningen, *Nyhetsbrev*, varierande nummer
- Ship & Bunker (<http://shipandbunker.com/>)
- Statistikcentralen, Finland (<http://www.stat.fi>)
- Statistikcentralen (2018) Konjunkturindikator för produktionen

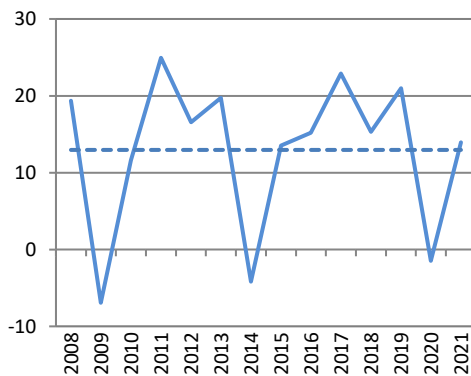
Statistikcentralen, nationalräkenskaper.
Statistikcentralen, Statistik över skuldsättning
Statistiska Centralbyrån, (SCB) (<http://www.scb.se>)
Sveriges Riksbank (2016) Penningpolitisk Rapport April 2016
Sveriges Riksbank (2021) Penningpolitisk rapport, februari 2021.
Sveriges Riksdag (2021) Regeringens proposition 2020/21:100: 2021 års ekonomiska vårproposition
Tidningen Åland, diverse upplagor
US Energy Information Administration (<http://www.eia.gov>)
Viking Line, årsredovisningar, diverse år
World Interest Rate Tables (<http://fxstreet.com>)
Ålandsbanken, årsredovisningar, diverse år
Ålands landskapsregering, budgetuppgifter för landskapet Åland, diverse upplagor
Ålands Radio, diverse webnyheter
ÅSUB, Befolkning
ÅSUB, Konjunkturläget, diverse upplagor
ÅSUB, Arbetsmarknad (<http://www.asub.ax/>)
ÅSUB, Konsumentprisindex (<http://www.asub.ax/>)
ÅSUB, Offentlig ekonomi (<http://www.asub.ax/>)
ÅSUB, Sjöfart (<http://www.asub.ax/>)
ÅSUB, Turism (<http://www.asub.ax/sv/statistik/turism>)
ÅSUB Ö2020:1, Konjunkturindikatorer 2019.
ÅSUB Ö2021:3, De särskilt utsatta och utkomststödet i kommunerna på Åland

Bilaga 1: Totalindex för det privata näringslivet och dess branscher

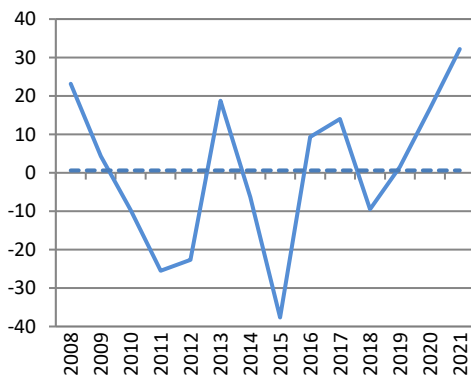
Totalindex är beräknat som medeltalet av svaren på de sex frågorna på konjunktürenkätens första sida som handlar om företagets bedömning av hur branschens utsikter, företagets verksamhet, omsättningen, lönsamheten, personalen och investeringarna kommer att utvecklas de närmaste 12 månaderna.

Den streckade linjen markerar medeltalet för åren 2008–2021⁶⁴ för de enskilda branscherna och visar att det grundläggande svarsmönstret skiljer sig mycket dem emellan.

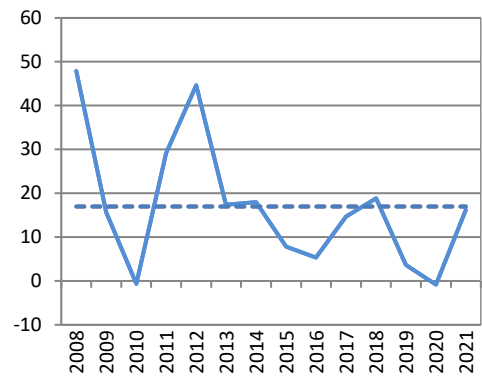
Näringslivet totalt

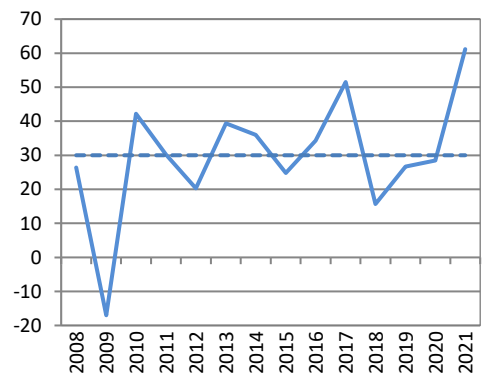
Primärnäringsarna

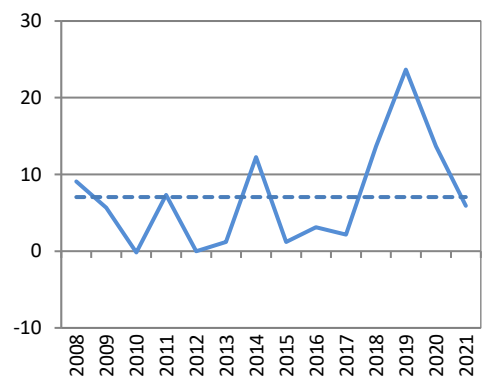
Livsmedelsindustrin

Övrig industri

Vatten och el

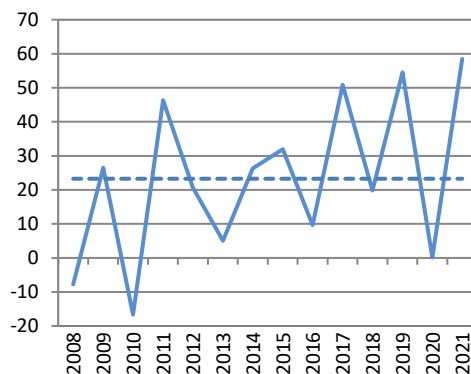

⁶⁴ 2010–2021 för branscherna företagstjänster och personliga tjänster.

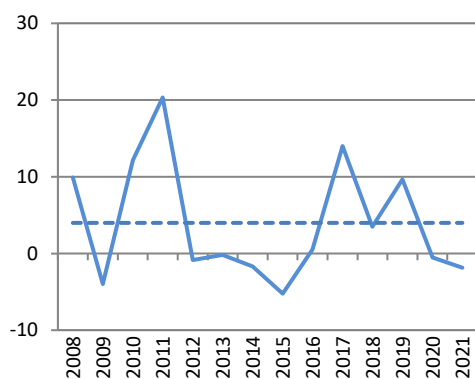
Bygg

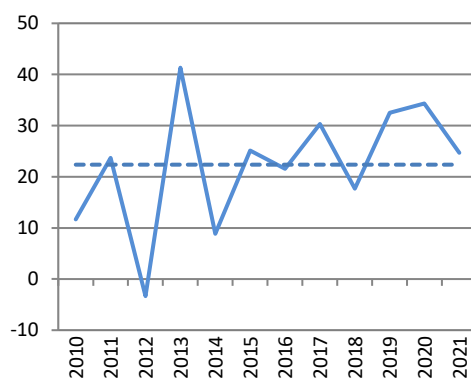
Finansbranschen

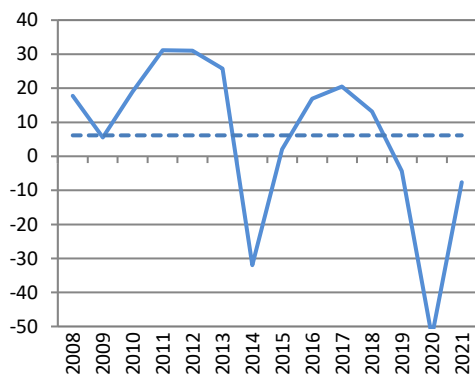
Handel

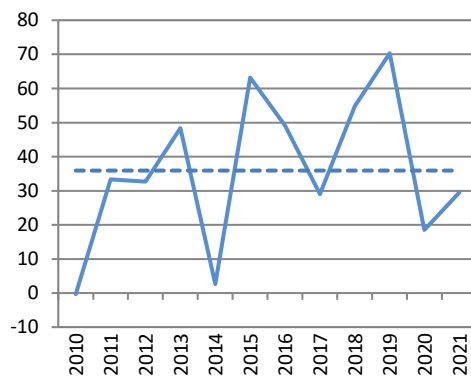
Företagstjänster

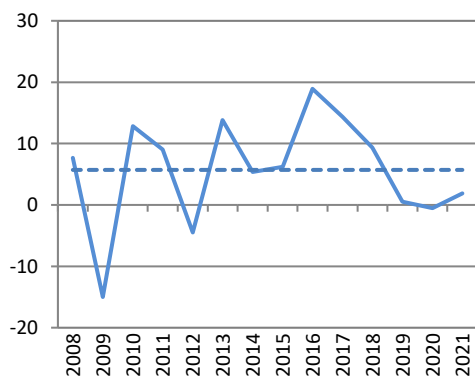
Transportbranschen

Personliga tjänster

Hotell och restaurang

Bilaga 2: Konjunkturenkäten

Konjunkturenkäten 2020 gick ut i två versioner (A och B). Första sidan var identisk för båda versioner. Sidan 2 skiljer sig i de två versionerna.

Ålands statistik- och utredningstyrelse

Konjunkturenkäten våren 2021

 Svara direkt via blanketten på vår hemsida (se foljebrevet) eller posta!
 ÅSUB, PB 1187, AX 22 111 Mariehamn
 (version A)

 Svarsnummer
 (Se den förtryckta pappersblanketten)

Företag

Kontaktperson

Titel

Tel./E-post:

 Vill Ni ha konjunkturrapporten som återrapportering? ja nej

Ert företags aktuella personalstyrka omräknat till helårstjänster? (exkludera permitterade) (Vid behov använd en eller två decimaler)

Inom Åland (inklusive anställda ombord på åländska fartyg)

Utanför Åland

1. Konjunkturutsikterna i er bransch kommer om 12 månader att vara:

 bättre oförändrade sämre

2. Kommer ert företag om 12 månader att ha:

 expanderat bibehållit nuvarande storlek minskat eller upphört med verksamheten

3. Hur har omsättningen i ert företag utvecklats jämfört med situationen för 12 månader sedan, i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen? (År 2020 var inflationen -0,4 procent)

 snabbare lika snabbt långsammare

4. Hur kommer omsättningen att ha utvecklats om 12 månader i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen?

 snabbare lika snabbt långsammare

5. Hur har lönsamheten i ert företag utvecklats jämfört med situationen för 12 månader sedan?

 förbättrats oförändrad försämrats

6. Hur kommer lönsamheten att ha utvecklats om 12 månader?

 förbättrats oförändrad försämrats

7. Har antalet anställda (exkl. permitterade) i ert företag, jämfört med situationen för 12 månader sedan:

 ökat varit oförändrat minskat

8. Kommer antalet anställda (exkl. permitterade) i ert företag om 12 månader att:

 ha ökat vara oförändrat ha minskat

9. Hur har investeringarna i byggnader och maskiner förändrats jämfört med för 12 månader sedan:

 ökat betydligt motsvarar årligt slitage och avskrivningar minskat betydligt

10. Hur kommer investeringarna att ha utvecklats om 12 månader:

 ökat betydligt motsvara årligt slitage och avskrivningar minskat betydligt

0614637681

Konjunkturenkäten, version A, sidan 2

11. Hur många anställda (exkl. permitterade), omräknat till helårstjänster uppskattar ni att ert företag kommer att ha om ett år? (Vid behov använd en eller två decimaler! Inga anställda = 0)

Anställda på Åland om 12 månader (inklusive ev. anställda på åländska fartyg):

Anställda utanför Åland om 12 månader:

12. Uppskatta antalet anställningar ni kommer att göra (ersättande och ny personal, inkl. återtagande av permitterad personal) i ert företag under de kommande 12 månaderna. (Vid behov använd en eller två decimaler!)

a) På Åland (inklusive ev. anställda på åländska fartyg):

b) Utanför Åland:

Antal anställningar/
helårstjänster
sammanlagt (a+b)

Om ni svarat '0' (inga anställningar) på ovanstående fråga, gå direkt till fråga 15!

13. Om ni planerar att anställa under det kommande året, vilka yrkesinriktningar kommer ni att efterfråga? (Avser arbetsställen inom och utanför Åland). (Vid behov använd en eller två decimaler!)

Uppskatta totalt antal ersättande och nya anställningar omräknat till heltidstjänster! (Sammanlagda antalet bör summera till a+b i fråga 12)

Yrkesgrupp	Antal	Yrkesgrupp	Antal
Chefer inom ekonomi, personal, försäljning, marknadsföring, m.fl.	<input type="text"/>	Restaurang-, storhushållspersonal, kockar	<input type="text"/>
Chefer inom produktion/service m.fl.	<input type="text"/>	Serveringspersonal	<input type="text"/>
Specialister inom systemarbete (t.ex. Webb-utvecklare, applikationsprogrammerare)	<input type="text"/>	Befäl och styrmän inom sjötrafik	<input type="text"/>
Specialister inom databaser, -nätverk och systemprogram	<input type="text"/>	Maskinchefer- och -mästare på fartyg	<input type="text"/>
Datatekniker, -supportpersonal, -operatörer, m.fl	<input type="text"/>	Experter inom byggande, teknik och el m.fl.	<input type="text"/>
Kundtjänstpersonal	<input type="text"/>	Byggnadsarbetare, m.fl.	<input type="text"/>
Övrig kontorspersonal	<input type="text"/>	Maskinmontörer och reparatörer	<input type="text"/>
Försäljare och butikskassörer	<input type="text"/>	Personal inom el- och elektronik	<input type="text"/>
Annat - vad? (Förkorta vid behov)	Antal: <input type="text"/>	Processarbetare inom industri, mfl.	<input type="text"/>
Summa nya och ersättande anställningar Obs! Summan bör vara = a+b under fråga 12	<input type="text"/>	Förare av tunga fordon/ arbetsmaskinförare	<input type="text"/>
		Däckmanskap, sjötrafkarbetare	<input type="text"/>

14. Om ert företag efterfrågar en särskild yrkesinriktning, vilken tror Ni kommer att vara svårast att få tag på under det kommande året? (Se ovan). Texta och förkorta vid behov!

15. Hur stor andel av er personal uppskattar Ni att i nuläget fortbildar sig per år?

- 0-20% 20-40% 40-60% 60-80% 80-100%

16. Inom vilket område tror ni att ni främst kommer att satsa på fortbildning/vidareutbildning under det närmaste året? Texta och förkorta vid behov!

17. Vilken slags fortbildning/vidareutbildning kan ert företag tänka sig bekosta under det närmaste året?

- enskilda, kortare utbildningstillfällen utbildning för examen/certifiering (Ett eller två kryss!)

18. Hur väntas 2021 bli jämfört med 2019 för ert företag?

	Mycket minskad	Lite minskad	Samma	Lite ökad	Mycket ökad
Omsättning	☐	☐	☐	☐	☐
Lönsamhet	☐	☐	☐	☐	☐
	Mycket lägre	Lite lägre	Samma	Lite högre	Mycket högre
Antalet anställda	☐	☐	☐	☐	☐

Konjunkturenkäten, version B, sidan 2

11. Hur många anställda (exkl. permitterade), omräknat till helårstjänster uppskattar ni att ert företag kommer att ha om ett år? (Vid behov använd en eller två decimaler! Inga anställda = 0)

Anställda på Åland om 12 månader (inklusive ev. anställda på åländska fartyg):

Anställda utanför Åland om 12 månader:

12. Uppskatta antalet anställningar ni kommer att göra (ersättande och ny personal, inkl. återtagande av permitterad personal) i ert företag under de kommande 12 månaderna. (Vid behov använd en eller två decimaler!)

a) På Åland (inklusive ev. anställda på åländska fartyg):

b) Utanför Åland:

Antal anställningar/
helårstjänster
sammanlagt (a+b)

Om Ni svarat '0' (Inga anställningar) på ovanstående fråga, gå direkt till fråga 15!

13. Om ni planerar att anställa under det kommande året, vilka yrkesinriktningar kommer ni att efterfråga? (Avser arbetsställen inom och utanför Åland). (Vid behov använd en eller två decimaler!)

Uppskatta totalt antal nya och ersättande anställningar omräknat till heltidstjänster! (Sammanlagda antalet bör summera till a+b i fråga 12)

Yrkesgrupp	Antal	Yrkesgrupp	Antal
Chefer inom ekonomi, personal, försäljning, marknadsföring, m.fl.	<input type="text"/>	Specialister inom systemarbete (t.ex. Webb-utvecklare, applikationsprogrammerare)	<input type="text"/>
Chefer inom produktion/service m.fl.	<input type="text"/>	Specialister inom databaser, -nätverk och systemprogram	<input type="text"/>
Specialister inom finanssektorn, (t.ex. revisor, finansanalytiker)	<input type="text"/>	Datatekniker, -supportpersonal, -operatörer, m.fl	<input type="text"/>
Specialister inom marknadsföring och försäljning	<input type="text"/>	Restaurang-, storhushållspersonal, kokkar	<input type="text"/>
Experter inom finanssektorn, (t.ex. kreditexpert, redovisare och bokförare)	<input type="text"/>	Serveringspersonal	<input type="text"/>
Specialiserade sekreterare och arbetsledare för kontorspersonal	<input type="text"/>	Försäljare och butikskassörer	<input type="text"/>
Kundtjänstpersonal	<input type="text"/>	Maskinmontörer och reparatörer	<input type="text"/>
Löneräknare, försäkringshandläggare, kontorspersonal inom transport och lager, m.fl	<input type="text"/>	Personal inom el- och elektronik	<input type="text"/>
Annat - vad? (Förkorta vid behov)	Antal:	Övrig kontorspersonal	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	Processarbetare inom industri, mfl.	<input type="text"/>
Summa nya och ersättande anställningar Obs! Summan bör vara = a+b under fråga 12	<input type="text"/>	Städare, m.fl.	<input type="text"/>

14. Om ert företag efterfrågar en särskild yrkesinriktning, vilken tror ni kommer att vara svårast att få tag på under det kommande året? (Se ovan). Texta och förkorta vid behov!

15. Hur stor andel av er personal uppskattar ni att i nuläget fortbildar sig per år?

- 0-20% 20-40% 40-60% 60-80% 80-100%

16. Inom vilket område tror ni att ni främst kommer att satsa på fortbildning/vidareutbildning under det närmaste året? Texta och förkorta vid behov!

17. Vilken slags fortbildning/vidareutbildning kan ert företag tänka sig bekosta under det närmaste året?

- enskilda, kortare utbildningstillfällen utbildning för examen/certifiering (Ett eller två kryss!)

18. Hur väntas 2021 bli jämfört med 2019 för ert företag?

	Mycket minskad	Lite minskad	Samma	Lite ökad	Mycket ökad
Omsättning	☐	☐	☐	☐	☐
Lönsamhet	☐	☐	☐	☐	☐
Antalet anställda	☐	☐	☐	☐	☐
	Mycket lägre	Lite lägre	Samma	Lite högre	Mycket högre

2797298172

Bilaga 3: Enkäten till hushållen

Enkäten genomfördes under perioden 16–30 mars. Urvalet skapades genom att de personer som besvarat de senaste tre ÅSUB-enkäterna (som samtliga baserade sig på slumpmässigt urval) fick möjligheten att anmäla intresse för att ingå i en panel där kortare frågor besvaras elektroniskt. 331 personer i åldersspannet 18-79 år anmälde sitt intresse, och formuläret skickades till samtliga av dessa. Urvalet är därmed inte helt slumpmässigt. Svarsprocenten blev 75 procent. För att förbättra representativitet har svaren viktats avseende på kön och ålder.

Ingress: *Frågorna gäller genomgående ditt hushåll. Till ditt hushåll räknas de personer som bor och äter eller annars använder sina inkomster tillsammans med dig.*

- 1. Hur är ditt hushålls ekonomiska situation för närvarande jämfört med för 12 månader sedan? Är den...**
 - Mycket bättre
 - Något bättre
 - Ungefär lika
 - Något sämre
 - Mycket sämre
 - Vet ej
- 2. Hur tror du att ditt hushålls ekonomiska situation kommer att vara om 12 månader, jämfört med situationen nu? Kommer den att vara...**
 - Mycket bättre
 - Något bättre
 - Ungefär lika
 - Något sämre
 - Mycket sämre
 - Vet ej
- 3. Är det lätt eller svårt för dig att förutse hur ditt hushålls ekonomiska situation kommer att vara om 12 månader?**
 - Lätt
 - Ganska lätt
 - Ganska svårt
 - Svårt
 - Vet ej
- 4. Hur tror du att den ekonomiska situationen på Åland kommer att vara om 12 månader, jämfört med situationen nu? Kommer den att vara...**
 - Mycket bättre
 - Något bättre
 - Ungefär lika
 - Något sämre

Mycket sämre
Vet ej

5. **Hur mycket pengar tror du att ditt hushåll kommer att använda till stora inköp (t.ex. möbler, hemelektronik, bil etc) under de närmaste 12 månaderna jämfört med de senaste 12 månaderna? Mitt hushåll kommer att spendera...**

Mycket mer
Något mer
Ungefär lika mycket
Något mindre
Mycket mindre
Vet ej

6. **Vilket av följande påståenden beskriver bäst ditt hushålls nuvarande ekonomiska situation? (Obs, som sparande räknas även amortering av lån)**

Vi sparar mycket
Vi sparar något
Vi går ungefär jämnt upp
Vi är tvungna att använda besparingar
Vi skuldsätter oss för närvarande
Vet ej

7. **Hur troligt är det att ditt hushåll kommer att kunna spara något under de närmaste 12 månaderna? (Obs, som sparande räknas även amortering av eventuella lån.) Är det...?**

Mycket troligt
Ganska troligt
Inte särskilt troligt
Inte alls troligt
Vet ej

Tillägsfrågor i denna undersökning:

8. **Tänk på de senaste 12 månaderna jämfört med året innan, hur mycket pengar har ditt hushåll använt till inköp av varor och tjänster på nätet från leverantörer utanför Åland? (med tjänster avses t.ex. telekom, digitala medier och biljetter)**

Mycket mer
Något mer
Ungefär lika mycket
Något mindre
Mycket mindre
Vet ej

9. **Tänk på de kommande 12 månaderna, hur mycket pengar tror du att ditt hushåll kommer att använda till inköp av varor och tjänster på nätet från leverantörer utanför Åland?**

(med tjänster avses t.ex. telekom, digitala medier och biljetter)

Mycket mer
Något mer
Ungefär lika mycket
Något mindre
Mycket mindre
Vet ej

10. Tänk på de senaste 12 månaderna jämfört med året innan, hur mycket pengar har ditt hushåll använt till varor och tjänster inköpta utanför Åland? (Räkna inte med inköp gjorda på nätet)

Mycket mer
Något mer
Ungefär lika mycket
Något mindre
Mycket mindre
Vet ej

11. Tänk på de kommande 12 månaderna, hur mycket pengar tror du att ditt hushåll kommer att använda till varor och tjänster inköpta utanför Åland? (Räkna inte med inköp gjorda på nätet)

Mycket mer
Något mer
Ungefär lika mycket
Något mindre
Mycket mindre
Vet ej

12. Hur mycket pengar har ditt hushåll spenderat på lokalproducerade åländska varor (s.k. axgan) de senaste 12 månaderna jämfört med året innan?

Mycket mer
Något mer
Ungefär lika mycket
Något mindre
Mycket mindre
Vet ej

13. Vilka av följande faktorer skulle få ditt hushåll att öka andelen lokalproducerade åländska varor (s.k. axgan) av dina inköp? Vänligen ange de två faktorer som har störst inverkan på ert köpbeteende.

Utbudet av lokalproducerade varor
Tillgängligheten på lokalproducerade varor
Märkningen på de lokalproducerade varorna
Skyltningen av de lokalproducerade varorna i butik
Kvaliteten på de lokalproducerade varorna
Priset på de lokalproducerade varorna
För mig är det inte viktigt var varorna är producerade
Annat, vad?

14. Vilken är hushållets sammanlagda månadsinkomst före skatt inklusive bidrag och pension?

Mindre än 2 300 euro (mindre än 27 000 euro i året)

2 301 - 3 600 euro (27 001- 42 800 euro i året)

3 601 - 5 700 euro (42 801 - 68 300 euro i året)

Mer än 5 700 euro (mer än 68 300 euro i året)

Vet ej/Vill inte uppge

Bilaga 4: Prognoser från andra institut

Pandemin innebär en ökad osäkerhet som bland annat tar sig uttryck i att olika instituts prognoser skiljer sig åt mer än vanligt. Tabellen nedan visar ett urval av instituts prognoser för BNP-tillväxten 2021 och 2022. I många fall ligger den totala utvecklingen över de två åren nära varandra, men fördelar sig olika mellan åren. Prognoserna är publicerade under perioden februari-april.

	Finlands bank	Eta	Sveriges regering	KI	Riksbanken	IMF	OECD	Pellervo
2021 Finland	2,6	3,0						2,5
Sverige		4,0	3,2	3,7	3,0			
Euroområdet		4,7				4,4	3,9	
USA		6,3			5,6	6,4	6,5	
2022 Finland	2,7	2,4						3,5
Sverige		2,8	3,8	3,4	3,9			
Euroområdet		3,5				3,8	3,8	
USA		3			3,3	3,5	4,0	

ÅLANDS STATISTIK OCH UTREDNINGSBYRÅ

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, är en fristående enhet vars huvuduppgift är att verka som Ålands officiella statistikmyndighet och bedriva kvalificerad utrednings- och forskningsverksamhet.

ÅSUB producerar fortlöpande aktuell statistik inom en rad olika samhällsområden. Tyngdpunkten i analysverksamheten utgörs av utredningar inom det ekonomiska-politiska området. Statistiska sammanställningar publiceras regelbundet i serierna ÅSUB Statistik och ÅSUB Statistikmeddelande, medan serien ÅSUB Rapport innehåller utredningar, analyser och annan information om Ålands ekonomi och samhälle.

Mer information om verksamheten och publikationer finns på ÅSUB:s hemsida www.asub.ax

ÅLANDS STATISTIK- OCH
UTREDNINGSBYRÅ

Tfn +358 (0)18 25490
Fax +358 (0)18 19495
info@asub.ax
www.asub.ax

Ålandsvägen 26
PB 1187
AX-22 111 MARIEHAMN